

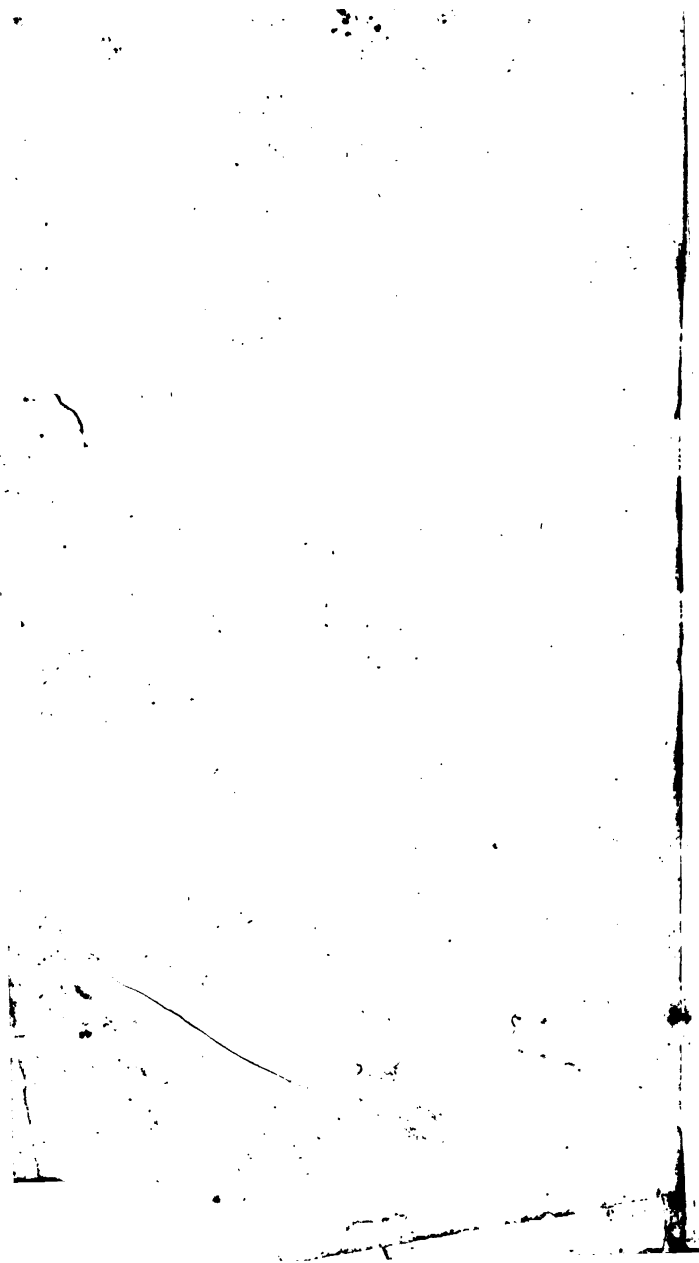
3279

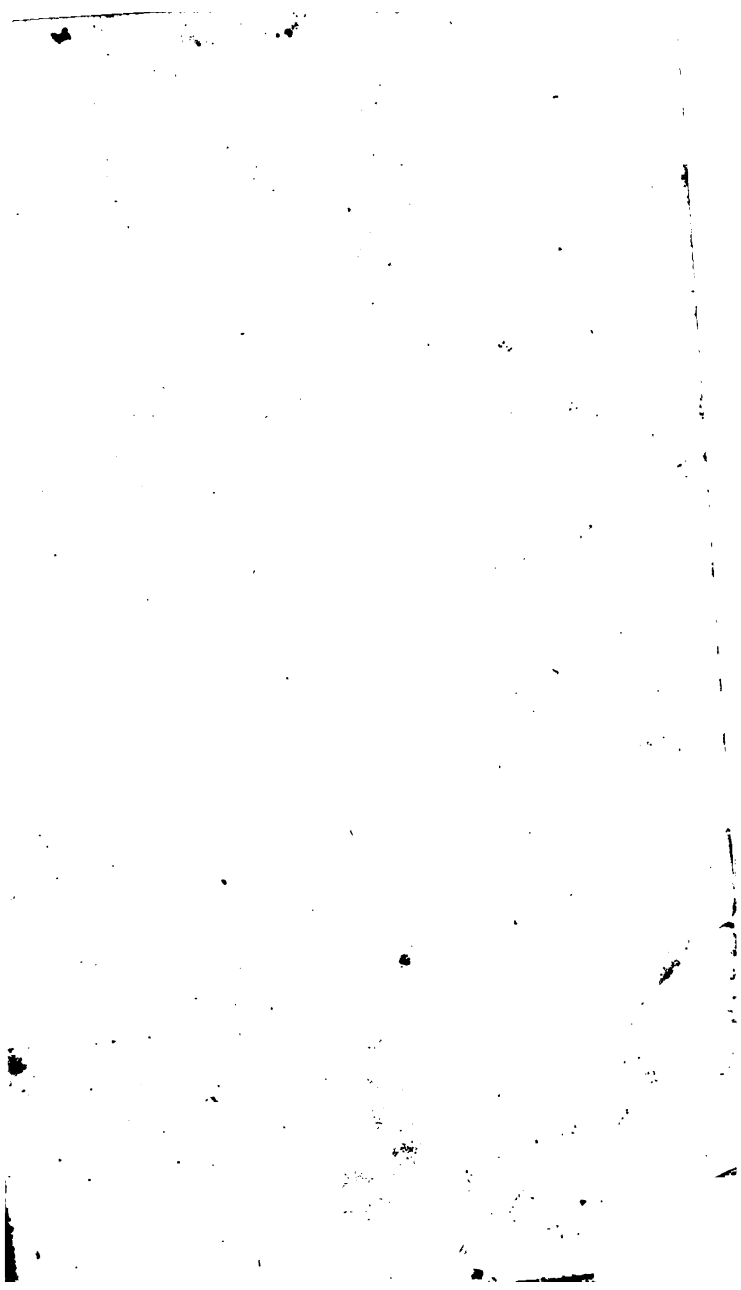
Wm. L.

Wm. L. of George's

Wm. L. 1869. Oct 7

Arajnord Awetaranakan
Ekeghet swoy.
Ա. Ռ. Ե. Զ. Ն. Ռ. Գ.

ԵՒԵՏԵՐԸՆԵԿԸՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Որ կը խօսի Հայաստանեայց Եւետարանական
Եկեղեցեաց արտաքին կառավարութեանը որէնք-
ներուն և սկզբունքներուն վրայ, ու նաև Ըն-
դամներուն իբրև անդամք՝ ունեցած պարտաւորու-
թիւններուն վրայ :

“Որ գիտնաս թէ ինչպէս պիտի է թեղի Ետար-
ժոյ քանը մէջ պարտիւ, որ կենդանի Ետար-ժոյ
իկեղեցին է, Տղայարտ-թեան սեւեր և հասարա-
պարտ-թեանը” : Իմ ՏԻՏ . Գ . 15 :

ՀԱՍՏԵՆԴՆՈՒԳՕԼԻԹ

ՏԳԱՐԱՆԻ Ա. Գ. ԶԸՐՅԸԼԻ

1855

3249
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES

Grad
EREN

153

BVHR

ՅԵՂԹԵՆԵԿ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

* Պանծասցի՛ այսօր Հայկազեան տոհմին հայրենի գաւառ ,
Օ՛խ անդ երկնառաք շողէ համասփիւռ լոյս հրբաշափառ :
Ենդ ճշմարտափայլ Երփենւոյն արդար նշոյլ անսպառ ,
Ի բաց վտարէ կանխակալ դատմանց զաղջամուղջ յամառ :
Ենդ քառափռակ կենսաձիր՝ Եղբեր զուր հոգեպարար ,
Նորաշուք պճնէ մտավարժ մանկանց զոգեկան տաճար՝ :
Օ՛խ մի՛ ծածկեսցեն Ռանին Եստուծոյ զոգենորոզ ճառ ,
Մասցածին գիւտք և աւանդութեանց վարագոյր անփառ :
Նա մի՛ համազօր պատուեսցի երբէք ՚ի դարուց ՚ի՛ դար ,
Ռանն Եստուածեղէն և հողածընաց բան դիւրամուրտ :
Մի՛ զուգակշիռ փառքս ընկալցի մահացուաց կաճառ :
Ընդ Եմենաստեղծ անմա՞ն Եստուծոյ՝ որ է լոյս անձառ :
Եւ մի՛ պարծեսցի մարմին հողանիւթ յարդիւնս անկատար ,
Օ՛խ Վրիստոս եղև մեզ արդարութիւն Միջնորդ ղեկավար :
Ե՛կ այսուհետև՝ Յիսուս լիցի մեզ Հոգիւ հանրական ,
Պանն՝ն լիցի մեզ նորին անսխալ Ռան ճշմարտութեան :
Ինո՛ղ քարոզեսցի մինչ ՚ի ծագս երկրի Սուրբ՝ Եւեռաբան ,
Եւ ծաւալեսցի՛ Սուրբ Եկեղեցին համաշխարհական :
Օ՛խ սա հաստատի անյողզողչ հիմամբ ՚ի Ա՛ճին անկեան ,
Յորմէ փշրեսցի՛ հոգի աշխարհս և կրից՛արձան :
Օրասցի՛ ի սմա Հոգին Վրիստոսի՛ զերթ զէն յաղթութեան՝ ,
Օ՛խ յաղթո՛ղ լիցի աստուածամարտից թշնամեաց համայն :
Սովաւ անցո՛ւք մեք զանմահ քաղցրութիւն դասուն ընտրական ,
Եւ մշտազուարճ ցնծացո՛ւք յերկնից Սուրբ՝ Արքայութեան :

* Աստուածաբանական, մեր Հայ Եկեղեցու հոգևորականութեան համար
Էկեղեցին իսկուհի արքայն լարտարութեամբ սա երբէք :

GRAD
EREN

153
01.10.99

Յ Ե Ն Կ

ՍԵՌԵՑԱԲԵՆ	Երե
ՆԵՐԸԾՈՒԹԻՒՆ	4 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Քրիստոնեական էկեղեցին . անոր կարգադրո- րո-վի-նը	11 :
--	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ

Ղաւանդո-վի-ն եւ ուխտադրո-վի-ն Հա- յաստանեայց Ը-եպարանսական Եկեղեց- էաց	17 :
--	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ

Եկեղեցիին պաշտօնեաները	23 :
----------------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Դ

Եկեղեցական ժողովներ	32 :
-------------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

Հասարակաց պաշտամոնք	35 :
-------------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Ջ

Միջո-վի-ն	39 :
---------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Է

Հաղորդո-վի-ն	42 :
------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը

Ընդամ ընդունել	45 :
--------------------------	------

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Թ

Անդամ արձայնէլ 47 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ժ

Անարո-նիւն և Յեանարո-նիւն Արեցի . 49 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ե

Անահո-նի Արեցի 54 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ը

Կասաւարո-նիւն 56 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Գ

Ան-անո-նիւն 59 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Դ

Յո-ղարիւարո-նիւն Տեւէլոյ 63 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ե

Օսմայակո-նիւն և Ղնորհակաւ-նիւն
յարիւղէլ յարո-ի օրեր 64 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Զ

Աիւղէցոյ անդամներուն իրարո- ունեցած
պարտականո-նիւնները 67 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Է

Աիւղէցոյ անդամներուն դէպ 'ի իրենց
նովէն ունեցած պարտարո-նիւն-
ները 92 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ը

Տասներկո- գերայանց կանոններ' եկեղէ-
ցոյ անդամներուն ՏՂ Տաբանո-նիւն
և Համայնո-նիւն պահելո- Համար . 107 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Թ

Անձնատննող-վե՛ան պարբերական-վե՛անը զբայ . 108 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի

Անձնատննող-վե՛ան ժամանակ ընկելու- հար-
ցումներ 119 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ե

Հարհտով աճող Քրիստոնէին ու ցըր-
րայած Քրիստոնէին նշանները . 130 :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ը

Քրիստոնէական յարող որդհոններու-
օրինակներ 137 :

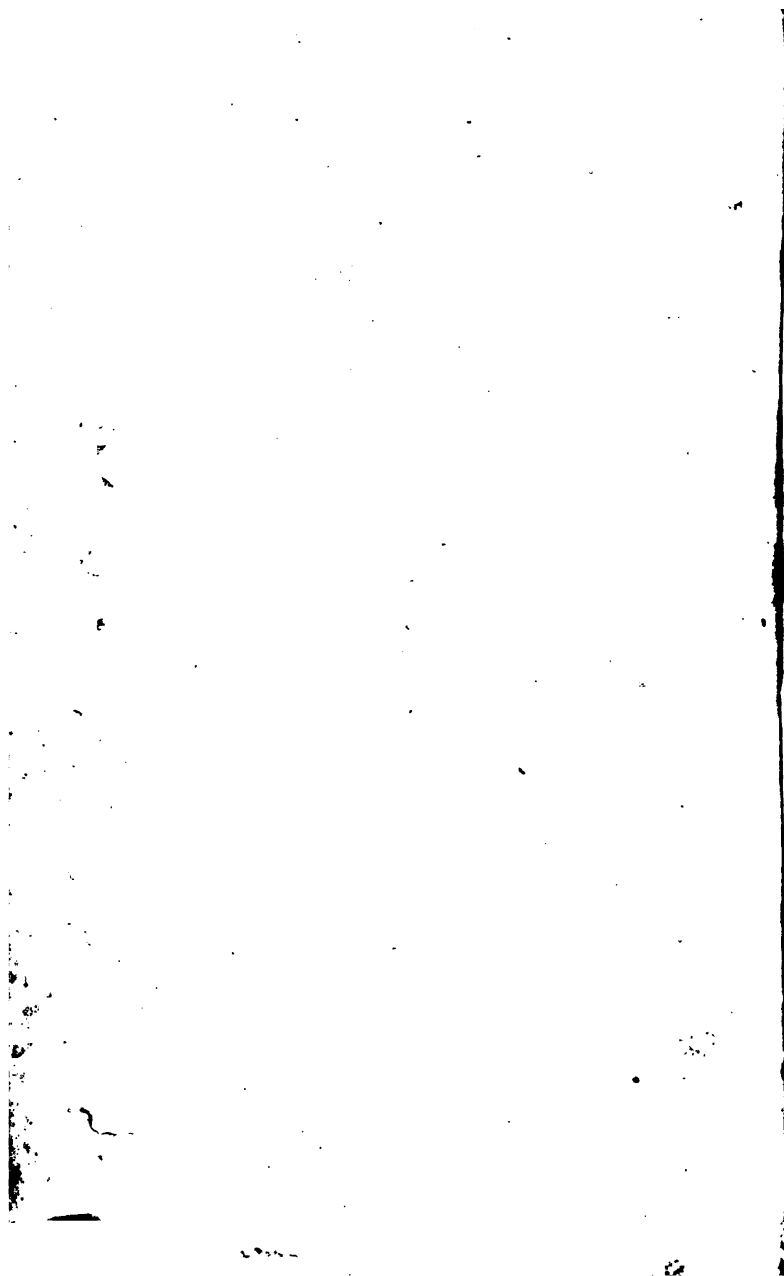
Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ճ

Եկեղեցական գործի ժողովներու- համար
տանի ճը ընդհանուր կանոններ . 148 :

Օրինակ էկեղեցոյ անդամի ճը որոնելու-
վայցական կամ յանձարարական լիլլոյ . 156 :

Օրինակ յանձարարական նամակի՝ էկեղե-
ցոյ անդամի ճը արհմիմանը համար . 157 :

Հայաստանէտոյց աւերարանական էկեղեց-
էտոյ օրէրական անոնները եւ կազմած
ժամանակները 158 :

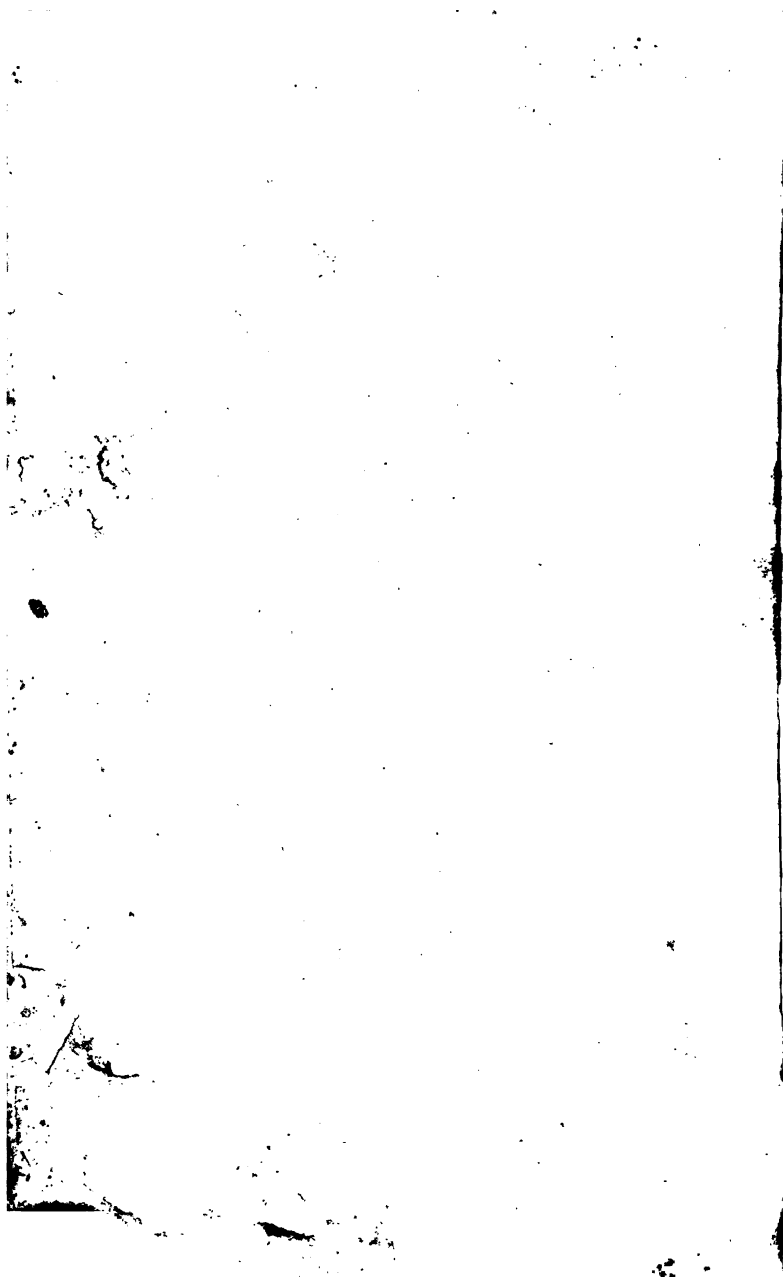
Յ Ե Ռ Ե Ց Ե Ւ Ե Ն

Այս փոքրիկ շրջափակը զլեռան նպատակը Հայաստանեայց Եւետարանական Եկեղեցեաց անդամ եղող քրիստոնէից իբրև անդամ՝ դէպ'ի իրենց անձին և դէպ'ի իրենց Հովիւներուն, անգամակէց եղբայրներուն ու ամբողջ եկեղեցիին իբրև սրբազան միաբանութիւն մը ունեցած այլ և այլ պարտքերնին կատարելու մէջ, անոնց օգնութիւն ընել է :

Յայտնի է որ այս պարտքեր շեռտակ և ըստ արժանոյն կատարելու համար՝ իւրաքանչիւր անդամ պարտի բաւական տեղեկութիւն ունենալ եկեղեցեայ հետադրութեանը և զանիկայ կառավարող սկզբունքներուն և սրբադրութեանցը վրայ :

Եւ ահա այս գործին վաճանք այնպիսի տեղեկութիւններ տալ ու միանգամայն աստուծապաշտութիւնը անձին մէջ յառաջացընելու օգնութիւններ ընծայել է :

Մաղաչենք առ Տէր, որ գլուխ և հիմնադիր իր եկեղեցիին, որ օրհնէ և օգտակար ընէր այս անկատար գործը ամէն մէկ քրիստոնէի ու անբողջ եկեղեցիին, իր շնորհքին օգնականութիւն նսփը . Ամէն :

Ն. Ե. Ր Ա Ճ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Հայաստանեայց Աւետարանական Եկեղեցիներուն հաստատութեանը մէկ համառօտ պատմութիւնը իբրև ներածական մնս յառաջիկայ գործոյս՝ ընթերցողաց ներկայայընելու համար, հասկը գնենք այն Հայրապարտութիւնը, որն որ Աւետարանական Քրիստոնեաները՝ Պօլոյ Առաջին Հայաստանեայց Աւետարանական Եկեղեցւոյն կազմուած օրը հրատարակեցին* :

Աը հաւատանք որ Քրիստոնեական Եկեղեցին հոգևոր միաբանութիւն մըն է բուն իսկ Քրիստոսի հաստատուել, այն նպատակաւ որ իր մէջ Աստուծոյ իրայ գիտութիւն աւելցընէ և Աստուածաբանութիւնը կենդանի պահէ, անոր հրապարակու երկրպագութիւն մատուցանելով, անոր շարժելու ուրբ պահելով, և առ հասարակ քարոզի Աւետարանը ու սորվեցընէ մարգոց ամեն քրիստոնեական առաքինութեանց գործադրութիւնը, և ընդհանրապէս խօսելով՝ օգնի անոնց հազիւ երկնից համար պատրաստելու :

Աը հաւատանք որ Սուրբ Գլխոյն՝ պօլինքն Հին և Նոր Աւետարաններն են Եկեղեցւոյ մէկ հասկի անսխալ և կատարեալ կանոնը, և ամեն Քրիստոնեայց պարտական են զանոնց իբրև իրենց հաւատոյ և վարաց առաջնորդը ընդունել :

Ուստի մենք Հայազգի Աւետարանական Քրիստոնեայցս Աստուծոմ վարենալով և իւր Աւետարանին հնազանդելով մերժեցինք և մէկգի ձգեցինք մեզմէ այն ամեն մարդկային աւանդութիւնները և արարողութիւնները՝ որ հակառակ են Աւետարանին և Քրիստոնեական Եկեղեցւոյ մարտութեանը, որոնք մեր Ազգին Պատրիարքը կը պահանջէ մեզմէ որ ընդունինք : Բնաւ զատկալու միայ ըսենալով այն եկեղեցիէն, որուն անդամներն էինք առաջոց՝ երկայն ժամանակ միացած կեցեր էինք անոր մէջ, Քրիստոսի՝ Մարգարեից՝ և Առաքելոց սորվեցուցած նախկին հաւատքին անոր մնչորեւան վրայ ողջալով, և

*Տի՛ս յառելուածինմով համախոսութիւն այլ և այլ իղգիքը հաստատուած Հայազգի Աւետարանական Եկեղեցիներուն փոխմիակտանութիւնը և Բողոքական յոսոցանք :

զանկայ Սուրբ Եւետարանաւ լուսաւորելու և նորոգելու յայտնի նպատակով ։

Եւ որովհետեւ վճռուելիք և միշտ ընդունած ենք Եկեղեցւոյ Եկեղեցական Հանգանակը ամբողջ, որն որ ամեն Բրիտանիայք կ'ընդունին . և մինչև չորս հարիւր թուականին Եկեղեցւոյ անդամներուն վրայ հարկ դրուած հանգանակ չկար անկէ ի զատ . և այն ժամանակէն հետեւ մինչև այս 1848 տարին մեզ նաև որպէս այս մարդկային աւանդութիւնները և նրարդուութիւնները պարունակող հանգանակ չհնուած և Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ անդամներէն ընդունիլ պահանջուած չէք , վասն զայ ընդհանուր Բրիտանիայի հին հանգանակը ընդունելովն իրայնիք նոյն Եկեղեցւոյ օրինաւոր անդամները սեպուել ։

Իսկայ այս 1848 ին Մասնէն Երբեմնեան Չարսից Գաղաքիարք Երբ Հուգանակ մը հարից որ Բրիտանի և Բաղաճայ օրովչուցած հիմնական մարդապետութեանց մեծանկի կը հակառակի , և Բրիտանիայի մէջ մինչև հիմա գտնուած հանգանակներէն կը տարբերի հասնաւորպէս մարդկային աւանդութիւնները պարունակելով , որոնք որ մեր խղճմանսը չ'ընդունուր որ ընդունիլք ։ Եյս հանգանակը կը գտնուի Աղատասխան Երեսարանական Բրիտանիայի դեմ հրատարակուած առաջին յայտարարութեան՝ անուն անտրոհին մէջ . (էրես 22) ։

Եյն հանգանակին երբորդ յօգուածին մէջ Գաղաքիարք կը պահանջէ մեզմէ որ եօթն ինքսուրդները ընդունինք , երբոր Սուրբ Գրքը միայն երկու ինքսուրդ կը ստղծեցնէ Երեսուցիներ , և Հաղորդութիւնը . և ըստ այժմ միայն երկու ինքսուրդ կ'ընդունին Իւրոպայի և Եւրոպայի այլ և այլ դուստներու մէջ գտնուած 80,000,000 իրօքեմանդները ։

Չորրորդ յօգուածին մէջ ոտիչ առաւ մարդապետութիւններէն ի գլխաւ մեզմէ կը պահանջէ ընդունիլ Երեսուցիներ որ թէ թուրք Գրքի համեմատ ինչպէս որ կ'ընդունինք , այլ կը պահանջէ այնքան հարկաւոր գաւառի մեկկայ փրկութեան որ կարողանային անմեղ եակ մը չ'կրնայ զրկուիլ առանց անոր . և ասանկով Երեսուցիներ Բառուծոյ տիկնայ կատարեալ Գաղանդութիւնէն աւելի աղքի և աւելի հարկաւոր կ'ընէ ։ Կոյն յօգուածին մէջ նաև կը պահանջէ մեզմէ որ դատանիք թէ միշտապէս աւանց բարձրային արձակման անխար և որ մեզայ թէ զուգորդ և յաւիանական կեանք գտնէ . և ասանկով մարդը Բառուծոյ տեղը կը գտնէ ։

Հինգերորդին մէջ կը պահանջէ ոչ հաւաստեք թէ Հաղորդութեան հացը և զիմէն Բրիտանի մեծարիւս և իրօքեմ մեծ միւն և արիւնի ն , երբոր Եւետարանը կ'իմացնէ որ Բրիտանի իւր փառաւորեալ մարմնովը երկինքէ և և հաղորդութեան տանը մտքիմը յիշատակող նշանակ է ։

Վեցերորդին մէջ կը պահանջէ որ ընդունիլք թի պետք է կը կրողապետութիւն ընել խաղերուն պատկերներուն և մտանքներն

նուն, որ ասիկայ մարդոց ձեռաց զորքերուն առջև Երկրպա-
զուսթիան ընել է. կը պահանջէ նաև որ ընդունինք Սրբոց բա-
րեկսուսթիանը, երբոր Սուրբ Գիորգը կը սորվեցընէ մեզի միայն
Յստուծոյ երկրպազուսթիան ընել հոգուով և շմարտութեամբ
առանց նիւթական նշանի, և միայն Յիսուս Բրիտանոս մեր
միջնորդին ձեռօքը :

Եւթներորդին մէջ կը պահանջէ որ եկեղեցւոյ ամէն ըսած-
որը ընդունինք, բայց մենք նախնի Բրիտանոսէից հետեւելով
միայն Սուրբ Գիորգը իբրև անխալ կ'ընդունինք :

Ութներորդին մէջ ուրիշ բաներէն զատ կը պահանջէ որ ըն-
դունինք թէ շար եկեղեցական մը արատ չէ ընդհանուր եկեղեց-
ւոյ . բայց մենք կ'ընդունինք որ եկեղեցւոյ մէջ շատ չար եկե-
ղեցականներ կան, բայց չենք ընդունիր որ արատ չեն անոնք :

Եւ վերջապէս Մատթէոս Երբեպիսկոպոս Հայոց Պատրիար-
կը իւր շինած հանգանակին իններորդ յօդուածին մէջ կը պա-
հանջէ մեզմէ որ ամէն այն մարդիկը որոնք ուրիշ բաներէն
զատ, որ հանգանակին մէջ յիշուած են, կը քարոզեն թէ
Քառերը սրբոց մասունքները և պատկերները երկրպագելի չեն,
նորովնք և մորթնք իբրև ամբարիշտ և հայհոյիչ Սրբոյ Հոգ-
ւոյն և իբրև թշուամի Մատուծոյ և իւր ամենայն սրբոց : Եսան-
գով կը պահանջէ մեզմէ որ վրանիս առնենք Գեորգիանիոյ, Գաղ-
ղիոյ, Ենդղիոյ, և ուրիշ անշուայ ամէն Սրբութեամբանները նորովի
և բանդորելու, նաև ամէն ուրիշ ազգերը և անկիւրքը, որոնք չեն
ընդունիր Քառերու մասունքներու և պատկերներու երկրպագու-
թիան ընել :

Բայց մենք առաւել Մատուծոյ քան թէ մարդոց հազանդե-
լով շնորհունեցինք Պատրիարդին այս նմը հանգանակը, վասն
որոյ եկեղեցիէն հանց զմեզ և հրազարակաւ և յականէ յա-
նուանէ բանադրեց :

Յիբաւի ասկէ առաջ ալ զանազան հայածանքներ քաշած է-
նք սուրբ Եւտարմանին պարզ վարդապետութեանցը յարել-
նուս համար, և հետևարար մարդկային աւանդութիւնները մեր-
Փեշնուս համար :

Ինչպէս 1830ին որոնց վրայ որ կասկած կար թէ Եւտար-
մանական են, անողորմաբար աքսորվեցան մայրաքաղաքէն և
շատ քիւսանք կրեցին, որոնց մեծ մասը եկեղեցական էր. նաև
մեզմէ մեկն ալ երկու տարի առաջ Երմաշ և անկէց Սեփարիա
աքսորվեցաւ, որ առ ալ եկեղեցական էր :

Եսն ատենները Բուբուզէլէնի մէջ մեզմէ երեք հոգի անա-
ղճաբար ծեծ կերան և իրենց բնակարաններէն վառնուեցան
ոչ այլ ինչ պատճառաւ. այլ միայն Մատուծոյ խնայքին սիրով
յարեշունս համար. Կոյնպէս Ետափազարի մէջ եկեղեցական
մը նոյն պատճառաւ բռնեցին և մորուքը անիթիով խրկեցին
Երմաշ որ երթայ արտերը հեղկէ : Արքիւնի մէջ եկեղեցական
մը երեք տարի առաջ անողորմաբար ծեծ կերաւ եպիսկոպոսէն

Յոմանեան Լգոր Տէրութեան զարմարցինք մեր աղերասնքը՝ և
 ան իւր փառաւոր պաշտպանութիւնը մեր վրայ հովանի բրոււ ծ
 Թայց Պատրիարքը մինչև հիմա ալ կը շարունակէ ժողովարգը
 մեր դէմ՝ գրգռել, խռովել պատուէր տալով որ մեզ չընդունու
 նին իրենց առանձնը և խառնութենքը և ալ մեկ հաղորդակցութիւն
 մը ընեն մեզի հետ :

Եհա այս եղան բաները կ'արգարացընեն Լայտասանեայց Եւ
 ձառարանական Եկեղեցի կազմուելնս :

Որովհետև յաւիտենական բաժանմամբ զատուած ենք Լայց
 եկեղեցիէն, և հար չիայ որ դարձնու միանանք առանց անոր
 հոգեկորուստ սխալմանքները ընդունելու, վասն որոյ հարկ եղաւ
 որ զառ Լայտասանեայց Եւտարանական Եկեղեցի մը ըլլանք,
 և եղանք ալ իրաւամիք Եստուեայ շնորհքովք :

Որովհետև Պատրիարքը իւր բոլոր կարողութիւնը և իշխաւ
 նստիւնը բանեցուց մեր կործանմանը համար, և զանայ որ մեզ
 զրկէ կեկեղեցւոյ ամեն արտօնութենէն և խորհուրդներէն՝ որոնք
 երկրաւոր բարիքներէն զերազանց կը սեպենք, վասն որոյ մեր
 անը պաշտպանելու իրաւունքնիս՝ և հոգիներնուս փրկութիւնը՝
 և մեր հոգևոր շինութիւնը փնտրուելու անհրաժեշտ իրաւունքնիս,
 ու միայն կ'արգարացընեն մեր զառ Եկեղեցի մը ըլլալը, այլ
 և վը պահանջեն որ ըլլանք :

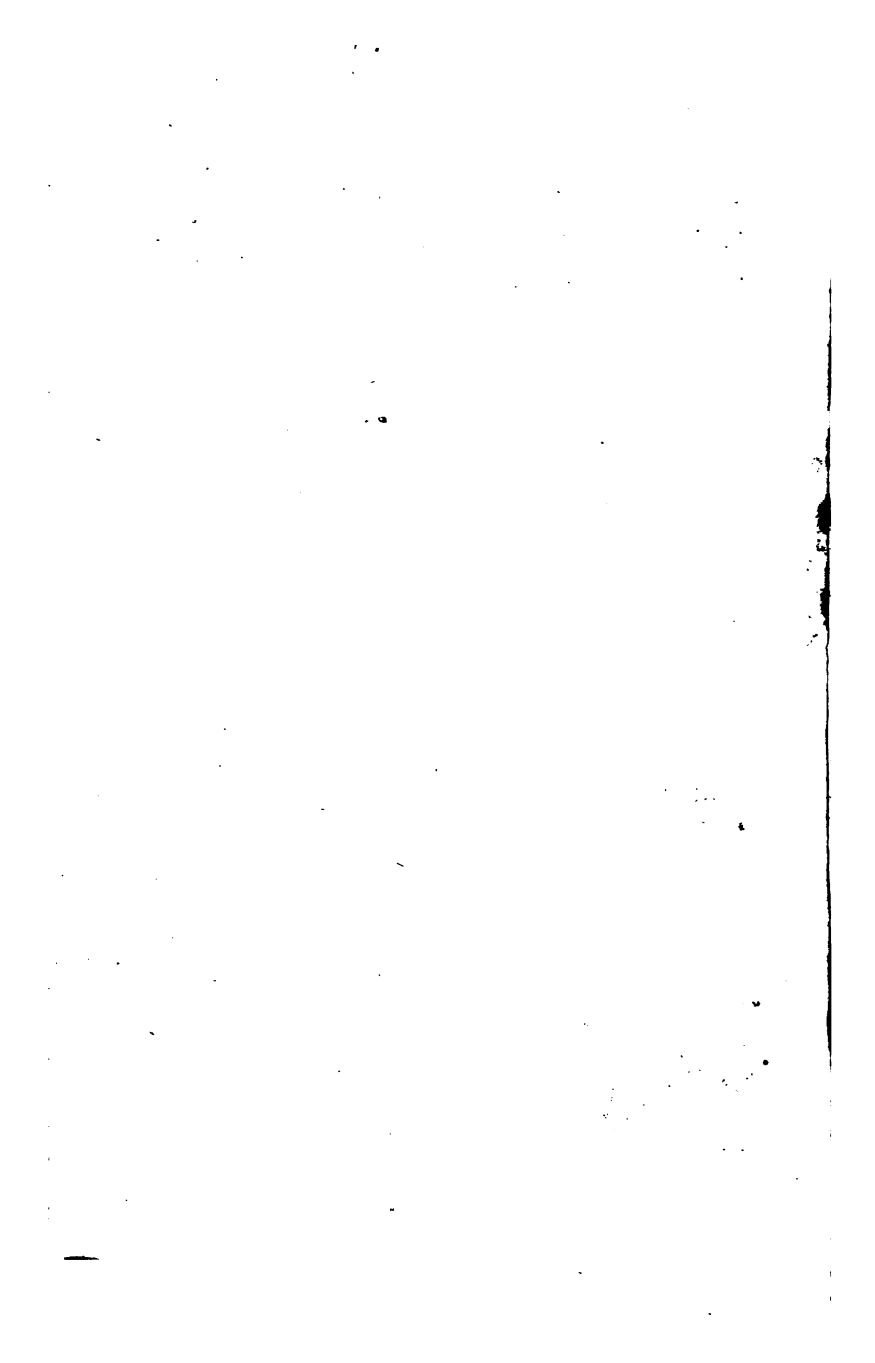
Որովհետև արտօնական ենք մեր ընտանեացը և զաւրկներուն
 սորվցընել Եհովային պատուերները և անոր մեզի յայտնած
 ամեն նշանաբանութիւնները, և որովհետև 'ասիկայ' առանց Եւտ
 տարանին հրապարակու բարոյութեանը կատարեալ ըլլալո
 ուտի իրաւամիք Եւտարանական Եկեղեցի մը կը կազմուելնք
 այս նպատակին համար :

Որովհետև Բրիտանոս իբրև Եկեղեցւոյ գլուխ հաւատարմով
 անոր վարդապետութիւնները ընդունելով՝ և արտանց հնազան
 վնդով Սուրբ Եւտարանին, Բրիտանոսի մի՛ աւերք՝ ընդհանրա
 փան և Եւաքեղական Եկեղեցւոյն անդամներն ենք, վասն որոյ
 ժարտական մեք այս անգամ ըլլալնիս դաւանիլ՝ ամենայն Եւ
 ձառարանական կոմսեօք և արտօնութեամբ մտածուար և արտնայ
 վին Եկեղեցի մը կազմուելով :

Որովհետև Սուրբ Եւտարանը Բրիտանոսներէն կը պաւ
 Տանիք որ աղօթք ընեն ամեն մարդոց համար, մտածանող թաւ
 զաւորաց և ամեն իշխանութիւն ունեցողներուն համար, Եսև վը
 պահանջէ որ հրապարակու ընեն ու չեն թե մեկուեկ ժողովու
 րը թողլով, և հնազանդութիւն ցուցընեն իշխանութեանց իրա
 թէ Եստուեան կարգաւորելու . վասն որոյ մեք իբրև Օստանեան
 Տէրութեան խաղաղ և հնազանդ հպատակներ՝ պարտօնան ենք
 Եկեղեցի մը նկատուլ, ուր Եստուեայ կամայը համեմատ անդաւ
 դար աղօթք մտաւոցանենք Եստուեայ՝ մեր զեհովորտ թաղապա
 րին և իւր ամեն պաշտանեց համար, և իւր Տէրութեան ամեն
 բնական խաղաղութեանը և յարգութեանը համար :

Եւ մանաւորապէս մեր Եզզին համար սրտանց կը փոփոքինք
և Եսառեան կը խնդրենք որ պարզէ անոց ամէն հոգևոր
որհնութիւն մեր Տէր Օխուս Բրիտանոսով, մարերնին լուսու-
րելով և սրտերնին արդարութեան սփռով՝ մարդասիրութիւնով
և Եսառեանային սիրով լեցընելով . Եմէն :

Պոստանդնուպօլիս : 1846 . Օգոստոս 25 :

ԳԼՈՒԽ Ա

Վրիստոնէական եկեղեցին . անոր կարգադրու-
թիւնը :

Սուրբ Գրոց մէջ Եկեղեցի բառը երբեմն կը նշանակէ բոլոր ճշմարիտ հաւատացեալներուն ամբողջ գումարը, որ ըսել է ընդհանրական և անտեսանելի Եկեղեցին, ինչպէս Եփես. Թ, 22 և 23, ուր որ Վրիստոս կը յիշուի իբրև Եկեղեցին Գլուխը, և Եկեղեցին ալ անոր մարմինը :

Եսկ երբեմն պարզապէս կը նշանակէ քրիստոնէից մասնաւոր ժողովները, այսինքն քրիստոնէից բազմութեան այնչափ միութիւն մը, որոնք կրնան սովորաբար և անխափան մէկտեղ հաւաքուիլ երկրպագութեան և իրարու շինութեան համար, ինչպէս Գաղ. Թ. 22. ուր որ Եռաբեալը կը յիշէ հրէաստանի Եկեղեցիները . և Յայտ. Թ. 4. և այլն, ուր որ Եսիայի Եօթե Եկեղեցիները յիշուած են, և այլն :

Բառը աւ վերջի նշանակութիւնովը առնելով՝ մասնաւոր Եկեղեցի մը կը բազկանայ որ և իցէ թիւ Վրիստոնեաներէ, որոնք Սրբազան Ուխտով մը միաբանած են մէկտեղ Եստուծոյ պաշտօն և երկրպագութիւն մատուցանելու, Եւետարանին խորհուրդները վայելելու և Սուրբ Գրոց համեմատ բարեպաշտ կեանք վարելու համար իրենց զաւկրներովը մէկտեղ :

Յայտնի է որ Րնկերութիւն մը՝ առանց մասնաւոր կանոնի և կարգադրութեան՝ հաստատ, բարեկարգ և մնայուն չկրնար ըլլալ. և որովհետև Հօրին Սուրբ իմաստուն խորհուրդով մը Եկեղեցեաց արտաքին կառավարութեանը վերաբերեալ մասնաւոր օրէնքներ չէ տուած՝ Կոր կտակարանին մէջ, այլ միայն քանի մը ընդհանուր և հիմնական սկզբունքներ տալով՝ ամէն դարու Եկեղեցիներուն իրենց թողուցած է աս արածմութիւնը և վասնորոյ ամէն մէկ մասնաւոր Եկեղեցի իրաւունք ունի բուն իր շինութեանը և բարեկարգութեանը համար կառավարութեան և կարգադրութեան օրէնքներ հաստատելու, այնպիսի օրէնքներ՝ որոնք հիմնեալ ըլլան Սուրբ Գրոց հիմնական սկզբունքներուն վրայ:

Եկեղեցի մը ամենևին իրաւունք կամ արտոնութիւն չունի Սուրբ Գիրքէն դուրս կամ անոր հակառակ խղճի վերաբերեալ ինչ և իցէ պարտաւորիչ օրէնքներ դնելու:

Եհա հոս կը դնենք Պօլսոյ առաջին Եկեղեցիին կարգադրութեան օրէնքները, որն որ ընդունեց Յամի Տեառն 1846. Յուլիս 1. (Յունիս 19 ըստ հին տօմարի) իր կազմուած օրը:

Թիւր յա-

ԿԱՌԳԱՆՐԱԻ ԹԻՒՆ

Ը. Հայազգի Բնատրանականաց եկեղեցւոյ պաշտօնեաները պիտի ըլլան երէցներ կամ որ նոցն է եպիսկոպոսներ, (որ և հովիւ՝ վարդապետ ԱԷ կը կոչուին Սուրբ Գրոց մէջ,) և սարկաւազներ :

Ըսոնք պիտի ընտրուին եկեղեցւոյ արու անդամներուն ձեռքը, և պաշտօնի պիտի հասնին առթիւ և ձեռնադրութեամբ :

Թ. Հայազգի Բնատրանականաց առաջին եկեղեցւոյ մէջ որ 'ի կուստանդնուպոլիս, առ այժմ մէկ երէց կամ եպիսկոպոս, և երկու սարկաւազ պիտի ըլլայ, և յետոյ պարագաներուն պահանջմանը նայելով կրնայ շատնալ անոնց թիւը :

Գ. Որովհետև Սուրբ Գրոց նայելով (թ կորնիւ . է . 4 : ք կորնիւ . ք . 6 ,) եկեղեցւոյ կարգադրութեան պահանջութեանը հոգացողութիւնը միայն եկեղեցականաց շինար, հազա ժողովուրդին ալ և որովհետև միշտ պատշաճ և կարևոր չըլլաք որ բոլոր եկեղեցին աս բանին համար մեկտեղ գայ, վասն որոյ երեք կամ աւելի եղբայրներ ընտրուելու են իրրև օգնական կամ կառավար : (թ կորնիւ . Ժ . 28) : Ըսոնք՝ երէցը՝ և սարկաւազները կը ձեռնան Հոգաբարձուաց ժողով՝ որ քննեն եկեղեցւոյ մէջ նոր ընդունուելու անդամները, և եկեղեցւոյ բարեկարգութեանը, կառավարութեանը և շինութեանը հոգ ատնին հետևեալ կանոններուն համեմատ :

Կաւազներուն և օգնականներուն կէս
 ընտրութիւնն անկամ : Սեկ. Կարտան, Համար պիտի
 ընտրութիւն և մնացած կէսը երկու տարուան հա-
 մար : Եւ երբոր իրենց սահմանեալ ժամանակը
 ըրանայ, ան ասենք ուրիշ ընտրութիւն կ'ըլլայ,
 կամ նոյն անձինքներէն կամ ուրիշ անձինք : Եր
 այնպէս անոնք ալ երկու տարի պիտի վարեն իրենց
 պաշտօնը : Եւ յառնին նպատակը ան է որ աս-
 րին անգամ մը անոնց կէսին կամ կէսին չափին
 նոր ընտրութիւն ըլլայ :

Ե. Եկեղեցւոյ ընտրած առաջին եպիսկոպոսնե-
 րը կամ հովիւները և օտրկաւազները Եւսեպոսի
 Պօստ ըսուած ընկերութեան միջններիներու, և օգ-
 նականութեան հրատարակ Վրիստոսի ուրիշ պաշ-
 տօնէից ձեռօք իրենց պաշտօնին պիտի կարգուին
 աղօթքով և ձեռնադրութեամբ : Եսիկա պիտի
 ըլլայ այժմեան կարեւորութեան և պատշաճու-
 թեան համար. իսկ ասկէ ետքը Հայաստանեայց
 Եկեառարանական եկեղեցւոյն կ'իյնայ որ իր պաշ-
 տօնէից ձեռնադրութիւնը հոգայ առաքելական օ-
 րինակին հետեւելով :

Չ. Իւրաքանչիւր եպիսկոպոսի կամ հովիւի
 պարտքն է ինքզինքը բոլորովին Եստուծոյ խօս-
 քին քարոզութեանը և աղօթքի տալ. խորհուրդ-
 ները մատակարարել, հիւանդաց այցելութիւն ը-
 նել, ժողովուրդին տղոցը կրօնական կրթութեան
 նը մասնաւոր հոգ տանիլ, ընթանիքներու և ան-
 հատներու հետ տեսութիւն ընել և անոնց ամէն
 մէկուն յարմար խրատ տալ, և ամէն կարելի կեր-

պով. Ժողովարաց հոգևոր բարեխառնութիւնը յառաջացունէ: Այսէ իրաւունք ունի իր հօտին կարեկցութեանը և ազօրեցին. և անոնցմէ ընդունիլ օրինաւոր սարուստ: Ընդիւր Ալեկեղացի և հոգաբարձուներու ժողովին. ամէն ժողովներուն մէջ նախագահ ըլլալու է. և իր ներկայ չեղած շատներ իր պարտքը սարկաւագներուն մէջը կատարելու է:

Սարկաւագները մասնատրուողէս պարտական են Ալեկեղեցոյ ազբանները հոգալու, և անոնց համար ժողովուած ողորմութիւնը հոգաբարձուներու ժողովին խորհուրդովք անոնց բաժնելու: Իրենց գործն է հաղորդութեան սեզանին պատրաստութիւնը ընել և հաղորդութեան ժամանակ հացը և դինին բաժնել հաղորդողներուն: Այսէ օգնականի պաշտօնին վերաբերեալ պարտաւորութիւնները սարկաւագներն ալ իրենց կարողութեանը չափ պարտական են կատարելու:

(Գ) Գնականներուն գործն է, ինչպէս իրենց անունն ալ կը ցուցունէ, մալխադր օգնութիւն ընել Ալեկեղեցիին և երեցին՝ ընդունուելու անդամները և յանցաւորները քննելու գործին մէջ: Անոնց գործն է նաև ժողովուրդին հոգևոր բարեխառնութեանը վրայ հսկել և ամէն պատշաճ կերպով օգնել երեցին՝ հիւանդներուն և նեղեալներուն տես երթալու մէջ և մեղաւորաց դարձին և Քրիստոսի մարմինին Ալեկեղեցիին շինութեանը համար աշխատելու մէջ:

Ե. Ս՝ կրտսութիւնը միայն անոնց և իրենց ըն-

ամենայն պիտի մատակարարուի, որ Յիսուսի Քրիստոսի վրայ Աշմարիա հաւատք ունենալուն հաւատարիմ վիպուծիւն ունի Լիկեղեցին:

Բ. Հաղորդութեան ընդունուելու անձինքը հոգաբարձուներու ժողովին ձեռօրը աղէկ մը ընծուելու են, թէ Լեւսարանին վարդապետութեանցը վրայ ունեցած գիտութիւններուն կողմանէ, և թէ իրենց անձնական պարեպաշտութեանը կողմանէ. և թէ որ հաճեցապէս և համարիչ վիպուծիւն ըլլայ, թէ առ Լսաուած զըզջացեալ են, և Տէր Յիսուս Քրիստոսի վրայ հաւատք ունին, որով նոր սիրտ մը ունենալին կը ցուցուի, պէտք է որ հովիւը Լիկեղեցւոյ կանոնաւոր ժողովքի մէջ առաջարկէ, հաղորդութենէն գոնէ երկու շաբաթ առաջ. և արու անգամներէն պահանջելու է որ անոնց ընդունելութեանը խնդիրը գլուխ:

Թ. Լսյ ընտելութեանը եզած կրնայ սեպուիլ հաղորդութեան ընդունուելու անգամի մը վրայ, որ կամ նամակով և կամ ուրիշ կերպով կը գիտցուի թէ ընկերակից Լիկեղեցւոյ օրինաւոր և հաստատուն անդամ է,

Ժ. Թէ որ ընդունուելու անգամներուն գէմ փեցող չըլլայ, հաղորդութեան օրը ընդունուելուն Լիկեղեցւոյ ամէն արտօծութիւններուն, և Լիկեղեցիին առջևը հետեւեալ հաւատոյ խօստովանութեանը և ուխտադրութեանը հաճութիւն և հաւանութիւն տալու են. և այնուհետեւ իրենց անունը Լիկեղեցւոյ արձանագրութեան մէջ պիտի գրուի իբրև հաղորդականք:

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ

Ղաւանդութիւնն եւ ռիտադրութիւնն Հայաստանն
Էայց Եւրոպականական Եկեղեցեաց :

Եկեղեցւոյ կարգադրութեանց մէկ մասն ալ
Ղաւանդութիւնն ու Ռիտադրութիւնն է, այսինքն
անոնցմով պարզ և որոշ հասկցուի թէ ինչ գա-
ւանդութիւնով և ինչ ռիտով միարանած են այս
օուրբ միարանութեան մէջ :

Հետեւեալ Ղաւանդութիւնն ու Ռիտադրու-
թիւնը յատուկ աս նպատակով յօրինուած է և
Եւրոպականական Եկեղեցիներուն յարիչ ուզող
ամէն նոր անդամէն կը պահանջուի :

Դ Ա Ւ Ա Ն Ո Ւ Թ Ւ Ի Ն

Ռոտան նոր անդամերը եկեղեցւոյ մէջ ընդունու-
նորապէս արիւնձին հաւանդութիւնն կրօնքան եւ
Կեղեցւոյ առջևը :

Ե. կը հաւատան թէ միայն մէկ կենդանի և
Յրմարիտ Երտուած մը կայ, որ ինքն է Երտրիչ
Պահպանօզ և կառավարող փեղբերաց . ամենա-
կարող՝ ամենազէտ՝ ամենուրեք, ինքնագոյ՝ ինքնիշ-
խան՝ անփոփոխելի . նաև անհուն սէր՝ իմաստու-
թիւն՝ սրբութիւն՝ արդարութիւն՝ օգորմութիւն և
Յրմարտութիւն ունի, և միայն իրեն կը վայելէ
Երկրպագութիւն :

Բ. Կը հաւատան թէ Ըստուածութեան մէջ երեք անձն կայ, Հայր՝ Որդի և Սուրբ Հոգի, և ասոնք ոչ երեք՝ այլ մէկ Ըստուած են :

Գ. Կը հաւատան թէ Սուրբ Գիրքերը՝ որոնք են Հին և Նոր Կտակարանները, Ըստուծոյ շունչն են, և մարդոց արուած են իբրև անոր սրբազան կամքին յայտնութիւնը, և կատարեալ և միակ կանոնն են հաւատոյ և գործոց :

Դ. Կը հաւատան թէ մարդկային ցեղը իբրև անկան վիճակին մէջ գլխովին զուրկ է սրբութենէ և բոլորովին ապականեալ, և արդարապէս Ըստուծոյ բարկութեանը տակն ինկած :

Ե. Կը հաւատան թէ Տէր Աստուծոյ Վրիստոս կատարեալ Ըստուած և կատարեալ մարդ, մի միայն փրկիչ է մեղաւորներուն և մի միայն Սիջնորդ և Բարեխօս Ըստուծոյ և մարդոց մէջը. և իբր կատարեալ հնազանդութիւնով՝ չարչարանքներովը ու մահուամբը քաւութիւն քաւ մեղքի, անանկ որ բոլոր իրեն հաւատացողները անաարակոյս կը փրկուին, և մեղքի համար ուրիշ պատարագ չ'կայ :

Չ. Կը հաւատան թէ մարդիկ սրտով յետին աստիճան չարացած ու ապականած ըլլալով՝ անհրճաբար է որ փրկուին՝ մինչև որ Հոգւոյն Սրբոյ զօրութիւնովը վերստին չճնանին :

Ը. Կը հաւատան թէ մի միայն Վրիստոսի արդարութիւնովը կրնանք արդարանալ հաւատքով, և ոչ թէ պահքով՝ ողորմութիւն տալով՝ ապաշխարանք քաշելով և որ և իցէ մեր գործ-

քերուլը . և թէպէտ Քարէ Գործչէրը անքակտելի կապով մը կապուած են Ճշմարիտ և կենդանի Հաւատոյ Հետ , սակայն անոնցմով արժանաւորութիւն չենք կրնար ունենալ Մտուածմէ փրկութիւն գտնելու :

Ը . Կը Հաւատան թէ ամէն Հաւատացեալ ոչ միայն պարտական է սուրբ վարք մը ունենալ , և Մտուածոյ և իր ընկերին ու իր անձին ունեցած պարտքերը երկիւղածութեամբ կատարել , Հապա որ ասոնք Հաւատացեալին Մտուածմէ ծնած ըլլալուն բուն նշաններն ու պտուղներն են :

Թ . Կը Հաւատան թէ Մտուածմէ 'ի զատ ուրիշ էակի պաշտօն ու երկրպագութիւն մատուցանելու չէ . և Նիսուս Վրբսաոս մեր միակ միջնորդն զատ ուրիշ միջնորդներու ձեռքով մատուցուած աղօթքն ու երկրպագութիւնը ամենևին ընդունելի չըլլար Մտուածոյ . նաև մատուցներ՝ խաչեր՝ պատկերներ և որ և իցէ տեսակ արձաններ կրօնական կերպով գործածելը , և սուրբերը բարեխօս բռնելը ուղղակի Հակառակ են Սուրբ Կրօնոց , և շատ զգուելի են Մտուածոյ , և թէ մեռելներուն Համար աղօթք ընելը՝ Մտուածոյ խօսքէն ապացոյց մը չունի :

Ժ . Կը Հաւատան թէ մեռելները յարութիւն պիտի առնեն թէ արդարները և թէ մեղաւորները , և դատաստանի օր մը կայ գալու՝ և թէ արդարներուն երջանկութիւնը ու չարագործներուն պատիժը մեռնելուն պէս կը սկսի և յաւիտեանս պիտի չվախճանի :

ԺԼ. Կը հաւատան թէ ինչ և իցէ թուով
 ճշմարիտ Վրքիստանեայնի որինաւոր կարգադ-
 րութեամբ կազմուած՝ Վրքիստոսի Եկեղեցին են,
 որուն գլուխը մի միայն Վրքիստոս ինքն է. և թէ
 Եկեղեցիին խորհուրդներն են Մկրտումիւնն ու
 Հաղորդումիւնը միայն. թէ Սկրտութիւնն է կը-
 նիք Ուխտին, և նշան Հոգւոյն Արդոյ սրբարար
 ներգործութեանը, ու նաև նշան տեսանելի Եկե-
 ցիին մէջ ընգտնուած ըլլալուն. և Հաղորդու-
 թիւնն է տեսանելի նշանակներով Վրքիստոսի
 քաւչարար մահուանը և սիրոյն մշտնջենաւոր մէկ
 յիշատակը, և իրենն ու բոլոր ճշմարիտ հաւատա-
 ցելոց հետ միութեան և հաղորդութեան գրաւ:

ԺԻ. Կը հաւատան թէ Լեւտարանին քարու-
 զութիւնը Վրքիստոսի սահմանած գլխաւոր միջոցն
 է մարդիկ դարձի բերելու և իր ժողովուրդին շե-
 նութիւնը յանաղացընելու համար. և թէ իր ե-
 կեղեցիին պարտքն է կատարելու փրկչին՝ առ
 պատուերը, թէ «Դասցէք բոլոր աշխարհ ու աւե-
 տարանք քարոզեցէք բոլոր ստեղծուածներուն»:

ՈՒՒՏԱԴՐՈՒԹՒՒՆ

Որ նոր ընդունուող անդամը Եստուծոյ և Ար-
շակունի հետ լինի:

Խոնարհութեամբ յուսալով որ Վերիտասի
հետ միացած ետ կենդանի հաւատարմով, և ինքը
զինքդ անհրաժեշտ պարտաւորութեան տակ ճանչ-
նալով զինքը մարդոց առջև դաւանելու, և իր
անսանելի Եկեղեցիին հետ միանալու, այս ժո-
ղովոյս առջև և Արտագեանն ներկայութեանը
անկեղծութեամբ կը դաւանիս, որ զուն ընտրե-
ցիր Տէրը՝ զՆայր և զՍրղին և զՍուրբ Հոգին,
քեզի Եստուած՝ փրկիչ և Սրբացուցիչ ըլլալու:
և Սուրբ Վիրքը քու մի միայն հաւատոյ և գոր-
ծոց կանոնդ ըլլալու: Ինքզինքդ և ինչ որ քու կը
է՝ բոլորը Եստուծոյ ծառայութեանը կը նուիրես,
խոստանալով՝ Եստուծոյ շնորհքին օգնութեամբը
իրեն կատարեալ հնազանդութեան կեանք մը ան-
ցրնել. իր շարանը սուրբ պահելով, իր խօսքին
մէջը ցուցուած ճշմարտութեան՝ արդարութեան և
զգաստութեան կանոնները պահելով, բոլոր կարո-
ղութիւնովդ ջանալով Վերիտասի կրօնքը աշխար-
հիս մէջ տարածել, և միշտ արդարութեան՝ ժուժ-
կալութեան՝ սիրոյ և բարեպաշտութեան օրինակ
ըլլալ:

Նաև կը խոստանաս. աս Եկեղեցիին անգամ
ներուն հետ քայել՝ ինտոր որ Եստուծոյ զաւակ-
ներուն կը վայելէ, մարդասիրական գործքերու և

քրիստոնէական : պարտաւորութիւններու մէջ ,
գուարթութեամբ հնազանդելով անոր խրատին և
կանօններուն :

Հոգւոյն Արեւոյ քրիստոնէական պահպանելով՝ այս
հանդիսաւոր դաւանութիւնը ու խոստմունքները
կ'ընես այս ժողովքին և Մատուծոյ առջևը , որ
ինքն է սրտեղբ քննող և բոլոր աշխարհին Վա-
տաւորը :

[“Այս ընդհանրող անդամը վերոյելեալ ստորը
ընելէն ետք՝ Երեւոյ Եկեղեցոյն իողմանէ կ'ըսէ :]

“Վերեմն մենք ալ սիրով գլքեց այս Եկեղեցւոյ
միաբանութեանը կ'ընդունինք , խոստանալով քու
վրադ հսկել քրիստոնէական գութով և հաւա-
տարմութեամբ , և ամէն կերպով այն բարեկա-
մութեամբ և այն եղբայրական սիրովը վարվել
քեզի հետ , որ դէպ'ի մեզի ունեցած սուրբ առնչու-
թիւնդ կը պահանջէ . միշտ ազօթելով որ դուն
և մենք վերջապէս ներկայանանք մեր Տէրոջը առ-
ջին մեծ ուրախութեամբ . Վ՛մէն :”

Գ Լ ՈՒ Խ Գ

Արեւելեան պատմութիւնք :

Ասորին գլխոյն մէջ տրուած բարեկարգութեան օրէնքներուն համեմատ՝ անգլիական Արեւելեցիի մը անհամեմատ պաշտօնեաներն են Հովհ. ք, Հոգաբարձուք որ և օրնահան ալ կ'ըսուին, և Սարկաւարուք :

Ս. Հովհ. : Սուրբ Գրոց աս նիւթիս վերաբերեալ համարները՝ երբոր զգուշութեամբ իրարու հետ բաղդատելու ըլլանք, ակներև կը տեսնենք որ Ապոստոս կամ Տեսուչ բառը, Արեւ և Հովհ. բառերուն հետ ճիշտ մի է նոյն պաշտօնը իր տարրեր հանգամանքներովք ցուցնելու մտք գործածուած բառեր կամ անուններ են : Տես Վարձ. թ. 28 : Փիլիպ. Ս. 1 : Ս Տի. ք. 1, 2 : Տի. Ս. 7 : Ալ Ս Տի. Ե. 17 : Տի. Ս. 8 : Ս Պի. Ե. 1 : Ու նաև Ապ. ք. 11 :

Ասոնցմէ զատ ուրիշ անուններ ալ կան՝ Աոր կտակարանին մէջ, որ Հովհ. անի բարձր և կարևոր պաշտօնը վարող անձանց տրուած են՝ անոնց ունեցած այլ և այլ պարտաւորութիւնները պարզ հասկցնելու համար :

Անոնք Ապոստոս ք Տեսուչ կը կոչուին, ու

*Տես աս նիւթիս վրայ Բրիտանական վարդապետութիւն . Մտն . Ե . Բ .

պաշտօնէից խափանումը որ կամաց կամաց եղաւ՝ պատճառ եղաւ Եկեղեցականաց ձեռքը մեծ իշխանութիւն անցնելու, և ժողովրդեան ազատութիւնը կորսուելու: Սուրբն Ամբոսիոս չորրորդ դարուն, իր գրած Մեկնութանը մէջ ԽՏԺ. Ե. 1 համարը մեկնած ատենը կ'ըսէ. «Արդարև ամեն ազգաց մէջ ծերութիւնը յարգելի է. և ասոր համար է որ Հրէից ժողովարանին և ապա Եկեղեցիին մէջ ընտրուած ծերեր կային, որ առանց ասոնց խորհուրդին եկեղեցիին մէջը բան մը չէր ըլլար. ու չեմ գիտեր ինչ զանցառութեամբ խափանուեցաւ, եթէ ոչ Սարգիստիոս ծառայելուք պատճառաւ, կամ առաւել ևս անոնց կողմէն լեռնը համար. քանզի ամեն բանի վրայ իշխան ըլլալ կ'ուզէին»: Սուրբ Ամբոսիոսին ըսած ծերերը՝ միայն ծերացեալ մարդիկ չըլլանին՝ հապա պաշտօնէից դաս մը ըլլանին ոչ թէ միայն ինքնին խօսքին ոճէն կ'երևի, այլ Հրէից ժողովարանին ալ ակնարկելէն, որուն մէջի ծեր ըսուած պաշտօնեաները պատանի ալ կ'ըլլային երբեմն՝ եթէ պէտք եղած որպիսութիւնները ունենային: Տես ՂԿ. 7. 18: ԹԿ. 28. և ՍԿ. 23:

Աս պաշտօնեաները Երոպայի և Ամերիգայի եկեղեցեաց շատին մէջ ծերեր կ'ըսուին հիմա. իսկ Արևմտիայի Երիցական Եկեղեցին առաջուց օգնական անունն ալ տուաւ անոնց: Հայաստանեայց Առաքանական Եկեղեցիներն ալ աս անունը ընտրեցին, հաւասարապէս Արբը Գրոց

համեմատ, յարմար, և Հայոց լեզուին ալ աւելի համաձայն ըլլալուն համար :

(Չքնական խնունը բուն իսկ պաշտօնին ինչ ըլլալը ճշգրտութեամբ կը ցուցնէ : Սոյն Պաշտօնին տէրը՝ Եկեղեցիին և Հովիւին երկու բանով ալ օգնական է . 1. Եկեղեցիին կառավարութեանը . և 2. անոր հոգևոր խնամոցը և շինութեանը մէջ :

1. Եկեղեցւոյն կառավարութեանը պաշտօնին մէջ օգնական է Եկեղեցիին : Փորձով յայտնուած է որ Եկեղեցիին ամէն պաշտօններուն ալ բոլոր Եկեղեցին հոգ տանելէն շատ չար հետեանքներ կը ծագին . և եթէ Եկեղեցին մեծ ըլլայ, անկարելի կ'ըլլայ : Հետևապէս ամէն Եկեղեցիի մէջ Երեսփոխաններ ընարուած են՝ ան բաներուն հոգ տանելու համար, որ Եկեղեցին աղէկ կը դատէ անոնց ձեռքը յանձնել : Եկեղեցիին վճիռովը իրենց յանձնուած բաներուն վերաբերեալ ինչ բան որ ընեն ասոնք, Եկեղեցին սեպելու է որ անոնց ձեռքովը ինքը կ'ընէ : Մասնաւորապէս յանցանքով ամբաստանեալ անձինքը մեծ ժողովքի առջև քննելը դժուար է : Շատ հաւանական է որ առաւել հակառակօրէիւններ և վիճարանութիւններ ծագին, անպիտան ու տաքցած յուզմունքներով առաւել ժամանակ անցնի . և աւելի դիւրին ըլլայ որ, մէյ մը իրօք յանցանորին վրան արդար դատատան չըլլայ, և մէյ մըն ալ որ մէկ նախապաշարեալ հակառակօրդ կողմ վը ելլայ և անիրաւ տեղը ամբաստանեալ մէկու մը անարդարութիւն ընել ապ Եկեղեցիին, քան

տարմունքը կատարելու՝ կամ քարոզ մը կարդալով կամ թէ Լստուծոյ խօսքը կարդալով և մեկնութիւն տալով: Մեկ խօսքով՝ օգնականը ամեն բարի գործոց մէջ Հովիւին և Ակեղեցիին օգնող ըլլալու է, որչափ որ Լստուած ժամանակ և կարողութիւն կուտայ իրեն, և որչափ որ իր վիճակը Ակեղեցիին մէջը տանի:

Ճ: Սարկաւագի: Սարկաւագի պաշտօնը՝ զինաւորագետ և առանց երկբայութեան Ակեղեցիին ազքատներուն վրայ եղած հօգն է: (Վարժ. Է:) Իր գործն է Ակեղեցիին ողորմութեանը կաւթօտեալները դիտել, պարագաներնին քննել, օգնել անոնց իր համակրութեամբը և խորհուրդովք և առ նոյառակաւ իրեն աւանդուած ողորմութիւնները տալ անոնց: Պաշտօնը չպահանջէր սարկաւագէն՝ որ ողորմութեան կարօտելու չափ չքուար չեղող անդամներուն՝ աշխարհային գործերնուն մէջ ալ օգնէ. եթէ ասանկ ըլլար, պաշտօնը անտանելի կ'ըլլար, որ մէկը կարող չպիտի ըլլար անիկայ կատարելու: Սարկաւագը ազքատին հոգ ասրած աստներ, Հոգաբարձուաց ժողովոյն հետ խորհուրդ ընելու է, որուն որ կ'իյնայ Ակեղեցւոյն ողորմութիւնները հոգալը: Արթուի ևս մեզի թէ վերոյիշեալ օգնականի պարտականութիւնները Սարկաւագն ալ կրնայ կատարել: Սարկաւագի պէտք եղած հանգամանքները անանկ հանգամանքներ են, որ այն պարտականութեանց ամենուն ալ յարմար կ'ընեն զինքը: Ինչպէս որ Արթուկապօտէն կամ Հովիւէն կը պահանջուի, ա-

նանկ ալ Սարկաւագէն՝ որ իր «գաւաղները և տու-
նը» աղէկ կառավարէ, ինչո՞ւ . ինչ պատճառա-
ւոր Եպիսկոպոսէն կը պահանջուի, նոյն պատճա-
ռաւն ալ Մարկաւագէն, քի որ կարող ըլլայ Ե-
կեղեցւոյն հոգարարձութեանը մէջ մասն ունենա-
լու: (տ՝ ՏԷՅ. Գ. 8, 12): Եւսինի սարկաւագները
«բարի վկայուած, Հոգւով Սրբով և իմաստու-
թեամբ ու հաւատքով լեցուն» մարդիկ էին .
Եւսնպէս ալ կը պահանջուի իրենցմէ որ «պար-
կեշտ, ոչ երկու բերնէ ըլլան, և հաւատքին խոր-
հորդք մաքուր խղճմտանքով ունենան»: Եթէ
պսպիսի մարդիկ ըլլան՝ յարմար են Եկեղեցիին
հոգեոր հոգողութեանը մէջն ալ մասն ունենալու՝
օգնականներու նման . և որովհետեւ Հայաստան-
եայց Եւետարանական Եկեղեցիներուն սահմանա-
դրութիւնը անոնց պաշտօնը պսպիս կը սահմա-
նէ, անոր համար պէտք է անանկ բռնեն . և «հա-
ւատարիմ՝ ըլլան պաշտօնուն մէջ, որ բարի աս-
տիճան մը ինքզինքնուն շահին, և առ Քրիստոս
(Յիսուս եղած հաւատքին մէջն ալ համարձակու-
թիւն» : տ՝ ՏԷՅ. Գ. 13 :

ԳԼՈՒԽ Գ

Եկեղեցական ժողովներ :

Բնդհանրապէս սահմանեալ Եկեղեցական ժողովները չորս տեսակ կամ կարգ են. ինչպէս՝

1. Մասնաւոր Եկեղեցիի մը բոլոր անդամներուն հաւաքումը, պաշտօնեայք և աշխարականք մէկ տեղ: Եսիկայ կը կոչուի Եկեղեցւոյ ժողով:

2. Եկեղեցիի մը Լրէցը, օգնականները և Սարկաւագը կամ Սարկաւագները մէկտեղ գալով: Եսիկայ կ'ըսուի Հոգաբարձուաց ժողով:

3. Որոշեալ վիճակի մը մէջ գտնուած ընկերակից Եկեղեցեաց Լրէցները և Նուիրակները որոշեալ տեղ մը հաւքուելով: Եսիկայ կը կոչուի Լրիցական ժողով:

4. Բնդհանուր Եկեղեցական հաւաքում մը, որն որ կը բաղկանայ ամէն մէկ վիճակի մէջ գտնուած Եկեղեցիներուն Լրեսփոխաններէն: Եսիկայ կը կոչուի Բնդհանրական ժողով:

Եկեղեցւոյ և Հոգաբարձուաց ամէն ժողովներուն մէջ Նախագահը 'ի պաշտօնէ Հովին է: Բայց թէ որ ինք ուզէ՝ կրնայ երբեմնակի իրեն տեղակալ մը կարգել. և իր ներկայ չեղած ատենն ալ Հոգաբարձուաց ժողովին կամ Եկեղեցւոյ անդամներէն մէկը կրնայ որոշուիլ իր տեղը պահելու համար:

Ամէն ժողովներու մէջ յատուկ գրագիր մը ըլլալու է, որուն պաշտօնն է ժողովին ամէն գործքերը կամ արարքները արձանագրել:

Լակեղեցւոյ ժողովին գործը կամ պաշտօնն է Լրէցի, օգնականաց և սարկաւազաց ընտրութիւնը, Լրէցին ապրուստը հոգալ և ճարելը. նոր անդամներու ընդունելութեանը վճիռը, յանցաւորներուն խրատ և յանդիմանութիւն տալը, անկարգութեամբ գալող անդամները՝ եթէ չզգաստանան՝ Լակեղեցիէն արտաքսելը, և կրօնքն ու Լստուածպաշտութիւնը յատկապէս իր սահմաններուն մէջ յառաջացրնելու հնարք և միջոցներ հոգալ ու գործադրելը :

Հոգաբարձուաց ժողովին գործն ու պաշտօնն է Լրէցին խորհրդակից ըլլալ ու օգնել իր գործին մէջ, Լակեղեցւոյ հաղորդակցութեանը մտնել ուզող անձինքները քննել, յանցաւորը խրատելու և յանդիմանելու գործին մէջ նախնական քայլերը առնել, և Լակեղեցւոյ հոգևոր ու կրօնական վիճակին զեկուցումը ընել ու Լրէցական ժողովին ներկայացրնել :

Լրիցական ժողովին գործն ու պաշտօնն է իրենց վիճակին կամ անոր շրջականներուն մէջ Վրիստոսի գործքին յաջողութեանը և յառաջադիմութեանը վրայօք խօսիլ և խորհրդակցիլ, այս միաբանեալ ընկերակից Լակեղեցիներուն ամէն մէկին կրօնական և հոգևոր վիճակին վրայօք տեղեկութիւններ ու զեկուցումներ հաբել և թէ որ պատշաճ դատուի՝ անոնց վիճակին համեմատ յատուկ շրջաբերական մը գրել յորդորելով, խրատելով և քաջալերելով զանոնք, որ իրենց կոչումը և ընտրութիւնը հաստատ և անարատ պահեն մինչև վերջը :

Ընդհանրական ժողովը՝ որ ինչպէս վերը ըսինք այլ և այլ վիճակներու մէջ գտնուած Եկեղեցիներուն երեսփոխաններէն կը բաղկանայ, ամենեին օրէնսգրական կամ դատաստանական իշխանութիւն մը չունի Եկեղեցիներուն վրայ, այլ իր պաշտօնն է այս տեղական բաժանմամբ զատ զատ վիճակներու բաժնուած ամէն Եկեղեցիներուն մէջ Քրիստոնէական Արքայան միութեան կապը հաստատ պահել:

Եյս սահմանեալ ժողովներէն զատ մասնաւոր բաներու համար պատահական ժողովներ ալ կըրնայ կանչուիլ. բայց ասանկ ժողով մը զինքը կանչող կողմերուն յառաջ բերած խնդիրէն զատ ուրիշ գործի մը խառնուելու ամենեին իշխանութիւն չունի:

Ժողովի մէջ կարգ և կանոն պահելու համար ընդհանուր օրէնքներու վրայօք տես Յաւելուածին մէջ:

Գ Լ ՈՒ Խ Ե

Հասարակաց պաշտամունդ :

Հրապարակաւ կատարուած Աստուածային պաշտամունքը յատկապէս սա բաներէն կը բաղկանայ . Աղօթք , Սաղմոսներ և Հոգևոր Երգեր երգել , Սուրբ Գրոց ընթերցմունք և քարոզութիւն : Աստուծոյ պաշտօն մատուցանելու կերպին կամ կարգադրութեանը վրայօք մասնաւոր կանոն մը տրուած չէ Սուրբ Գրոց մէջ . և ուստի իւրաքանչիւր Եկեղեցի պարտի կարգադրել անիկայ հաստատացելոց շինութեանը համար ամենէն լաւագոյն երևցած կերպովը :

Տէրունական օրը՝ Ապուծմէ յատկապէս իբրև Արբազան Հանգստեան օր մը սահմանուած ըլլալով , հրապարակաւ Աստուծոյ պաշտօն մատուցանելու համար յատկացեալ յատուկ ժամանակ մըն է : Այն օրը իւրաքանչիւր եկեղեցի գոնէ երկու անգամ մէկտեղ գալու է այս նպատակով : Խիստ կարևոր բան մըն է որ իւրաքանչիւր անձ ժամանակի ճշգուծիւն պահելով ճիշդ սահմանեալ ժամանակին իր տեղը գտնուի : Երբոր մէկը իր աս պարտաւարութեանը մէջ անհոգ կ'ըլլայ , ինքը մեծաւ մասամբ կը կորսնցնէ Աստուծոյ սրբօրումնին օգուտն ու միսիթարութիւնը , ու նոյն պահեր ժամանակին գացողներուն ալ արգելք և նեղութիւն կ'ըլլայ :

Այսչափ և յարմար կը սեպուի պաշտօնը

Մտուածոյ փառաւոր ներկայութիւնը մաղթելով սկսիլ. ճանչնալով և խոստովանելով մեր իր սուրբ ներկայութիւնը մօտենալու ու իրեն երկրպագութիւն մատուցանելու անարժանութիւնը, ու խնդրելով իրմէն իր հայրական օրհնութիւնն ու օրհնութիւնը պաշտօնին ամէն մասերուն մէջ:

Մտուածոյ խօսքէն գլուխ մը կամ մաս մը կարգացուելու է, որն որ մասնաւոր յարաբերութիւն մը ունեցած ըլլայ քարոզին մէջ յառաջ բերուելիք առարկային հետ:

Վարդէն առաջ երկայն աղօթք մը ըլլալու է որուն մէջ մատուցուած խնդրուածքները ժողովուրդին վիճակին և պարագաներուն համեմատ կրնայ տարբեր տարբեր ըլլալ: Իսկ սովորական պարագաներու մէջ հետևեալ մասերը բովանդակելու է:

ա. Մտուածոյ խօսքէն հարգանք փառանքով Մարիչին մեծութիւնն ու կատարելութիւնը, ինչպէս որ կը փայլի իր գործքերուն և իր խօսքին մէջ:

բ. Մարիչի ան ամէն բարութեանցը համար, որ իրմէ կ'ընդունինք, թէ ժամանակաւոր թէ հոգևոր, թէ հասարակ թէ մասնաւոր, և մանաւանդ Յիսուս Վրիստոսի համար, որն որ ամէն բարութիւններուն գլուխն է:

գ. Խոստովանութիւն մեղաց իբրև այն ամենաբարձրի բանը, որն որ Մտուածոյ Հոգին յաւիտեան կ'ատէ և իբրև աղբիւր ու պատճառ ամէն պետակ շարութեանց. գաղտնի և բացին գործու-

ած մեղքերուն, հրապարակաւ և առանձին գործուածներուն, խորհրդով՝ խօսքով և գործքով եղածներուն, ամենուն ալ խոստովանութիւնը. ու նաև իբրև հաւատացեալք մասնաւոր արտօնութիւններ և շնորհաց միջոցներ ընդունած ըլլալով ու մեր ուխտին պարտաւորութիւններուն մէջ ալ հաւատարիմ չլլալով՝ մեր մեղքերուն աւելի մեծ և աւելի ծանր ըլլալը :

Գ. Խնդրատէ՛ր մեղաց թողութեան և Աստուծոյ հետ խաղաղութիւն ունենալու համար Յիսուս Քրիստոսի ձեռքովը, Աստուծոյ հետ քայելու և Հոգիին ամէն պտուղները յառաջ բերելու շնորհք ընդունելու համար, փորձութեան դէմ դնելու օգնութեան համար, և փորձութեանց ու հալածանաց համարքելու համար, ու նաև այնպիսի ժամանակաւոր օրհնութիւններուն համար, զորոնք մեր Երկնաւոր Հայրը արժան կը տեսնէ մեզի շնորհելու այս արտասուաց ձորին մէջ :

Ե. Ազի՛ն և աղայան՛ք առ հասարակ բոլոր մարդկային ազգին համար, և թէ Քրիստոսի թագաւորութիւնը գայ, ու Երկրիս ամէն կողմերը խաղաղութիւնն ու Ճմարտութիւնը, արգարութիւնն ու կրօնական ազատութիւնը միօրինակ տիրէ . և մանաւանդ թագաւորներուն ու իշխանաւորներուն համար, եկեղեցւոյ պաշտօնեաներու և ուրիշ գործակալներուն համար, նաւորդներուն և որ և իցէ վտանգներու ենթակայ եղողներուն համար, աղքատաց, այրեաց և որբերու համար, հիւանդաց վշտանցիլոց և հալածեալներու համար,

և մասնաւորապէս որ և իցե՛ յատուկ բանի մը համար, որն որ նոյն կէտին կը կենայ իբրև յատուկ առարկայ ԼԿեղեցիին աղօթիցը ու խնդրուածքներուն :

Վարողէն ետքի աղօթքը յատկապէս պաշտօնին օգտակարութեանը համար ըլլալու է . Լստուծոյ օրհնութիւնը հայցելու է կատարուած պաշտօնին և քարոզուած ճշմարտութիւններուն վրայ . և խնդրելու է Լստուծմէ որ օրհնէ ու կնքէ բոլոր ունկնդիրներուն սրտին ու շարունակէ իր սրբազան ներկայութիւնը անոնց հետ օրուան մնացած մասին մէջ :

Լսպա՛ եթէ պարագան ներէ՛ ուրիշ սաղմսս մը կամ հոգևոր երգ մըն ալ երգուի ու վերջը ժողովը արձկուի ք . կրն . ժգ . 13 երորդ տունին մէջ եղած առաքելական օրհնութիւնը կարդալով :

Տէրունի օրուան վերջին մասը՝ իրիկունը յարմար պատեհութիւն մըն է որ քրիստոնեաները առանձնանան իրենց բնակարանները ու խորհին ու մտածեն Լստուծոյ տանը մէջ լսած բաներնուն վրայ, աղօթեն ու քննեն ինքզինքնին, կարգան Սուրբ Կիլիքը և աստուածպաշտութիւնը յառաջ տանելու ծառայող ուրիշ կրօնական գիրքեր, կրօնական հրահանգութիւն տան իրենց տղոցը և ընտանեացը, և ուրիշ բարեպաշտական ու անդամաւորական գործքեր ընեն :

Գ Լ Ա Ի Խ Զ

Մ կրտու-թիւն :

Մ կրտու-թիւնը ընդհանրապէս Լ կեղեցւոյ մէջ քաղմութեան առջև կատարելու է, վասն զի անոր մէկ նպատակը Մ կրտու-թեան եկողներուն հաւատքը ցուցնել, և արարողութեամբ զանոնք Լ կեղեցւոյ հաղորդակցութեանը մէջ առնել է : Ես նիւթին վրայ առաւել ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալու համար, տես 1848 Օմիւսնիա տպուած Մ կրտու-թեան Ղ'աւր :

Երէջը աս նիւթին յարմար աղօթք մը ընելէն ետքը՝ մկրտուելու անձը ջուրով կը մկրտէ, աս խօսքերը զրուցելով. «Մ կրտեմ՝ զքեզ (անունը տալով) յանուն Հօր և Որդւոյ և Հօգւոյն Սրբոց. ամէն» : Եպա աղօթք կ'ընէ երկրորդ անգամ :

Մ կրտուելու կերպը կ'ընայ ըլլալ ջուրը գլխուն վրայ սրսկելով կամ լեցընելով, կամ մինչև անգամ բոլոր մարմինը ջուրին մէջ խօթելով : Սրսկելը կամ գլխուն վրայ լեցընելը՝ բոլոր մարմինը ջուրին մէջ խօթելէն առաւել աղէկ կը համաձայնի Սուրբ Գրքին մարգարէական լեզուին. Եղ. 19. 28 : Ես. 68. 18. Հրէական կրօնքին արարողութիւններուն. Թա. ը. 7 : Եղ. 68. 14, և այլն. Եւտարանին դրութեանը նպատակին, որ ծանր լուծ մը չէ. Գործ. 68. 10. և քաղաքավարեալ վարուց սովորութիւններու :

Մ կրտու-թիւնը մատակարարելու արտօնութիւնը՝ Եւտարանին պաշտօնեաններուն միայն տրուած է : Մաթ. իը. 19 :

Մկրտութիւնը պէտք չէ կրկնել. և աւետարանական եկեղեցեաց մեծ մասը հարկաւոր չեն համարիր մղորեալ եկեղեցեաց մէջ մէկ անգամ մկրտուածները նորէն մկրտել:

Ընդունեաց Սկրտութիւնը: Հաւատացելոց տղաքն ու ընտանիքին հաստատուն անդամները միայն կրնան մկրտուիլ իրենց ծնողացը կամ խնամակալին միջոցովը Եկեղեցիին յարաբերութիւն ունենալուն համար: Երբահամէն հետէ եկեղեցիին եղած ամէն խոստումներուն մէջ ծնողաց հետ որդիքն ալ պարունակեալ են, և մկրտութիւնն ալ թլփատութեան տեղը բռնած է, վասն որոյ մէկը չկրնար արգիլել ուխտին մէջի ծնողաց զաւակները մկրտութեամբ եկեղեցւոյ ընկերութեանը առնուելէն: Տես Մարի. Ժ. 14: Գարծ. ք. 39: Թ Վրսն. Է. 14: Գարծ. Ժ. 18. 33: Թ Վրս. Թ. 16:

Մկրտութիւնը մատակարարուած ատենը ամենայարմար առիթ մըն է որ պաշտօնեայն պինտ առաջ համառօտաբար յառաջ բերէ և հասկըցունէ աս սահմանագրութեան բնութիւնն ու նպատակը, ցուցնելով որ անիկայ Վրիստոս սահմանեց եկեղեցիին մէջ ու թէ ուխտին կնիքն է, ինչպէս որ հին տնտեսութեան մէջ ալ թլթատութիւնն էր. ու նաև անիկայ մեկ սահմանագրութիւն մըն է որ կը ծառայէ յիշեցնել մեզի մեղքին ապականարար բնութիւնը և մեր Հոգւոյն Սրբոյ սրբարար ներգործութեանը ունեցած կարօտութիւննիս:

Երբոր երախան տղայ է մկրտիչ պաշտօնեայն ցուցնելու է նաև թէ հաւատացելոց տղաքը աս խորհուրդին ընդունելուս ու մասնակցելուս հե-

զինակութիւնը աւետարանական տնտեսութեան սկզբունքներէն և Մուքեյլոց օրինակէն առնուած է : Յետոյ մասնաւորելով իր խօսքը դէպ 'ի տըղին ծնողացը՝ յիշեցրնելու անոնց որ աս կերպով դուկնին Մատուծոյ նուիրելովնին հանդիսաւոր խոստմունք մը բրած են՝ զանոնք Տերօզը խրատով և վարժութիւնով և մեծցրնելու, սարվեցրնելով անոնց կարգալ և սորվել Մնոր Սուրբ պատգամը և անիկայ իրենց վարքին կանոնը ընել միանգամայն աղօթել անոնց հետ և անոնց համար ու գնել անոնց առջևը ճշմարիտ և հաստատուն աստուածապաշտութեան օրինակ մը :

Սկրահալ մանկունք մեծցած յարեննին իրաւունք ունեցած չեն ըլլար հաղորդութեան՝ առանց ապացոյց տալու ներսուանց Հոգին Սուրբէն ծրնած ըլլալուն, և առանց ան հաւատքը գաւանելու որով իրենց ծնողքը Մատուծոյ նուիրելին զանոնք : Անոնց յառաջմանէ եկեղեցւոյ անդամ ըլլալը քաղաքական ընկերութեանը անդամ ըլլալուն կը նմանի, այսինքն անոր պաշտպանութեան իրաւունք ունին, բայց անոր արտօնութիւնները՝ պարտաւորութիւնները՝ և պատասխանատուութիւնները միայն քանի որ մեծնան կ'ընդունին : Անանկ ալ մկրտուած մանկունք եկեղեցւոյն պահպանութեանը՝ խնամքին՝ կրթութեանն ու աղօթիցը իրաւունք կ'ունենան ու հաւատացեալ ծնողաց խոստացեալ օրհնութեանցը մէջ մասն կ'ունենան, բայց միայն իրենց գործքով եկեղեցւոյն ուխտը վրանին առնելու և անոր արտօնութիւններուն մէջ մտնալու են :

Գ Լ ՈՒ Խ Ե

Հաղորդութիւն :

Մեր Տէր Աստուծոյ իր մարմնոյն ու արեանը խորհուրդը սահմանեց որ հաւատացեալք միշտ կատարեն զանիկայ՝ անոր մահուամբ պատարագ ըլլալը յիշելու ու ցուցնելու համար՝ իբրև իր պատարագին օգուտներուն գրաւը ճշմարիտ հաւատացելոց՝ անոնց հոգևոր անդեմանը համար , և անոնց անոր հետ ունեցած ուխտին նորոգութեանը համար , և իբրև նշան անոնց իրեն ու մէկզմէկու հետ ունեցած միութեանը : ԹՎ. ԺԹ . ԺԹ—29 :

Աս սահմանադրութիւնը մշտնջենաւոր է . այսինքն մինչև աշխարհիս վերջը հաւատացեալները Տէրունական ընթրիքը կատարելու են . «Բանի անգամ որ» և այլն : ԹՎ. ԺԹ . ԺԹ . 26 :

Վրիստոսի ամէն անկեղծ հետևողը իրաւունք ունի մասնակցիլ աս հաղորդութեանը : Բայց ամէն մէկ Ակեղեցի իրաւունք ունի քննել անոր անկեղծութիւնը ու անոր աստուածապաշտութիւնը թէ ընդունի՞ր զինքը եկեղեցւոյն հետ հաղորդութիւն ընելու : Այլ եկեղեցիին մէկը ընդունելու չէ՝ բայց միայն անոնք որ վկայութիւն կուտան թէ իրենց մեղաւոր ըլլալը զգացած են , զղջում ունին , Վրիստոսը կը սիրեն , և ուխտ կ'ընեն Տէրոջը ըլլալու :

Սկատամբ՝ Տէրունական ընթրիքին որքան

անգամ կամ որքան յաճախ կրկնուելուն մէկ հաստատուն կանոն մը չկայ : Ըմէն պարագաները մէկ տեղ առնելով երկու ամիսը անգամ մը կատարելու սովորութիւնը քուցէ ամենէն լաւագոյն ու օգտակար կերպն է՝ հաւատացելոց շինութեանը համար :

Ըս սուրբ հանդէսին կատարմանը կերպը՝ Վրբիստոսի սահմանադրութեանը համեմատ՝ պէտք է պարզ ըլլայ : Հաղորդութեան խորհրդաւոր նշանակները բաժնուելու ատենը պաշտօնեան պարտի յիշեցընել հաղորդուողներուն անոնցմով յիշատակուած այն մեծ ու երևելի գէպքը՝ «Վրբիստոսի մահը», մեր Տէրոջը այս խորհուրդը հաստատելուն մէջ ունեցած դիտումը, և այս նոր ուխտին զօրութիւնը և ընծայած օրհնութիւնները, յորդորելով զանոնք սիրել զՎրբիստոս ու երախտագէտ ըլլալ իրեն, և նորոգել իրենց ուխտը անոր հետ :

Նաև յորդորելու է զանոնք որ արծարծեն իրենց մէջ քրիստոնէական եռանդուն սէրը իբրև մէկ մարմնոյ անդամք Վրբիստոսով, և հաւատարիմ ըլլան ճշմարիտ աստուածպաշտութեան և սուրբ կեանքի օրինակ ըլլալու սրբազան պարտքերնուն մէջ աշխարհիս առջևը, որոնք որ միշտ կը նային անոնց ու անոնց վարքին իբրև հաստատող վկայ ու ներկայացընող օրինակներ իրենց դաւանած կրօնքին :

Նմանապէս իր խօսքը ուղղելով հոն գտնուած հաղորդուողներուն ալ, պարզապէս իմացընե-

լու է անոնց, որ մէկ պարտք մը կատարելու պարտականութենէն ազատ չեն կրնար ըլլալ ուրիշ պարտքերնին զանց ընելովնին, և յորդորելու է զանոնք որ ջանան ձեռք բերել Վրիստոսի վրայ այն սրբազան սէրը և հաճութիւնը, որ իբրևուրք և արտօնութիւն կու տայ իրենց անոր սեղանը նստելու :

Սովորաբար աս պաշտօնը կը վերջանայ հոգևոր երգ մը երգելով, և Նքրայեցւոց Թուղթին ԺԳ և ԶԷ տուներուն մէջ եղած առաքելական հոգեշարժ Ծրհնութիւնը ըսելով :

‘Վկամամբ’ հաղորդուողներուն Տէրունական սեղանին վայելուչ և արժան կերպով մօտենալու համար պէտք եղած պատրաստութեանը, տես Վլուխ. ԺԹ :

Գ Լ ՈՒ Խ Ը

Ընդամ ընդունել:

Եթէ մէկը կ'առաջարկէ անդամ ընդունուիլ եկեղեցիին, ամենէն առաջ երէցին կամ եկեղեցականներէն մէկուն և կամ Հոգաբարձուաց ժողովին առաջարկելու է: Եթէ ժողովը աղէկ սեպէ որ քննութեան դայ, յաջորդ ժողովներէն մէկուն կը հրաւիրեն զանիկայ: Եթէ ժողովականները հաւանին անոր տուած քննութեանը իր անկեղծ և ծմարիտ քրիստոնեայ մը ըլլալուն բաւական համոզիչ ապացոյցներ տեսնելով, զանիկայ՝ հաղորդութենէն երկու շաբաթ առաջ՝ կ'առաջարկեն Եկեղեցւոյ ժողովին. որ անոր հաղորդութեան անդամ ընդունուելու խնդիրը իր հաւանութեամբ բը վճռէ: Եթէ աս միջոցիս մէջ՝ մէկը անոր ընդունելութեանը գէմ առարկութիւն ընէ Հոգաբարձուաց ժողովին, հաղորդութեան օրը անիկայ չընդունուի: Իսկ եթէ անոր ընդունելութեանը գէմ խօսող մը չըլլայ, ան ժամանակը եկեղեցին անիկայ հաղորդութեան կ'ընդունի արուանգամբերուն հաւանութեան աջովը, (կամ արդէն ըրած որոշմանը հեղինակութիւնովը՝ ինտոր որ եկեղեցին սովորութիւն ունի), և անոր ալ բոլոր եկեղեցիին առջևը կարգացուած հաւատոյ դաւանութիւնը ու ուխտադրութիւնը ընդունելովը:

Թէ որ եկեղեցին յարմար սեպէ, կը պահանջէ

որ առաջարկուող անձը գրութեամբ յայտնէ՝ եկեղեցւոյն հետ միանալ ուզելուն համար ունեցած պատճառներուն ու յոյսին հիմն ինչ ըլլալը, և կամ բոլոր եկեղեցիին առջևը կը քննեն անիկայ: Ըմէն եկեղեցի ազատ է իր պատշաճ սեպած կարգադրութիւնները ընդունիլ այս մեծ վախճանին ապահովութեանը համար, այսինքն միայն այնպիսի անձինք ընդունիլ եկեղեցիին մէջ, որոնք իրենց դաւանութենէն զատ հաստատուն վկայութիւն կուտան թէ արդէն Վրիստոսի հոգևոր և անտեսանելի եկեղեցւոյն անդամներն են:

Եկեղեցիէն դուրս ձգուած անձը ուրիշ անդամներ ընդունելու կերպովը միայն կրնայ նորէն եկեղեցւոյն մէջ ընդունուիլ:

Սէկ եկեղեցիէն դուրս եղած անձ մը, որ հարկաւոր պարագաներէ մէկ ուրիշ եկեղեցիի մը կ'առաջարկէ ինքզինքը անդամ ըլլալու, զանիկայ ընդունելէն առաջ նամակ մը գրելու է ան եկեղեցիին որուն առաջուց մէկ անդամն էր ան, յիշելով անոր զղջմանը և հաւատքին վկայութիւնը և աս եկեղեցւոյն մէջ մտնելու փափաքը, և ընդհանրապէս ընդունելու չէ անիկայ առանց պատասխան մը առնելու առաջին եկեղեցիէն:

Գ Լ ՈՒ Խ Թ

Անդամ արշակիւ :

Արբոր եկեղեցւոյ անդամ մը իր բնիկ տեղէն կամ թաղէն դուրս կամ ուրիշ տեղ մը կ'երթայ միայն քիչ մը ժամանակ կենալու համար, ինքը ունենալու է իր հետը իր եկեղեցիին երէցէն կամ գրագիրէն ստորագրուած վկայական մը, վկայելով թէ ինքը այն եկեղեցիին օրինաւոր և հաստատուն անդամն է բարի վկայուած. և ուստի Աստուծոյ եկեղեցիներուն ընկերութեանը և հաղորդակցութեանը ընդունուելու արժան : Իսկ թէ որ բնակութիւնը կը փոխէ գացած տեղը միշտ կենալու դիտաւորութիւնով, և հոն ալ աւետարանական եկեղեցի մը կայ, ան ժամանակը առանց յապաղելու իր առջի եկեղեցիէն արձակման գիր մը խնդրելու է և այն եկեղեցիին յարելու է ուր որ միշտ պիտի բնակի :

Արեցը կամ եկեղեցիին գրագիրը կրնայ որ և իցէ ատեն եկեղեցւոյ անդամ ըլլալուն վկայական կամ յանձնարարական գիր տալ եկեղեցւոյ անդամի մը : Իբրև օրինակ յանձնարարական գիրի մը մասնաւոր ձևին, տես Յաւելուածին մէջ : Արբոր անդամ մը արձակման գիր կը խնդրէ, անիկայ կրնայ տրուիլ եկեղեցիին յատուկ վճիռովը կամ հոգաբարձուաց ժողովին՝ եթէ եկեղեցին անանկ որոշէ : Արբոր մէկը արձակման գիր կ'առնէ իր եկեղեցիէն՝ ինքը արդեամբ անկէ արձկուած

չսեպուիր՝ մինչև որ ուրիշ եկեղեցիի մը չյարի :
 Տես Գարձ . Ժը . 27 : Հասլվ . ԺՂ . 1 : Ի Կոր .
 Է . 1 Իբրև օրինակ արձակման գիրի մը մասնա-
 ւոր ձևին՝ տես Յաւելուածին մէջ :

Եկեղեցի մը չ'կրնար անգամ մը անանկ ար-
 ձակել որ ալ ոչ նոյն եկեղեցոյն և ոչ ուրիշի մը
 անգամ ըլլայ : Եկեղեցիէ մը զատուելուն մի միայն
 երկու ճամբան ասոնք են , կամ մէկ ուրիշ աւե-
 տարանական եկեղեցիի մը անգամ ընդունուիլ ,
 կամ կտրուիլ :

Գ Լ Ա Ի Ն Ժ

Ընտրութիւն և յեւանադրութիւն լրէցի :

Լրէցի ընտրութեան գործը անմիջապէս եկեղեցիին կը վերաբերի. իրեն կ'իյնայ իր վրայ հոգևոր տեսուչ մը կարգելուն գործը: Ուստի եկեղեցի մը երբոր իրեն համար երէց մը ընտրելու խորհուրդ կամ հարկաւորութիւն ունի, նոյն եկեղեցիին հոգաբարձուաց ժողովին պարտքն է յատուկ աս գործին համար եկեղեցւոյ ժողով մը կանչել: Եւ շատ աղէկ ու վայելուչ կ'ըլլայ որ նոյն ժողովին մէջ ընկերակից կամ դրացի եկեղեցեաց լրէցներէն մէկը նախագահ նստի: Եւ յովը սկսելու է աղօթիւք, խոնարհութեամբ հայցելով Մտուծոյ օրհնութիւնն ու ներկայութիւնը. և թէ որ պարագաները ներեն, աւելի աղէկ կ'ըլլայ որ ծումապահութեամբ յատուկ աղօթք ըլլայ աս մեծ ու կարևոր գործին համար:

Ընտրութեան սովորական կերպն է քուէարկութիւն: Երբոր իւրաքանչիւր անդամ պատրաստ են իրենց քուէները տալ, որոշեալ անձ մը հաւքելու և բերելու է զանոնք նախագահին ու գրագիրին առջևը, որոնք նայելով ու քննելով զանոնք՝ քուէից մեծագոյն թիւը ունեցող անունը հրատարակելու են ժողովին իբրև ընտրուած անձը: Իսկ եթէ անանկ պատահի որ քուէից մեծագոյն թիւը փոքրագոյն թիւէն միայն քիչ մը տարբերութիւն ունենայ, և կամ թէ՛ եթէ անանկ

Հասկցուի որ նոյն-եկեղեցիին թէմին մէջ գտնուած եկեղեցւոյ անդամ չեղող ժողովուրդը դէմ է եղած ընտրութեանը, ասանկ պարագաներու մէջ ազէկ կ'ըլլայ որ խաղաղութեան և ընդհանուրին օգուտին համար ընդհանուր հաւանութեամբ մը ընտրութիւնը անվաւեր սեպուի ու գործը ուրիշ տտեմի ձգուի: Լոյէկ չէ որ մէկ երևելի ու կաբեւոր գործ մը՝ ինչպէս է եկեղեցիի մը վրայ հոգեւոր առաջնորդ կարգելը, առանց կարելի եղած միասնական հաճութիւնը ձեռք բերելու արտորոնօք գործարդուի:

Երբոր ընտրութիւն մը օրինաւոր կերպով եղած սրտշուած է, ընտրուած անձին հրաւիրանաց զիր մը գրուելու է հետեւեալ ոճով կամ անոր նըման:

«Պատուական Եղբայր.

Հայաստանեայց Լեւոտարանական եկեղեցին, որ 'ի . . . ձեր Հովուական բարձր ու սրբազան պաշտօնին մտնելու ունեցած յարմարութեանցը հաճած ըլլալով, և ձեր արդէն ունեցած աշխատութեանցը փորձերէն իրաւացի յոյսերով համոզուած ըլլալով թէ ձեր աշխատութիւնները խիստ օգտակար պիտի ըլլան մեր եկեղեցիին մէջ նկատմամբ անոր հոգեւոր շինութեանը և յառաջդրմութեանը, վասն որոյ յարգանօք կը հրաւիրեմ ձեզ որ հաճիք յանձնառու ըլլալ անոր հոգեւոր տեսչութիւնը՝ իբրև օրինաւոր հովիւը՝ խօստաւնալով ձեզի ամէն օրինաւոր ու վալեւաչ օգուտութիւն և նպաստ, քաջալերելու և կարեկերց ըլ-

ըստ ձեզի ձեր դժուարութեանցը մէջ , և խոնարհութեամբ հնազանդելու ձեր պաշտօնէական խրատներուն ու յանդիմանութեանցը Տէրոզմով :
 'Կաւ կը խոստանանք ըստ կարի աշխարհային հագերէ ու զբազմունքներէ ազատ պահել զձեզ ,
 անանկ որ կարող ըլլաք ինքզինքնիդ բոլորովին
 Աստուծոյ խօսքին պաշտօնէութեանը յանձնել .
 վասն որոյ կը խոստանանք ձեզի կանոնաւորապէս
 ամէն ամիս (կամ ամէն իրեք ամիսը) . . . այսբան
 գումար հատուցանել իբրև ձեր հասոյթը բոլոր
 ան ժամանակը որ ձեզ մեր վրայ հովիւ կ'ունենանք' :

Այս հրահրանաց գիրը կամ եկեղեցւոյ բոլոր
 արու անդամները ստորագրելու են , և կամ իրենց
 հոգաբարձուաց ժողովը՝ իմացընելով որ 'ի
 դիմաց եկեղեցւոյն կ'ստորագրեն յատուկ անոր ուր
 որոշումով :

Երբոր ընտրուած անձը հաւանութիւն կուտայ
 իրեն եղած կոչումին , ան ատենը ինքը և եկեղեցին
 միաբան հաղորդելու են իրենց որոշումը Արեւ-
 քական ժողովին , որուն կ'իյնայ ընտրուած Արեւ-
 ցին քննութեանը և ձեռնագրութեանը համար
 ժամանակ մը որոշել :

Բայց թէ որ Արեւցական ժողովին մէկ տեղ
 հաւքուելուն դժուարութիւն կամ անյարմարու-
 թիւն մը ըլլայ , ան ատենը կրնայ այս գործին
 համար յատուկ ժողով մը կանչուիլ , որն որ հաս-
 արակօրէն մտակայ եկեղեցեաց Արեւցներէն ու
 հարիւրակներէն կը բաղկանայ :

Չեռնադրուելու անձին քննութիւնը պիտի ըլլայ նկատմամբ բուն իր կրօնական փորձառութեանցը, Լեւտարանին պաշտօնէութեանը մըրանելու ունեցած կոչմանը և անիկայ յանձնառու ըլլալու շարժառիթներուն, արտաքին գիտութեանց, աստուածաբանութեան, եկեղեցական պատմութեան և Սուրբ Գրոց մեկնութեանը վերայ ունեցած հմտութեանցը, և թէ որ կարելի է Լստուածաշունչին բնագիր լեզուներուն ալ:

Քննութիւնը այսպէս մասնաւորիւ ըլլալէն ետքը Լորիցական ժողովը կամ յատուկ կանչուած ժողովը առանձնանալու է առանց քննուած անձին ներկայութեանը, և իւրաքանչիւր ժողովական եղած քննութեանը վրայով իր կարծիքը յայտնելով օրինաւոր կերպով վճռելու են բանը:

Լորբոր ժողովը հաճած ու հաւանած է ձեռնադրուելու անձին աւետարանին պաշտօնէութեանը մտնելու ունեցած կարողութեանցը ու յարմարութեանը, պարտի կարգադրութիւն մը ընել զանիկայ ձեռնադրելու սրբազան պաշտօնին, այն է աղօթքով և Լորեցներու ձեռնադրութիւնով անիկայ պաշտօնէական փառաւոր գործին կարգել: Թէ որ մասնաւոր արգելք մը չըլլայ, առ հասարակ աղէկ կը սեպուի որ ձեռնադրութեան հանդէսը այն ժողովուրդին առջևը կատարուի, որուն վրայ որ ինքը Լորեց պիտի կարգուի:

Եւս հոգևոր հանդէսը կը կատարուի օրինաւոր կրօնական պաշտամունքով ժողովին ըրած կարգադրութեանը համեմատ. ինչպէս՝ Եղօթք, Հո-

գևոր երգ, Սուրբ Գրոց ընթերցմունք և նոյն առարկային վերաբերեալ յատուկ քարոզմը :

Ճեռնադրութեան աղօթքը ըլլալէն ետքը որոշեալ պաշտօնեայ մը համառօտ բարեմաղթութիւն մը ընելով հաւանութեան աջ ձեռքը կուտայ 'ի նշան հաղորդակցութեան առաքելական օրինակին համեմատ (Կաղ. ք. 9) յայտնելով իրենց ուրախութիւնն ու հաճութիւնը զինքը առ սրբազան պաշտօնին մէջ իրենց գործակից ունենալուն համար : Ըսկէ ետքը երկու խորատական համառօտ ճառեր կը խօսուի, որուն մէկը ձեռնադրեալ անձին ուղղուած՝ իր նոր պարտաւորութեանցը մէջ հաւատարիմ ըլլալու, և միւսը եկեղեցիին :

Այբոր արդէն ձեռնադրուած պաշտօնեայ մը մասնաւոր եկեղեցիի մը վրայ հովիւ պիտի կարգուի, ան բանին մէջ ալ նոյն աս պաշտամունքները կը կատարուի՝ բաց 'ի ձեռնադրութենէն որն որ կրկնելու հարկ մը չկայ :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ա

Արեւիկայի Արեւիկ :

Արբոր բաւական իրաւացի պատճառ կամ պատճառներ կան, որ Արեւիկ մը ու Ակեղեցիի մէջ տեղը եղած յարաբերութիւնները դադարին ու Արեւիկը հրաժարի իր եկեղեցիէն. աս բանը Արեւիկայի Արեւիկայի կ'ըսուի : Թէպէտև անանկ սեպտեմբեր չէ որ աս սրբազան առնչութեանը կապը կրնայ ամէն թեթեւ պատճառներով ու ըստ հաճոյից արձակուիլ, սակայն անտարակոյս կան կամ պիտի ըլլան անանկ բանաւոր և իրաւացի պատճառներ որ ասանկ արձակման մը գործադրութիւնը արդարացրնեն :

Առանձին եկեղեցի մը որ ընկերակից եկեղեցիներու հետ օրինօք միաբանած չէ, բացարձակ արտօնութիւն ունի իր Արեւիկին հետ միաբան հաճութիւնով իրենց մէջ եղած յարաբերութիւնը դադարեցրնել. սակայն երբոր ուրիշներու հետ օրինօք միաբանած է, ան ժամանակը աս բանը առանց այն ընկերակից եկեղեցիներուն խորհուրդին և հաւանութեանը ընելը օրինաւոր չըլլար. այլ պէտք է որ անոնց կողմանէ խրկուած Արեւիկներէ ու նուիրակներէ բաղկացեալ ժողով մը որոշէ բանը :

Ուստի եկեղեցի մը կամ Արեւիկ մը երբոր կը խորհի թէ բաւական իրաւացի պատճառներ կան որ իրենց մէջ տեղը եղած պաշտօնէական առնչութիւնը վերջանայ, երկու կողմանէ պարտական են

բանը Երիցական ժողովին, կամ թէ որ Երիցական ժողովին անյարմար կու գայ մէկ տեղ գալը, երիցանց և նուիրակաց մասնաւոր ժողովի մը վերածել, ուր որ յառաջ բերելու են այս առաջարկութեանը կամ խնդիրին վերաբերեալ թէ 'ի շնորհս թէ անոր դէմ եղած բոլոր պատճառները:

Վճողովքը աղօթքով քննելէն և խորհրդակցելէն ետքը, երբոր տեսնէ թէ արդեամբ իրաւացի պատճառներ կան առաջարկուած արձակումը արդարացընելու, ան ժամանակը անոնց մէջ տեղը եղած յարաբերութիւնը վերջացած հրատարակելու են: Իսկ եթէ ընդհակառակն աս արձակմանը դէմ եղած պատճառները 'ի շնորհս եղածներէն աւելի ծանրակշիռ երևնան ժողովին, ան ժամանակը ըստ այնմ խրատ և յորդորակ տալու են՝ թէ Եկեղեցիին թէ Երէցին, որ միաբան ջանքով փորձ մըն ալ ընեն վերցընել ճամբուն վրայէն ամէն արգելքները և դժուարութիւնները, ու ամենայն զօրութեամբ մէկ տեղ պատերազմին աւետարանին սրբազան գործքին մէջ աղօթքով և աշխատութեամբ:

ՊԼԱՌԻԵ ԺԲ

Կառավարութիւն :

Եկեղեցւոյ կառավարութիւնը ան օրէնքներով ըլլալու է, որ Տէր (Յիսուս Վրիստոս տուաւ իր Եկեղեցիին յանցանքը տարագրելու համար, եկեղեցիին մաքրութեանը և շինութեանը համար, նաև յանցաւորին օգտին համար : Կանոն :

Ը . Վրիստոնէական կառավարութիւնը հոգևոր է . և մէկ բան մը ամբաստանութեան նիւթ և յանցանք սեպուելու չէ, որ Սուրբ Գրոց մէջէն չցուցուիր :

Բ . Ընանձնական և անձնական յանցանքները անմիջապէս դատաստանի բերուելու չէ, հապապէտք է Մարտի . ԺՂ գլխոյն մէջ մեր փրկչին տրուած կանոնովը ընել :

Գ . (Յայտնի և գայթակղեցուցիչ յանցանքները և մանաւանդ անոնք որ տասնարանեայ պատուիրանքին դէմ կը գործուին՝ անմիջապէս հոգաբարձուններու ժողովին իմաց տալու է :

Դ . (Յանցաւորները խրատուելու են . և թէ որ աս հերիք չըլլայ՝ իրենց յանցանքին և անոր վրայ ցուցուցած զգացմանը նայելով կամ ժամանակ մը հազորդութենէ զրկուելու են, և կամ եկեղեցիէն կտրուելու են : Գիտնալու է որ բոլոր այս կանոնները եկեղեցիին մաքրութեանը և յանցաւորին օգտին համար ըլլալու է . և թէ Վրիստոսի եկեղեցին ոչ նզովք և ոչ մարմնաւոր պատիժ տալու է :

Ե. Յանցաւոր քեղուպէք բնձը հոգաբարձու-
նէրու ժողովէն պիտի քննուի, որ ամբաստանեա-
լին վրայ կատարեալ և մանր քննութիւն ընելէն
ետքը՝ անոր կողմանէ կամ անոր դէմ՝ ըրած վը-
ճիւնին և անոր վրայ եղած բոլոր վկայութիւնը
եկեղեցւոյ արու անդամներուն իմացընելու են .
և յանցաւոր սեպուած անձը իրաւունք ունի հոն
ներկայ գտնուելու որ ինքզինքը պաշտպանէ ա-
ռանց նոր վկայութիւն մէջ բերելու . և վերջին
վճիւրը եկեղեցին պիտի տայ :

Ը. Եթէ ըլլայ որ մէկ կերպով մը եկեղեցին
հոգաբարձուներու ժողովին վճռոյն չհաճի, բանը
նորէն քննուելու համար կամ նոյն ժողովին յանձ-
նելու է, և կամ թէ որ հարկաւոր սեպէ՝ նոյն
թուով յատուկ ժողով մը ընտրելու է որ երկրորդ
անգամ բանը քննեն, ու աս ժողովին ալ Լորէցը
նախագահ ըլլալու է : Եթէ եկեղեցին աս երկրորդ
քննութեան վճռոյն ալ չհաճի, բանը ընկերակից
եկեղեցիներուն Լորէցներուն և նուիրակներուն ժո-
ղովին յանձնուելու է : Եւ եթէ եկեղեցին և ամ-
բաստանեալը միաբանին, կրնան առանց երկրորդ
անգամ քննութեան՝ բանը աս ժողովին յանձնել :
Իսկ եթէ եկեղեցին հաճի հոգաբարձուներուն
կամ մասնաւոր ժողովին ըրած վճռոյն, դատա-
պարտեալը ուղէ նէ կրնայ ընկերակից եկեղեցի-
ներու Լորէցներուն և նուիրակներուն ժողովին
բողոքել . բայց միշտ աս ժողովին վճիւրը վերջինը
սեպուելու է :

Ե. Թէ որ Լորէցի մը վը պ յանցանք դրուի,

իր Լեկզեցւոյն հոգաբարձուներու ժողովը կամ մտար եղած դրացի եկեղեցւոյն հոգաբարձուներու ժողովը՝ գորովալից և մեծարելի կերպով մը խնդրելու են իրմէն՝ որ իր ըրածը բացատրէ և արդարացնէ : Եւ թէ որ գոհ չըլլան՝ բանը ընկերակից եկեղեցիներուն հովիւներուն և նուիրակներուն յայտնելու է . և անոնց պարտքն է ամբաստանեալ Լորէցը քննել . և թէ որ յանցանքը ստուգեն՝ իշխանութիւն ունին իր պաշտօնէն ժամանակ մը զրկելու , կամ բոլորովին հանելու՝ որ անկէ ետքը յարմար չէ կրկին պաշտօնը առնելու :

Բ . Լորբոր Լորէց մը պաշտօնէն զրկուի , իբրև աշխարհական, եկեղեցւոյ օրէնքովը կը դատուի :

Թ . Լորբոր մաշտոցական կամ պապական եկեղեցիներէն եկեղեցականներ կու գան աւելարարանական Հայոց եկեղեցին , չեն կրնար եկեղեցական սեպուիլ՝ մինչև որ եկեղեցին զանոնք յարմար գատելով նորէն չընտրէ :

Ճ . Ըշխարհական մը արտօնութիւն չունի եկեղեցւոյ բեմը ելլելու և ըստ օրինի հրապարակաւ պաշտօն կատարելու , մինչև որ Պաշտօնէից ժողովէ մը քարոզելու համար յատուկ արտօնագիր ընժտւած չըլլայ : Իսկ առանձին ժողովներու և նոյն իսկ եկեղեցիին մէջ կրնայ որ և իցէ քրիստոնեայ աղօթք ըսել և խրատ ու յորդորակ տալ որոանց Հովիւին կամ օրինաւոր Պաշտօնէի պեմի պաշտօնէ բեմը ելլելու :

Գ Լ ՈՒ Խ ԺԳ

Մոսկովիտներ :

Մոսկովիտներ եկեղեցւոյ խորհուրդ մը չէ, որովհետեւ անհկայ սոսկ Վրբիստոնէական եկեղեցիին վերաբերեալ բան մը չէ : Մյուս ամենայնիւ խիստ յարմար և վայելուչ է որ քրիստոնէից ամուսնութեանը հանդէսը պաշտօնէի մը ձեռքով կատարուի, որպէս զի ան պատեհութեանը վայելուչ աղօթքներ մատուցուի և օգտակար խրատներ տրուի :

Մոսկովիտներ միայն երկու անձինքներու մէջ այսինքն մէկ երկի մարդու ու մէկ կնկան մէջ կը կատարուի, (Մարդ . Ժ . 6—9 : և Սրբաբն . Է . 2,) և ան ալ Մատրաճաշունչին մէջ եղած արգելքին համեմատ մերձաւոր ազգականներու մէջ չկրնար ըլլալ : (Սրբաբն . Ժ . 1—17 :)

Մոսկովիտներ բնաւ արգիլուած չէ որ և իցէ կարգ քրիստոնէից համար : (Տե՛ս . և Տե՛ս . Դ . 8 :) Միայն թէ հաւատացեալները Տէրոջմով ամուսնանալու են , (և Սրբաբն . Է . 39 ,) և ոչ թէ անհաւատի հետ օտարախառն լծակից ըլլալով , թէ ամուսնանալով ըլլայ թէ ուրիշ կերպով , (և Սրբաբն . Դ . 14 :)

Մոսկովիտեան հանդէսին բաւական անձինք գտնուելու են իբրև վկայք անոր օրինաւորութեանը : Հարսանիքը հասարակօրէն լուր օրերը ըլլալու է , ու ոչ թէ Տէրունի կամ յատուկ ծոմաւ պատեհութեան և աղօթքի սահմանեալ օրերը :

Եթէ ամուսնացողները տակաւին աղէկ մը չափահաս չըլլալովնին ծնողաց կամ խնամակալի իշխանութեան տակ են, զանոնք ամուսնացընող պաշտօնեայն պէտք է համոզիչ վկայութիւն մը ունենայ անոնց այս պարտութեան հաճած ըլլալուն : ‘Նմանապէս ինքը նայելու հասկնալու է որ ամուսնացող կողմերը կառավարութեան կամ ազգային քաղաքական ժողովին կանոններուն համեմատ իրենց պարտքը կատարած ըլլան :

Եւ ապա պատահութիւն տալու է հոն այն հանդէսին ներկայ գտնուողներուն՝ որ եթէ այն ամուսնութեան օրինաւորութեանը դէմ բան մը գիտեն՝ ըսեն : ‘Նոյնպէս ալ ամուսնացողներու երկուքէն ալ զատ զատ պահանջելու է, որ հրապարակաւ իբրև թէ Լստուծոյ ներկայութեանը անկեղծութեամբ ըսեն՝ թէ ‘Մենք մեր ամուսնութեանը օրինաւոր արգելք մը չենք գիտեր’ :

Եւս նախնական հարցմունքները ըլլալէն ետքը, պաշտօնը սկսուելու է Լստուծոյ ներկայութեանը ու օրհնութեանը համար բարեմաղթութիւն և աղօթք մատուցանելով, և նոյն պատահութեանը յարմար սրբազան երգ մը երգելով :

Եսկէ ետքը պաշտօնեայն Սուրբ Վիդբէն աս նիւթին վերաբերեալ մաս մը կարգալով՝ անոր համեմատ կարճ ճառ մը խօսելու է. մասնաւորապէս իր խօսքը դէպ ’ի ամուսնացողներուն ուղղելով, յիշեցունելու է անոնց ամուսնութեան աստուածային սահմանադրութիւն մը ըլլալը և անոր նպատակը, և այս առնչութենէն ճազած պարտա-

արութիւնները իբրև Լստուածային պատուէք Սուրբ Գրոց մէջ ցուցուած, յորդորելով զանոնք այս պարտաւորութեանցը մէջ հաւատարիմ ըլլալ բոլորովին Լստուծոյ շնորհքին օգնութեանը ապաւինելով :

Լսիկայ ըմնալէն վերջը աջ ձեռքերնին իրարու տալ տալով ամուսնութեան ուխտը կարդալու է հետեւեալ կամ ասոնց նման խօսքերով :

“Դուն՝ (էրիկ մարդուն) որ աս կնոջը ձեռքը բռնած ես, ընդունելով անիկայ իբրև քու օրինաւոր ամուսինդ, Լստուծոյ և աս վկաներուն ներկայութեանը կը խոստանաս և կ'ուխտես որ դուն իրեն մէկ սիրելի և հաւատարիմ ամուսին մը պիտի ըլլաս մինչև որ մահը քեզ անկէ բաժնէ” :

Փեսան ան ատենը իր հաւանութիւնը յայտնելու է, ըսելով՝ “Ե,յի՛ կը խոստանամ” :

Դարձեալ պաշտօնեան կնոջն ալ ըսելու է,

“Դուն՝ որ աս մարդուն ձեռքը կը բռնես, ընդունելով անիկայ իբրև քու օրինաւոր ամուսինդ, Լստուծոյ և աս վկաներուն ներկայութեանը կը խոստանաս և կ'ուխտես որ դուն իրեն մէկ սիրելի, հաւատարիմ և հնազանդ ամուսին մը պիտի ըլլաս մինչև որ մահը քեզ անկէ բաժնէ” :

Հարսն ալ իր հաւանութիւնը տալու է՝ “Ե,յի՛ կը խոստանամ” ըսելով :

Եւ ապա պաշտօնեայն կ'ըսէ, “Ես ալ ըսա Լստուածային սահմանադրութեան ձեզ պը և կին կ'անուանեմ իմ պաշտօնական արտօնութիւ-

Նախ. ուրեմն ուն որ Ազոուան միաւորեց մարդ
 թող չգտակ” :

Աւ աղօթքով աւ առաքելական օգնութիւնը
 ապով պաշտօնը կը վերջանայ :

Ամէն պաշտօնեայ պարտի իր ըրած պատկենբուն
 մէկ ցուցակը պահել, որպէս զի իբրև յիշատակու-
 թիւն ապագային՝ եկեղեցւոյ արձանագրութեան-
 քը մէջ կենայ : Այսև. եթէ ուզուի կամ հարկա-
 տրի ինքը ամուսնացողներուն իբրև օրինաւոր ա-
 մուսնը վկայական գիր մը տալու է :

ՉԼԱՌԻՅՈՒ

(Սոցիալ-դեմոկրատիական կուսակցության փոխարտագրություն)

Սեպտեմբեր 1918 թ. համաձայնագրի պայմանագրերով
Թեան երթալը աւետարանի պաշտօնեաներուն մէկ
անհրաժեշտ համար՝ ի պաշտօնեկ պարտաւորութիւն
մը չէ. որ ալ հասարակաց հանգիւղը կամ պաշտ-
ատներ՝ որ և իցէ կերպով ալ որ ըլլայ, ամենևին
զօրութիւն մը կրնայ իրեննալ նկատմամբ մեզու-
ղին բարիք կամ չարիք չըլլուն:

Սակայն այսու ամենայնիւ յուզարկաւորութեան
մէջ պարագայները մէկ անգամ առնելով՝ խիստ վա-
շտակաւ ու յարմար կ'երևի որ մեր հանգուցեալ
քաղաքակրթութիւն կամ սիրելիքն այս ղեկըն սպա-
ղի պարտաւորութիւննիս կատարելու ապահանջս
մեր մտքերը հոգեւոր և բնականական խորհր-
դածութիւններով լեցունին նոյն խել մեր մահա-
կանացիութեանը վրայ, որպէս զի շնորհքն միշտ
նորդութիւնովը անոր մահը մեզի օրհնութիւն մը
ըլլայ: Ս' արան որոյ առ հասարակ օգուտիս ճանչի-
ցուած է որ աս սոցիալ հանգիւղը եկեղեցական պաշ-
տօնեկի մը ձեւով կարգաւորի. ինքը առ պատեհա-
թեանը յարմար աղօթքներ ընելու և Սուրբ Կիլիք
կարգաւոր հոն ներկայ եղողներուն միտքաբա-
խան և յորդորական քանի մը խօսքեր խօսելու:

Եւս պաշտօնը և ինչ որ մտքը հոգեւոր պաշտօն-
մունք ալ որ անոր հետ օգտակար կը սեպուի կր-
նայ կամ առնը կատարուիլ կամ ղեկեղեցական և
կամ թէ՛ մասամբ առնը և անհատաբար կերպով մեր

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ե

Մտնապահութեան և շնորհակալութեան յարկացեալ յարարուի օրեր :

Վեր կտակարանին անտեսութեան առկը թեպէտ և Տէրունի օրէն զատ յատկացեալ ուրիշ օրեր չկան՝ որ պահուին իբրև սուրբ օրեր : սակայն այսու ամենայնիւ թէ Սուրբ Վրոց թէ բանականութեան խիստ համաձայն է որ քրիստոնեաները երբեմնակի ծոմապահութեան, խոնարհութեան և աղօթքի օրեր սւնեան, ինչպէս որ նաև շնորհակալութեան և գոհարանութեան մասնաւոր օրեր ըստ պահանջման իրենց մասնաւոր վիճակին ու պարագայիցը :

Սուրբ Վրոց օրինակներէն և նոյն իսկ բանին բնութենէն շատ պարզ կ'երևի որ ասանկ մասնաւոր ծոմապահութեան կամ շնորհակալութեան օրերը քանի մը եղականաւ կրնայ պահուիլ : Եւ Մեկօր անֆէնս կրնան ասանկ օրեր պահել նկատմամբ բուն իսկ իրենց անձնական վիճակին վերաբերեալ գեպքերու, որն որ շնորհքին միջնորդութիւնովք սորէն մեծամեծ օրհնութիւններ ընծայած է շատերուն : — Բ. Քրիստոնէայ ընթանիւնեք կրնան ասանկ օրեր պահել նկատմամբ Մտնապահութեան նախախնամութեան իրենց վրոյ իրկած մեղաւոր վիճակրուն և կամ պարզեւած օրհնութիւններուն : — Գ. Մտնապահութեան երկուցիկեք կրնան այսպիսի յարարուի օրեր պահել նկատմամբ իրենց մասնաւոր

նաւոր վիճակին ու պարագաներուն, ինչպէս օրինակի համար, երբոր իր տեսնան թէ եկեղեցիքն մէջ հոգևոր ցրտութիւն լսուած է ու եղբայրները օրէ օր ետ ետ կ'երթան, երբոր իրենց վրայ և ուրիշ կը կարգեն, կամ արդէն ունեցած և ուրիշները կը կորսնցընեն, երբոր ուրիշ տեղեր առաքելական պաշտօնով քարոզիչներ կը խոսեն, և այլն: Տէ՛ւ Կորն. ԺԳ. 2: ԺԳ. 23:— Գ. 1) Խաթանեալ ընկերակից եկեղեցիները կամ երկրի մը մէջ գրտնուած բոլոր եկեղեցիները մէկ տեղ կրնան այսպիսի ծոմապահութեան կամ շնորհակալութեան օրեր պահել՝ նկատմամբ հասարակաց վրայ եղած մասնաւոր աղէտիցը կամ շնորհուած ազատութեանցը:

Երբոր Եկեղեցի մը կամ ընկերակից եկեղեցիները ասանկ օրեր կը յատկացընեն մէկ մասնաւոր նպատակի մը համար, ամէն քրիստոնէական պարագըն և արտօնութիւնն, է իր ժամանակաւոր գործերը անանկ մը կարգադրել՝ որ կարենայ անխափան միաբանիլ Լստուծոյ ժողովուրդին հետ ու հանգարտ և անզբաղ մտքով կատարել այն օրուան յատուկ պարտաւորութիւնները:

(Յայտնի է որ ասանկ պաշտօններու մէջ մատուցուած աղօթքները և ուրիշ պաշտամունքները թէ առանձին ըլլայ թէ հրապարակաւ, յատուկ յարմարութիւն մը ունենալու են նոյն առարկային: Մասնապահութեամբ աղօթքներու մէջ սովորականէն աւելի ժամանակ տրուելու է մեզայ խոստովանութեան, յատուկ յիշելու են իրենց բո-

լոր մեղքերը և յանցանքները, ապերախուսութիւնները և անհաւատարմութիւնները՝ ճանչնալով մեանքամայն անոնց մեծութիւնն ու ծանրութիւնը և թախանձանօք հայցելու են Աստուծոյ օղորմութիւնը: Ահա տմամբ ծովապահութեան մասնաւոր կերպին սէ՛ս Արայ. ծր. 4—7: Գրան. Թ. 3—10: Ա՛ռաբ. 7. 16—18:

Ահ շորհակալութեան համար յատկացեալ աղօթքի օրերը մասնաւոր մտադրութիւն ըլլուելու է Աստուծոյ պարգևած անհամար բարիքներուն ու օրհնութեանցը և այն պաշտամունքին մէջ, թէ աւանձին թէ հրապարակաւ, սովորականէն աւելի ժամանակ տրուելու է Աստուծոյ շորհակալութիւն և գօհութիւն մատուցանելու:

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Զ

Այնպիսի անդամներուն իրարու ունեցած պարտականութիւնները տիրապէս սա երկու բաներուն մէջ կը բաժանուի՝ ինչ որ Սիւրբ-Ստեփանոս-Բնիկն «Աստուծոյ պատուիրեմ ձեզի», ըսաւ Տէրն մեր իր աշակերտներուն, «որ՝ մէկզմէկ սիրէք» : Այս իր վերջին աղօթքին մէջ եռամեղան ոգով կը մտադրէ . «Ար՝ մէկ ըլլան՝ ինչպէս որ մենք մէկ ենք . . . որ իրենք կատարեալ ըլլան միութեան մէջ» :

Այս հոս այս նիւթին վրայ խօսելու արժեանքի կարգաւ առաջ պիտի բերենք սա երկուքը իրար հիմանք Մատուցող զաւկներուն մէկզմէկու ունեցած փոխադարձ պարտաւորութեանցը :

Այսինքն Մատուցող զաւկներուն մէջ տեղը եղած սրբազան անշուքեան կնիքը և կապը մէկզմէկ սիրելն է : Ասոր անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը քուցրնելու համար իրար փոխաւ Մատուցող խօսքին մէջ սիրոյ վրայօք ինչ և սրբան բան ըսուած ըլլալը յառաջ կը բերենք :

Չկայ մէկ պարտաւորութիւն մը որ այնքան յաճախ և այնքան ըսուած միմեկու օրինակներով պահանջուած ըլլայ, քանիք մեր ճշմարտապէս Վրիտանի աշակերտած և ան նոր թագաւորութեանը մէջ մտած ըլլանուն ճշմարտի և յատուկ նշանը՝ Արն է . «Աս է իմ պատուերս՝ որ մէկզմէկ սիրէք» : Ինչոք որ ես ձեզ

Թեանք մասնակիցներ: Բնուշ և սիրելի զաւարտ
ենք իրարու իբրև Հորմեն ողորմութիւն գաւանթեր
Ողբին շնորհք, և Հոգին սրբարար ներգործող
Թիւն:

Սիրոյ սա արգիւնքը՝ ազգականութեան, բարե-
կամութեան, շահու կամ պատուոյ սերին բնա-
յառաջ չգար. և ամենին շնամիր հայրենիքի,
ազգի կամ քաղաքացիի վրայ եղած սիրոյն. այլ
առիկայ հաւատացեալին սրտին մէջ Վրբիստոտի
և Վրբիստոտի համար սնեալ խանդակաթ զգաց-
մունք մըն է, որն որ կը տարածի բոլոր անորնե-
րուն վրայ:

Ղշմարիտ է որ քրիստոնէից մէջ բնաւորու-
թեան կազմանէ տարբերութիւններ կան. ոմանք
քաղցր և հանդարտ բնաւորութիւն մը ունին, ո-
մանք աւելի մարդասիրական ոգի մը կը յայտնեն,
և ոմանք ալ խանդակաթ համակրութիւն մը,
բայց գիտնալու է որ քրիստոնէական սէրը՝ մե-
ղաւորին Վրբիստոտի հետ միացած ըլլալուն վրայ
կը կայանայ և ոչ թէ սա բնաւորութիւններուն:
Ուստի հաւատացեալները իրարու վրայ անուշ
հաճութիւն մը զգալու են իբրև Սիսուս Վրբի-
ստոտի միացածներ:

Ղշմարիտ քրիստոնէայ մը երբոր իր եկեղեցա-
ւոյն անդամ հաւատոյ ընտանիներուն վրայ նայի,
հոգին իր մէջ կը բերկրի, և հաճութեան զուարթ
նայնով մը կը գոչէ, «Բայց Վրբիստոտի սիրելի-
ներն են, որոնց սիրոյն համար իր կեանքը դրու-
վածն օրոյ խիտ սիրուն և հաճելի է ինծի անոնց»

Քննարակութիւնը, կ'ուզեմ անոնց հետ գալիք, կը
 փոփոխեմ անոնց հետ գործակից ըլլալ, շեմ ուզ
 զեր վայրկեան մը անոնց հաղորդակցութենէն
 բաժնուիլ. քանզի անոնք նոյն խաչ Վրիստոսին
 ներս են":

2. Վրիստոնեական սէրը կը պահանջէ որ հաշ-
 տատացեալները ներդրութեան մէջ իրարու թիկունք
 ընեն: «Կարու ներդրութիւնները կրեցէք, ու ո՛ր
 նանկ Վրիստոսի օրէնքը մատարեցէք», կ'ընեն
 Եստուծոյ բանը:

Կարոր կը տեսնենք եղբայր մը որ ներդրութեանց
 ու դժուարութիւններու տակ կը հեծէ, փոխանակ
 անտարբեր և անհոգ հանրիստեա մը ըլլալու, 3
 պարտինք հարցուփորձ ընէք և իմանալ իր ցարեմ
 ըր և ներդրութիւնները, ու պատրաստ յօժարու-
 թիւն մը ցուցնել կարեկցաբար օգնելու իրեն ի՞նչ
 դժուարութեանցը մէջ:

Յոյսովի է որ ասանկ եղբարական քաջալերու-
 թիւն մը ինչ մեծ ներգործութիւն կ'ընէ անուարձ
 եալ եղբոր մը իր ներդրութիւններուն մէջ. Կարօթ
 մէկը իր քրիստոնեայ եղբայրը ներդրութեան մէջ տես
 ներզլ կը մօտենայ անոր՝ ու քրիստոնեական հա-
 մակրութեամբ և կարեկցաբար խրատ և խորհուրդ
 կու տայ նկատմամբ իր մասնաւոր ներդրութեանցը,
 և կը յայտնէ... ամէն ջանք օգնելու իրեն՝ ինչ որ
 իր կարողութեանը մէջն է, ասանկ եղբոր մը ըրսա-
 ճը անտարակոյս շատ մեծ ափ միանք հուշտայտա՞
 ղապեալ եղբորը սրտին, և թէ որ մինչև անգամ
 նիւթակուն կամ դրամական ձեռնարկութիւն ընելու:

կարող չըլայ ալ, տակաին անօր ցուցուցած համակրութիւնն ու կարեկցութիւնը ամենամեծ օգնութիւն կը համարի իրեն :

Վրիստոնէից աս մասին ունեցած անհոգութիւնը՝ շատ անգամ իրենց նեղեալ եղբայրներուն վիշտ մը կ'ըլայ :

Սէրը կը պահանջէ որ մէկզմէկու անկեղծ ու խորին համակրութիւն մը ունենանք : Երկու թեան մէջ եղողներուն դժուարութեանցը հանդարտութեամբ ականջ կախենք . մեր արցունքները անոնց արցունքներուն հետ խառնենք, ձևաքերնէս եկածին շափ խրատենք, քաջալերենք և միտիծարենք անտարանին միտիծարութիւններովը . և մէկ խօսքով անանկ հոգիով մը վարուելու ենք անոնց հետ, որ պայծառ տեսնեն թէ՛ ոչ միայն տեսած կամ լսած ենք իրենց նեղութիւնները, այլ սրբտով ալ զգացած ենք :

Յ. Հիւանդաց և վշտացելոց այցելութիւնը նեւ : Մեր քրիստոնէական սիրով մէկզմէկ սիրելնուս մէկ երևելի արդիւնքն ալ, մեր հիւանդ կամ վշտակիր եղբայրներնուս իրենց նեղութեանը մէջ այցելութիւն ընելն է : Ա՛րջին օրը մեր Տէրը պիտի ըսէ իր շօրը՝ օրհնածներուն , “ Հիւանդ էի, ու ինձի տես եկաք, բանտի մէջ էի, և ինձի եկաք ” : “ Արովհետեւ աս իմ՝ եղբայրներուս պինտ պղտիկներէն մէկուն ըրիք, ինձի ըրիք ” : Մատթ. Ին. 38, 40 : Եւ Տէրն մեր այս համարներուն մէջ ինչպէս որ կը հաստատէ և կը սորվեցընէ նեղեալներուն այցելութիւն երթալու պարտականութիւն

նր, անանկ ալ կ'իմացրնէ և կը սորվեցրնէ անիկայ զանց ընելուն վտանգը : Տէ՛ս անդ 41—48 :

Վրիստոնեայ եղբայր մը երբոր Մատուծոյ նախաինամեծիան տնօրէնութեամբը երկարատև հիւանդութիւնով մը բռնուած շարաթներով կամ ամիսներով անկողին կը ծառայէ, եղբայրները պարտական են ժամանակ ժամանակ իրեն պցելութիւն ընել :

Մտ բանը որչափ հաճելի պիտի ըլլայ հիւանդի մը՝ որ իր տկարութենէն կամ ախտին սաստկութենէն չկրնար միտքը ամբիփեւ երկինքին և յաւատենական դատաստանին վրայ խորհելու, եղբայր մը գայ և խօսի իրեն Մատուծոյ ողորմութեանը և Նիսուս Վրիստոսի վրայովը և աղօթք ընէ անոր հետ . որչափ պիտի մտիթարուի խեղճը իր ցաւերուն և նեղութիւններուն մէջ : Իայց ընդ հակառակն՝ որքան արտմութիւն պիտի զգայ և որչափ իր ցաւերը պիտի ծանրանան, երբոր իր վրդկիչը և հաւատացելոց միութիւնը յիշեցրնող ձայն մը չ'լսէ :

4 . Վրիստոնեական սիրոյն մէկ ուրիշ արդիւնքն ալ իրարու համար աղօթք ընելն է :

Երբոր Վրիստոնեայ մը իր առանձին սենեակը կը մտնէ իր հոգևոր և ժամանակաւոր կարօտութիւնները ողորմութիւններուն և որք առջևը թափելու, ինքը պարտական է իր Վրիստոսով եղբայրներն ալ յիշել . Մատուծոյ շնորհքն ու օրհնութիւնը ամենայն ջերմեռանդութեամբ անոնց վրայ ալ հայցելու է : Երբոր քրիստոնեայի մը

իր առանձին և ընտանեկան աղօթքներուն մէջ սրտէն չգար իր եղբայրներուն համար ալ աղօթք ընելու, յայտնի նշան մըն է որ անոնց վրայ սէր ալ չունի: Ըն որ իր եղբայրը կը սիրէ՝ չկրնար անոր համար աղօթք ընելը զանց ընել:

Ըս բանը ոչ թէ պարտք, այլ արտօնութիւն մը ճանչնալու ենք մեզի: Ինչ միտիթարութիւն է իր եղբորը երջանկութեանը և օգուտին անձկացող քրիստոնէի մը սրտին, երբոր խորհի թէ ինքը ինչպէս որ կրնայ իր եղբայրներուն՝ հետ աղօթք ընել կրնայ անանկ ալ անոնց համար ընել:

Ինքը կրնայ բարեշնորհ շօրը առջևը յիշել իր եղբայրները անոնց ամէն մասնաւոր պարագաներովը. նեղութիւններնին և կարօտութիւններնին, մեղքերնին և պակասութիւններնին, ամէնքն ալ կրնայ յիշել և անոնց վրայ իր ողորմութիւնն ու օգնութիւնը հայցել:

Ինքը աս բանը կ'ընէ՝ իր սրտին բերկրութիւնովը. սէրը զինքը կ'ստիպէ որ ընէ:

Յ. Ողորմութիւն. այն է՝ աղքատ և կարօտեալ անդամներուն նիւթական և դրամական օգնութիւն: Ս'եր Բրիսաոսով եղբայրներնուս վերայ սրտով և արդեամբ սէր ունենալնուս մէկ պըտուղն ալ աս է: «Սուրբերուն պիտոյիցը հաղորդեցէք:» Լուով. ԺԲ. 13: Ըն որ իր եղբայրը կը սիրէ, ինչպէս կրնայ իր գութը անկէ գոցել երբոր կը տեսնէ անիկայ խղճութեան և կարօտութեան մէջ: Ըռաքեալը իրաւամբ կը հարցընէ, «Իսկ ան որ աշխարհիս բարիքը ունի, և իր եղ-

բայրը բանի մը կարօտ կը տեսնէ , ու իր գուժը անկէ կը գոցէ , ինտո՞ր Լստուծոյ Սէրը անոր մէջը բնակած կ'ըլլայ :” Թ (Յ)Լ . ք . 17 : Կարդա՛ նախնի քրիստոնէից ըրածը Լուսբելոց գործքերուն պատմութեանը մէջ , տես՝ ի՞նչպէս հարուստ և պտացուածքի տէր քրիստոնեաները կը ծախէին իրենց բաները , ու այնչափ ստակները Լուսբելոց ոսպը ղնելով աղքատներուն հետ հասարակաց կ'ընէին : Գործ . ք . 31—37 : Լեթանոսները զարմանքով կը խօսէին նախնի քրիստոնէից իրարու օգնելու ջանքին և աշխատութեանը վրայ :

Լնոնց երևելի մատենագիրներէն մէկը՝ Սուկիանոս կ'ըսէ թէ՛ “Լնոնք (քրիստոնեաները) ինչ բազմահոգ են , կ'աշխատին և ջանք կ'ընեն իրարու ձեռնտու ըլլալու” :

Ըդդ աս բանը որչափ որ նախնի քրիստոնէից պարտքն էր , այնքան ալ մեր պարտքն է հիմա : Բարեսիրութեան և մարդասիրութեան ընդհանուր սկզբունքներէն և Սուրբ Գրոց մասնաւոր պատուէրներէն պարզ կ'երևի որ եկեղեցւոյ աղքատներուն վրայ յատուկ հոգ տանելու պարտական ենք :

Բայց գիտնալու է որ աս պարտաւորութիւնը կատարելնու մէջ շատ արթնութիւն և զգուշութիւն պէտք է . անսկզբունք սէրը ընդհանրապէս թշնամութեան կը ծառայէ : Ըն ողորմութիւնը որ ուրիշները ծոյլ և անհոգ ըլլալու կ'առաջնորդէ , ո՛չ թէ ողորմութիւն , այլ անէծք է :

Լսանկ համառօտութեան մը մէջ ողորմութեան ամէն որոշ սահմանները տալը անկարելի է . այս-

չափ միայն կ'ըսենք՝ որ ոչորմութիւնը որոշ առարկայ մը կամ նպատակ մը ունենալու է . և ինչ նպատակաւ որ կը հարքոսի , ճիշդ նոյն նպատակին գործածելու է . օրինակի համար՝ կրակէ ելածներու համար կամ հալածեալներու համար հարուած ստակը ուրիշ բանի ամենեւին գործածելու չէ :

Յ . Համբերութիւն , ցի՛ իրարու տկարութիւններու տանիլ : Սէբը կրկայնամիտ է , . . . ամէն բանի կը համբերէ , կ'ըսէ Բրտուճոյ Խօսքը : Ինչպիսի՞նք . Ժճ . 4 , 7 : Եւ Բարեալը կը յորդորէ զքրիստոնեաները՝ «Սիրով իրարու ներողամիտ ըլլալ» : Լքի՛ւ . Գ . 2 :

Եկեղեցի մը՝ որ տարբեր տարբեր բնաւորութիւններու , կիրքերու և կրթութիւններու տեքանհատ անձինքներու ամբողջութիւնն է , չկրնար խաղաղութեան և միաբանութեան մէջ հաստատ պահուիլ՝ մինչև որ համբերութիւնը անոնց ամէն մէկուն հոգիին առաքինութեանը պատկը չըլլայ :

Օ ինտուորեալ եկեղեցիին մէջ յաղթական եկեղեցիին կատարելութիւնը չենք կրնար ակնկալել . տարակոյս չկայ որ՝ ինչպէս որ փորձով ալ գիտենք , այսպիսի տարբեր բնաւորութիւնները , տարբեր կրթութիւնները շատ բաներու մէջ իրարու դէմ պիտի գան . և պիտի պարտաւորին իրարու դէմ խօսիլ , իրարու դէմ գործել . և թէ որ համբերութիւնը , ներողամտութիւնը իրենց հոգիին քրիստոնէական մէկ զարդը չէ եղած , մեծամեծ խռովութիւններու առիթ պիտի տան : «Օրաւա

ըը՝ կ'ըսէ Լստուածաշունչ Պատգամը, պարտի տկարներուն տկարութիւնը վերցընել՝: Լուս. 1:

Լսողնք որ շնորհքին միջնորդութիւնովը աւելի յառաջ գացած են, աւելի փորձ են և աւելի գիտութիւն ունին, դեռ Քրիստոսով տղայ եղողներուն տկար և անփորձ խորհուրդները ոչ իրենց մտքերնուն մէջ արհամարհելու են, և ոչ կենցաղավարութեան մէջ ծաղրելու են: Ծ Կորնթ. Գ. 1: Իայց եթէ կրնան, հեղութիւնով և մեղմաբար ջանալու են անոնց տգիտութիւնը հրահանգել:

Քրիստոնեաներէն շատերուն բնաւորութեանք և վարմունքին մէջ այնպիսի անվայել ոգի մը և ընթացք մը կ'երևի, որ թէպէտ անոնց ճշմարտապէս Լստուածոյ զաւկներ ըլլալնուն ամենեին գէժ չգար, սակայն ան ամէն բանի համբերող սէրը առ հասարակ մեր հոգիներուն մէջ թագաւորած չըլլալուն համար, կրնայ եկեղեցիին խաղաղութիւնը վրդովել:

Ոմանք իրենց կարծիքներուն մէջ հաստատ ըլլալով՝ կը ջանան յանդուգն և բունի վիճաբանութիւններով զանոնք ուրիշներուն ընդունիլ տալ: Ոմանք ալ երկայն և ունայն գատարկաբանութիւններով ուրիշներուն համբերութիւնը կը հասցընեն: Իսկ ոմանք ալ թէպէտ վէճ և զբորոյցք չեն սիրեր և ընդհանրապէս ուրիշներուն կը զիջանին, սակայն միշտ տրտնջող և անհաճոյ բընաւորութիւն կը ցուցընեն: Երան ալ՝ որ խիստ են և ծանր կը խօսին, անանկ որ ուրիշներուն դատան և խռովարար կ'երևին:

Արդ՝ Աստուծոյ զաւկներէն ոմանց իրենց ընդարդս բնաւորութենէն ծագած աս պակսութիւնները՝ մասնաւոր առիթ մը սեպելու ենք աւելի ևս մեր մէջը մշակել այն համբերող սէրը, և միշտ ներողամիտ ըլլալ իրարու: Մէկզմէկ սիրելը՝ միայն կատարեալ և սիրելի քրիստոնեաները սիրել ըսել չէ: Վրիստոսի աշակերտները՝ ոչ թէ միայն աղէկ և սիրուն բնաւորութիւններ ունենալուն համար սիրելու ենք, այլ մանաւանդ Վրիստոսին ներք ըլլալուն համար սիրելու ենք: Մանաւանդ որ գուցէ խիստ և անհաճոյ բնաւորութեան տէք քրիստոնեաները աստուածապաշտութեան մէջ՝ աւնուշ և հանդարտ բնաւորութեան տէր եղողներէն աւելի ջերմեռանդ ու աւելի յառաջ են: Ասանկները վասն Վրիստոսի սիրելը, նոյն իսկ Վրիստոսի վրայ սէր ունեցած ըլլալու և ապացոյց մը կրնայ ըլլալ: Եթէ Վրիստոս զանոնք սիրած է իրենց աս պակսութիւններովը՝ ինչպէս որ մեզ ալ մեր պակսութիւններովը, անշուշտ մենք ալ պարտական ենք սիրել զանոնք իրենց պակսութիւններովը:

7. Վրիստոնէական սէրը կը պարտաւորէ մեզ հսկել մէկզմէկ մեր քրիստոնէական ասպարէզին մէջ:

Մարդասպան կայէնը բուն իր սրտին համեմատ պատասխան մը տուաւ Տէրոջը. «Սիթէ ես եղբորս պահապանն եմ», ըսաւ: Օւննդ. Գ. 9: Բայց ճշմարիտ քրիստոնեայ մը աս կերպ պատասխան չտար. քանզի բուն լատ բանին համար

միաբանած և ուխտի մտած ենք որ իրարու պահպան ըլլանք :

Վրիստոնէական եկեղեցիները խումբ խումբ երկնային ճամբորդներու կարաւաններ են. ուստի ամէն մէկ անհատի պարտքն է իր ընկերը ճամբուն վտանգներէն զգուշանալ: Մենք մեր եղբորը ընթացքը հսկելու ենք, և պէտք եղած ատենը զանոնք եղբայրաբար խրատելու և յանգիմանելու ենք: Բայց ասկէ չհասկցուիր որ մենք իրաւունք ունինք մեր եղբորը գաղտնիքները իմանալու հետ ըլլալ, և կամ անոնց բանին խառնուիլ. վասն զի Տէրը աս բաները արգիլած է: Ի ԹԻՒՆ, Գ. 2: Ի ՊԼԿ. Գ. 18: Եթէ արգիլուած է ուրիշին գործին խառնուիլը, ալ ո՞ր կը մնայ իրարու վրայ բռնաւորական իշխանութիւն բանեցընելը: Եւստի ամենայնիւ պատուէր ունինք Տէրոջմէն ամէն օր մէկզմէկ յորդորելու, որ չըլլայ թէ մէկը խտանայ մեղքին խաբէութիւնովը: ԵՔԻ, Գ. 18: Երբ որ կը տեսնենք եղբայր մը որ իր պարտքը զանց կ'ընէ և մեղք կը գործէ, չենք կրնար անտարբեր հանդիսատես մը ըլլալ առանց եղբայրաբար և սիրով զինքը խրատելու: Երբ որ և իցէ մէկը տեսնանք որ իր անձին փնասակար բան մը կ'ընէ, և մենք զինքը չենք զգուշացըներ ան բանէն և չենք խրատեր, ի՞նչպէս անիկայ սիրած կրնանք ըլլալ:

“Նշխարներ՝ թէ որ մէկը յանկարծ ինչ և իցէ յանցանքով բռնուելու ըլլայ, դուք որ հոգևոր եք՝ անանկը հեզութեան հոգիով ուղղութեան բերէք”. Գաղ. Գ. 1: “Նշխարդ քու սրտիդ մէջը

պիտի չատես . քու դրացիդ անպատճառ պիտի յանդիմանես , որ անոր համար մեղք չկրես” : Ղ Կ . ԺԹ . 17 : Երբոր եղբոր մը մեղանչած առանը զինքը չենք յանդիմաներ , զանիկայ ոչ թէ սիրած կ'ըլլանք , այլ ատած : Ըռաքեալը աղաչելով կը խօսի՝ ոչ թէ մինակ պաշտօնէից այլ և բուր քրիստոնեաներուն թէ՛ “Մնկարգ վարմունք ունեցողները խրատեցէք” : Խ թ Եսող . Ե . 14 :

Հատերը՝ որ հիմա իրենց ուխտը ոտքի տակ առնելով կրկին աշխարհասիրութեան և անառակութեան դարձած են , գուցէ ասանկ ահաւոր վախճանի մը հասնելէն՝ Լստուծոյ շնորհքին օգնութիւնովը պիտի արգիլուէին , եթէ եղբայր մը անոնց ան վտանգաւոր քայլերը առնելու առաջին կէտին մէջ վրայ հասնելով եղբայրաբար և սիրով զանոնք խրատեր էր : Ըրդարև ասիկայ դժուարին և ծանր պարտաւորութիւն մըն է , սակայն այսու ամենայնիւ պարտինք առանց զանցառութեան խոնարհութեամբ և հաւատարմութիւնով կատարել :

Ըռ ՎՋրիստոս և առ ընկեր կատարեալ սէրը՝ աս դժուարութիւններուն ամենուն կը յաղթէ . և ան ժամանակը աս և առ ընկեր ունեցած ամէն ուրիշ պարտքերնիս անձանձիր կը կատարենք :

Ըրդ Լստուծոյ զաւկներուն իրարու ունեցած առաջին պարտաւորութեան վրայ այսչափ խօսելէս կտքը , կ'անցնինք երկրորդին , որ է միաբանութիւն և խաղաղութիւն :

Սուրբ Գեղքը բազում անգամ կը յորդորէ զքրիստոնեաները որ ջանան խաղաղութեան և

միաբանութեան մէջ պահել Մատուցյ եկեղեցիները: “Չ անացէք Հոգւոյն Սրբոյ միաբանութիւնը խաղաղութեան կապովը պահել. մէկ մարմին ու մէկ Հոգի”: Եփ. 4. 3:

“Դարու հետ խաղաղութիւն ըրէք”: Ստի. Թ. 49: Խ Թիւսող. Է. 13: “Խաղաղութեան ետևէ ըլլանք”: Հոռլ. ԺԳ. 19: “Լսուհեան եղբայրներ՝ . . . միաբան եղիք, խաղաղութիւն ըրէք”: Ի Կորնլ. ԺԳ. 11: “Ձեզի կ'աղաչեմ՝ եղբայրներ՝ մեր Տէր Հիսուս Քրիստոսի անունովը, որ մի և նոյն խօսքը ունենաք ամէնքդ, ու երկպառակութիւններ չըլլայ ձեր մէջը: Հապա գուք մէկ միտքի ու մէկ խորհուրդի վրայ հաստատուած ըլլաք”: Խ Կորնլ. Խ. 10: Լսոնք ընդհանուր պատուէրներ են. արդ հոս յառաջ կը բերենք աս կանոնը պահելու կամ կատարելու մասնաւոր պարտաւորութիւնները:

1. Եկեղեցիին միաբանութիւնն ու խաղաղութիւնը անվրդով պահելու համար, իւրաքանչիւր անգամ պարտին իրարու խոնարհութեամբ հնազանդիլ: “Լմանապէս դուք երիտասարդներ՝ հնազանդ եղիք ծերերուն. և ամէնքդ իրարու հնազանդ ըլլալով խոնարհութիւն հագէք”: Խ ՊԵ. Է. 8:

Լսիկայ կը ցուցնէ թէ՛ Մատուցյ զակներուն մէջ տեսակ մը փոխադարձ հնազանդութիւն ըլլալու է, ոչ թէ բռնաւորական, այլ եղբայրական: Եւ ապեալը ըսել չուզէր որ Եկեղեցւոյ անդամներէն ոմանք՝ ուրիշներուն կարծիքներուն և զգա-

ցումներուն զիջանին առանց իրենց զատումը գործածելու, և միշտ ուրիշներուն կամքէն առաջնորդուին, այլ պարզապէս իր միտքը աս է որ մեծ պզտիկ, աղքատ՝ հարուստ ամէնքն ալ հաւասարապէս իրարու հնազանդին 'ի սիրոյ' ոչ թէ իշխանական երկիւղներէ: Աշմարիտ է որ Ատուծոյ եկեղեցիներուն մէջ մեծութիւն պզտիկութիւն չըկայ, այլ ամէնքն ալ հաւասար եղբայրներ են Քրիստոսով, որոնց գլուխ և հովուապետ նոյն ինքն Քրիստոս է. սակայն եթէ աս առաքելական կանոնը չպահուի անոնց մէջ, ան ժամանակը առ հասարակ ամէն անհատները մէյմէկ տիրողներ և իշխողներ կ'ըլլան, և խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը հիմնովին կը վերնայ իրենց մէջէն: Բացարձակ և անկանոն հաւասարութեան գրութիւն մը՝ իշխանական և տիրապետական դրութենէ մը աւելի չարիքներու առիթ կրնայ ըլլալ: Ինչ բարեկարգութիւն կրնանք ակնկալել ընկերութենէ մը, եթէ անոր ամէն անդամները ուզեն իրենց կամքը յառաջ տանիլ, և բոլորը իրենց խորհուրդին հնազանդեցընել. աս բանը անվախձան խոռվութիւններու և մշտնջենաւոր անմիաբանութեան հիմ մը դնել է: Եկեղեցիի մը ամէն մէկ անդամները բացարձակ և հաւասար իրաւունք ունին իրենց կարծիքը ու խորհուրդը խոնարհութեամբ և յարգանք խօսելու. բայց աս իրաւունքը առիթ մը ըլլալու չէ իրմէ ծեր, իրմէն փորձ եղբայրներուն խորհուրդները անարգելու, և իրենին վրայ յամառ կենալու: Պատանի և անփորձ

եղբայրները՝ իրենց ծերունի և փորձ եղբայրը խորհուրդներուն և կարծիքներուն աղէկ մտադիր ըլլալու են . և թէ որ իրենց աղէկ չերևնայ, հեղուծեամբ պատասխանելու են և ան բանին վրայ իրենց կարծիքը յայտնելու են սիրով և յարգանք :

Ի՛նչ մեծամեծ չարիքներ և գէշութիւններ յառաջ եկած են՝ ընդհանուր եկեղեցիին աղէկ և շիտակ երևցած բաներուն դէմ անհատ անձինքներու իրենց կարծիքները կամ իրենց աղէկ երևցածը հաստատել ջանալու յամառութենէն : Կնոջ քրիստոնեաները Մաքեալին սա պատուէրները իրենց ընթացքին կանոն բռնեն . «Ի՛նչ մը գրողութիւնով կամ սնապարծութիւնով մի՛ ընէք . հապա խոնարհութիւնով մէկզմէկ ձեր անձէն լաւ տեսե՛ք» : Փիլիպ. ք. 3 : «Պատուելու մէջ իրարմէ անցէ՛ք» : Լուով. Ժք. 10 :

2 . Եկեղեցւոյ խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը անվրդով պահելու համար հարկաւոր է՝ որ ամէն մէկ եղբայր ուրիշներուն մեղքը կամ պակասութիւնները տեսնելուն մէջ արդար և շիտակ կանոն մը կամ եղանակ մը բռնէ :

Յայտնի է որ զինուորեալ եկեղեցիին մէջ կատարելութիւն չկայ . կը յուսացուի որ քրիստոնեայք Մատուծոյ շնորհքովը քնտրուած սուրբեր են, բայց ոչ կատարեալներ . ամենաբարեպաշտ անձը շատ անգամ մեծամեծ պակասութիւններու մէջ կ'իյնայ : Մանաւանդ քանի որ նոյն իսկ քրիստոնէից մէջ բնաւորութեանց և կրթութեան

աստիճաններու տարբերութիւնը կայ, տարակիցս չէ՛յ որ շատ անգամ մէկուն ընթացքը միւսին առէ՛կ շերեւալով՝ իրարու վրայ գէշ կարծիքներ և վիրաւորութիւններ յառաջ պիտի գան :

Արդ եթէ աս բանին մէջ քրիստոնէական արդար կանոն մը չպահուի, յայտնի է թէ ինչ մեծամեծ խռովութիւններ, գոտութիւններ և անմիաբանութիւններ յառաջ պիտի գան, ինչպէս որ արդէն շատ անգամ փորձով ալ տեսնուած է : Մէկը կը տեսնէ որ եղբայր մը յանցանք կամ պակասութիւն մը ըրաւ, կամ թէ իրեն անանկ կ'երեւայ. փոխանակ իրեն երթալու և իրեն հետ խօսելու, անմիջապէս իր համարումը կ'աւրէ անոր վրայ և կ'սկսի մէկուն մէկալին խօսիլ անոր վրայ. ու այսպէս երկու կողմին մէջ կը ծագի ատելութիւն մը, և կամաց կամաց եղբայրութեան և միաբանութեան բոլոր կապերը կը քակուին ու կ'ըլլան իրարու թշնամիներ :

Տէրն մեր կանխատես ըլլալով բոլոր աս չարիքներուն՝ զգուշացուց իր եկեղեցին անոր իմաստուն կանոն մը տալով, «(Թ)է որ քու եղբայրդ քեզի դէմ մեղանչէ, գնա՛ յանդիմանէ անիկայ՝ երբոր դուն և ան մինակ էք» : Մատթ. ԺՁ. 18 : Ահա աս կանոնին մէջ իմաստութիւնը լոյսի պէտ կը փայլի, երկու կողմին ալ օգուտը ակներև կ'երևի : Ի՞նչ օգուտ կ'ըլլայ եղբորս՝ երբոր ես իր յանցանքը մէկուն մէկալին կը պատմեմ, միթէ ուրիշներուն խօսելովս անիկայ կ'ուղղուի : Արդեօք ասանկ ընելովս անիկայ իր յանցանքէն ետ կը կե-

նայ. ասանկ ընթացքի մը մէջ ինչ սէր, ինչ եղբայրութիւն, և ինչ համակրութիւն:

Ճշմարիտ է որ շատ անգամ եկեղեցւոյ մէջ կը գտնուին այնպիսի անձինք, որ իրենց անկարգ և քրիստոնէի անվայել ընթացքովը կը փաստեն ուրիշներուն զգացումները. ու այսպէս՝ պատճառ կու տան որ անոնք գայթակղին իրենց անկեղծութեանը վրայ: Ամենեին հոգ չեն ըներ թէ ուրիշներուն ինչպէս կ'երևայ իրենց ընթացքը, ու զէկ' թէ գէշ. որ ատեն ճշմարիտ քրիստոնեայ մը ամենեին պիտի չուզէ որ հարկ չեղած տեղը ճճի մը անգամ փնասէ, ուր մնաց եղբոր մը զգացումները: Յայտնի է որ ասանկները պարտական են արթուն և զգոյշ ըլլալ, որ իրենց անխոհեմ և անվայել ընթացքովը՝ ուրիշներուն գէշ կարծիք տալու առիթ չտան, և Մտուծոյ եկեղեցիին խաղաղութիւնը իրենց հաճոյիցը զո՛հ չընեն: Ամեն քրիստոնեայ պարտական է իր եղբարցը խաղաղութիւնը՝ իր անձին վերաբերեալ ամէն օգուտներէն վեր դասել:

Սակայն այսու ամենայնիւ՝ բոլոր աս բաները ամենեին պատճառ մը չեն որ մանք յանցաւոր եղբոր մը հետ չարաչար կամ աւետարանին կանոնէն արտեր ոգով մը վարուինք: Սե՛ծ զգուշութիւն ընելու ենք՝ որ բոլոր մեր ըրածները անոր օգտին և ուղղութեանը համար ըլլան:

Վրիստոնէական հեղութիւնով ու քաղցրութիւնով վարուելու ենք, յայտնի ցուցնելով թէ մենք ալ մեղաւորներ ենք ու փորձութեան ենթա-

կայ : Ա երջապէս քրիստոնէաբար ամէն ջանք ընելու ենք, որ յանցաւորը ուղղուի և ըրածին վրայ դղջայ, և ո՛չ թէ խոտանալով աւելի գէշ վիճակներու մէջ իյնայ : Բայց՝ եթէ յանցաւորը աս ամենուն վրայ տակաւին յամառ կենայ, ու իր ըրածը չուզէ խոստովանիլ, ան ատենը յանցանքը գիտցող : անձը կրնայ իր հետք մէկ կամ երկու հոգի ալ առնել իբրև օգնութիւն կամ վկայ : Մատթ. ԺԶ. 16 : Բայց աղէկ նայելու է որ ասոնք հեղահոգի, հանդարտ և խոհուն անձինք ըլլան, որ վերքը յաւէտ բուժելու օգնեն, ու ո՛չ թէ մեծցրնելու : Լսոնք զգոյշ ըլլալու են որ մէկ կամ միւս կողմին կուսակից չերևնան : Լսոնք եղբայրաբար յայտնելու են իրենց փափաքը որ կ'ուզեն երկու կողմին մէջ խաղաղութիւն ընել՝ միանգամայն իրաւունքն ու արդարութիւնը պաշտպանելով : Երբոր ասոնց ջանքն ու աշխատութիւնն ալ Էյաջողի, վերջին բանը՝ զանիկայ եկեղեցւոյ ընդհանուր ժողովին վերածելն է, կամ որ նոյն է հոգաբարձուաց ժողովին : Բայց ասկէ առաջ ամէն ջանք ըլլուելու է որ բանը աս աստիճանը չհասնի : Ս'եծ ջանք և զգուշութիւն ընելու է որ բանը հոս չհասած՝ եղբարց մէջ խաղաղութեամբ ու սիրով վերջանայ :

Երբոր յանցաւոր մը ինչ և իցէ կերպով իր ըրածը կը տեսնէ և կը խոստովանի, երկու կողմէն սիրով ու անկեղծութեամբ իրարու սրտանց ներելու են : Լսիկայ է Լսաուժոյ Բանին պատուէրը՝ որ իրարու հետ քաղցր եղիք, գթած, ներելով

իբարու, ինչպէս որ լստուած՝ Վրիստոսով ներկեց ձեզի՝ : Լքիւս. 4. 32 : «Ուստի լստուծոյ ընտրեալ սուրբերու ու սիրելիներու պէս՝ վրանիգ հագեք գուծը, . . . իրարու համբերելով և իրարու ներելով՝ թէ որ մէկը մէկու մը դէմ տըրտունջ մը ունենայ, ինչպէս որ Վրիստոս ձեզի ներկեց, անանկ ալ դաք՝ : Կող. 4. 12, 13 : Ինչպէս կրնայ մէկը իր մեղքերուն համար լստուածմէ ներում և թողութիւն յուսալ, նրբոր ինքը պատրաստ չէ սրտանց իր եղբօրը ներելոյ : Թոթի. 4. 18 : Ժր. 38 :

Եւ յորումը վերջացնելէս առաջ, հոս կ'ուզենք սա օգտակար կանոնն ալ յիշել : Վրիստոսեայ մը ինչպէս որ պարտական է իր անձին զգոյշ ըլլալ, և չընել անանկ բաներ, որ ուրիշներուն դէշ կարծիք տայ կամ զանոնք գայթակղեցնէ, նոյնպէս ալ պարտական է որ ուրիշներուն վարքին և ընթացքին մէջ տեսած ամէն ոչինչ և թեթեւ բաներով անոնց վրայ իր գաղափարը չաւրէ կամ զանոնք յանցաւոր չդատէ : Հասարակ բան մը եղած է եղբօր մը ամէն նայուածքին ամէն շարժուածքին մէյմէկ մեկնութիւն տալով՝ անոր վրայ դէշ գաղափար ձեւացընելը : Ի՞նչ որ ամէն անանկ ոչինչ բաները գայթակղութեան բաւական պատճառ սեպենք, և ուրիշներուն վրայ մեր ունեցած համարումը արենք, ալ ամենևին չենք կրնար քրիստոնէական մթութիւն մը ակնկալել :

Հաստատ կանոն մը ընելու ենք եղբօր մը ընթացքը ամենևին դէշ չմեկնել մինչև որ անոք

չարակամութիւնով կամ չար շարժանիթով եւ զած ըլլալը չստուգենք . քանզի՝ Սէրը , կ'ըսէ Եստուածաշունչ Պատգամը , չարութիւն չխորհիր : Թ Կորնթ. ԺԳ . 8 :

Յ . Եկեղեցւոյ խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը հաստատ պահելու համար երրորդ կանոնն էր , էկեղեցւոյ անդամներան՝ շաղախաբ բնաւորութեան դէմ արևոսն կենալ , ու վանկոյ բուրսովն յաղակարելնն է :

Շաղախատ կ'ըսուի այն անձը որ կը սիրէ բանը գործը թողելով՝ ուրիշներուն ըրածին չբռնեն վրայ խօսիլ , և մանաւանդ անոնց պակասութիւններուն վրայ : Վնանզի կը տեսնենք որ անանկները ուրիշներուն կատարելութեանցը և աղէկութիւններուն վրայ այնքան չեն խօսիր , որչափ որ անոնց պակասութիւններուն և սխալանացը վրայ կը խօսին : Եսանկ բնաւորութեան տէր մարդ մը եկեղեցիին խաղաղութիւնն ու միաբանութիւնը մեծապէս կը վրդովէ :

Շաղախատութիւնը բամբասանքէն սա աւելի նշանակութիւնը ունի , որ առաջինը ուրիշներուն ըրածին թողածին վրայ ոչ թէ պարզապէս կը խօսի , այլ անիկայ յատուկ գործ ըրած է իրեն և կը սիրէ . սունէ սուն կը պտըտի ուրիշներուն ընթացքը դիտելու , որպէս զի ասոր անոք պատմելու նիւթ հաւարէ : Հայտնի է որ այսպէս սի շաղախատ բամբաստիչներուն թունաւոր լեզուէն ինչ մեծամեծ շարիքներ յառաջ եկած են , ինչ պաւնք կործանք , ինչ միաբանութիւններ պաւ-

ապիտեք և խանդակաթ սիրոյ կապեր խզուուեր են :
 Եսանկ բնաւորութիւն մը երբոր անգամ մը
 Եստուծոյ եկեղեցիին մէջ տեղի ունենայ , ու գէթ
 ոմանց մէջ անիկայ որդի առնէ , ալ անկէ ետև
 Ի՞նչպէս անոր մէջ խաղաղութիւն և միաբանու-
 թիւն կրնանք յուսալ :

Ասան որոյ՝ ամէն քրիստոնեայ պարտի իրեն
 հաստատ կանոն ընել՝ որ Էպէսոսք Ի ուրիշ Եւրոպոս
 պոլսոս-Բի-նի-Էրոն զայ տառնց Բանաստեղծութեան
 որոսիչ պարտաւոր է իր ամենին չիտի : Ես կանոնը
 Թող Մարաց ու Պարսից օրէնքներուն պէս անփո-
 փոխ ըլլայ : Առդ ամէն մէկ քրիստոնեայ իր
 սրտին մէջ առաջագրէ , « Թէ ուրիշ մարդոց վրայով
 մէկուն մէկալին խօսելու շատ ծանր և զգոյշ պի-
 տի ըլլամ . ամենեին լուր մը պիտի չտարածեմ՝
 Թէ իմ կարծիքս է ըսելով՝ Թէ ուրիշներէն լսեցի
 ըսելով » : Երբոր ուրիշին վրայով բան մը կը լսենք ,
 պէտք է որ անիկայ մեր քովը պահենք : Երբոր
 բամբաստող մը գայ քովերնիս , յայտնի ցուցընելու
 ենք որ ամենեին լսել չենք ուզեր զինքը : Ա՛հ որ
 մտիկ ընողներ չըլլան , հարկաւ խօսողներ ալ պի-
 տի չըլլան : Բամբաստիչ շաղակրատները ամենեին
 չեն համարձակիր եղբոր մը դէմ իրենց ունեցած
 Թունալից զրոյցները այնպիսի եղբայրներու պատ-
 մել , որոնցմէ գիտեն Թէ Տէրոջը անուամբը յան-
 դիմանութիւն պիտի լսեն :

Եթեուն և զգոյշ ըլլալու ենք՝ որ սրտիս ցաւէն
 իջ իտի՛մ իտորը ծածկոց ընելով : Էպէսոսք \ Կալկա-
 Բի-նի-Էրոն դէմ անոր տար իտեղու շաղակրատ Բե-
 նաստեղծութեան իր արեղէ շրտնի մը հեջ :

Ընդհար՝ որ այս կերպով կը խօսին իրարու հետ իրենց եղբարցը պակասութիւններուն վրայ՝ իբրև թէ ցաւալի և Վրիստոսի գործքին արգելք բաներ, եթէ իրօք ցաւէին ան բաներուն վրայ, այսպէս ամենեւին անդին ասդին պիտի չտարածէին: Եթէ իրօք կը ցաւին, ինչո՞ւ արդեօք անմիջապէս իրեն չեն երթար և բանը իրմէ չեն ստուգեր, անանկ որ եթէ բանը իրաւ է՝ խրատեն և ուղղեն զինքը. իսկ թէ որ սուտ է՝ պարզուի բանը, և սիրտերը շտկուին: Եւ երանի՛ թէ Եստուծոյ և յանցաւորին առջևը յթափէինք մեր արցունքները և ոչ թէ ուրիշներուն:

Երթուն և զգոյշ ըլլալու ենք որ եղբօր մը վերայօք Եստուծոյ բան մը լսեցի, արդեօք ճշմարիտ է խօսքը ձեռք առած՝ անոր ասոր հարձուփորձ ընելու ելլելով շաղակրատ ընաւորութիւն մը չըստանանք: Ես բանին մէջ ալ ճիշտ նոյն կանոնը պահելու է. Վնա՛ ու հարցուր ամբաստանեալին՝ թէ արդեօք ան իր վրայ ըսուած բանը ճշմարիտ է:

Կան անանկ պարագաներ որ ուրիշին վրայօք գիտցած պակասութիւններնիս յայտնելը հարկ կ'ըլլայ, և պարտաւորութիւն ալ: ()րինակի համար՝ ըսենք թէ եկեղեցին մէկը պիտի ընդունէ, որուն ընաւորութեանը վրայ խաբուած է. եթէ մէկը ստոյգ բան մը գիտէ ան անձին վրայ, իր պարօքն է եկեղեցիին օգուտին համար կամ երէցին կամ հոգաբարձուաց ժողովին անդամներէն մէկուն բանը խմացնել: Բայց ոմանք ընդհակառակն՝ փոփոսաբով եկեղեցւոյ անդամներէն ամենուն կը

խօսին իրենց կատկածները՝ առանց վերոյիշեալ պաշտօնեաներէն մէկուն բան մը ըսելու :

«Վերջապէս՝ «ամէն մարդ թող ծանր ըլլայ խօսելու» : (Յով. ք. 10 : Առած մը կայ, որն որ ամէն մարդ միշտ միտքը պահելու է. «Ղուռ լեզուէն մնաս մը չգար, իսկ խօսողը միշտ վտանգաւոր է» :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ե

Եւ ինչպէս որ անդամներուն դէպ 'ի իրենց Հո-
վի-ին որնեցա՞ծ պարտաւորութիւնները :

Տէր Յիսուս Վրիստոս՝ որ է գլուխ և Հիմնա-
դիր Լստուծոյ եկեղեցիներուն, ինքը կ'ուզէ և
կը պատուիրէ որ հաւատացեալները իրենց հոգևոր
պաշտօնեաներուն հետ իբրև իրմէ խրկուած
դեսպաններ և սպասաւորներ վարուին, որոնք ե-
կած են իր անունովը, կը քարոզեն իր պատուէր-
ները, և կը կատարեն իր սահմանադրութիւնները :

Ընդ Վրիստոսի կողմանէ դեսպաններ են :
Ք Կորնթ. Ե. 20 : Ուստի անոնք ընդունուելու
են զիրենք խրկող Վերագոյն Իշխանին մեծութեա-
նը ու պատուոյն համեմատ, և իրենց բարձր պաշ-
տօնին վայլածին պէս : Բայց երբոր ո՛ր և իցէ մէկը
կ'անարգէ, կը նախատէ, կամ կը թշնամանէ զա-
նոնք իրենց պաշտօնէական պարտաւորութիւննե-
րը հաւատարմութեամբ կատարելուն մէջ, ո՛չ թէ
զանոնք՝ այլ անոնց Լստուածային Վարդապետը
անարգած և նախատած կ'ըլլայ, որ անհնարին
վրէժ պիտի առնէ բոլոր աս անիրաւութիւնները
անոնց ընդդէմէն :

Երբոր մէկը Հովուական պաշտօնին վրայօք
ցած մտածմունքներ կ'ընէ, և ան սրբազան պաշ-
տօնին մատակարարութիւնները բանի տեղ չգնի,
հոգևոր պաշտօնեաներուն վրայօք նախատանօք
կը խօսի, անոնց խորհուրդներուն, խրատներուն

և յանգիմանութիւններուն դէմ հակառակութեան ոգի կը յայանէ, և երբոր անոնց իրաւացի համբաւը աւրելու կ'աշխատի, արդեամբ և ճշմարտապէս Մտուածոյ բանին պաշտօնեաները նախատած կ'ըլլայ: Մասնկ վարմունք մը Վրիտանոս իբրև իրեն եղած կը համարի. (Վ. Բ. Ժ. 16.) և անոնք որ աս բաները կ'ընեն, իրաւամբ անոր արդար բարկութեանը տակ պիտի իյնան:

Բայց աւելի մասնաւոր խօսելով՝ եկեղեցւոյ անդամներուն դէպ'ի իրենց հովիւներուն ունեցած պարտաւորութիւնը հետևեալ մասնաւոր պարագաները կը պարունակէ:

1. Անպաշտօնութեան պաշտօնէից՝ անոնց անկրօն իրատեյի և Մտուածոյ խօսելը լուրջացած իշխանութեանը:

Ըրդարև ամէն մարդ փորձով տեսած ու ճանչցած է որ քահանայական յանիրաւի յափըտակեալ հնարածին իշխանութիւնը՝ եկեղեցական բանաւորութեան բուն իսկ արմատը եղած է, որն որ Տէրոջը այգիին մէջ իբրև թունաւոր ծառ մը ամէն չարեաց մայր եղած է: Ուստի ցաւալի և օտարօրինակ բան մը սեպելու չենք, երբոր կրօնական ազատութեան ճշմարիտ սկզբունքները ճանչցող քրիստոնեաները հովուական իշխանութեան սահմանները ամենայն արթնութեամբ կը հսկեն:

Մտաբան պայուս ամենայնիւ՝ Աւետարանի պաշտօնեան Մտուածէ ընդունած մասնաւոր իշխանութիւն մը ունի. քանզի պաշտօն առջնաց իշխանութեան ծաղրալի ու տղայական խորհուրդ մը կ'ըլլայ:

«Յիշեցէք ձեր առաջնորդները», ըստ Պօղոս առաքեալը: Եբր. ԺԳ. 7: «Ձեր առաջնորդներուն մէջէլ ըրէք՝ ու անոնց հստակօրէն կեցէք, ինչու որ անոնք ձեր հոգիներուն համար կը հսկեն»: Եբր. 17: Ենոնք «անձերնին սուրբերուն սպասաւորութեանը նուիրեցին, որ հնազանդ ըլլաք անանկներուն»: Եւ Կորնթ. ԺԳ. 18, 18: Եսոնք ներառեցէալ աստուածային պատուէրներ են, որոնք կը պարտաւորեն քրիստոնէական եկեղեցիները հոգատակ և հնազանդ ըլլալ իրենց հովիւներուն:

Բայց պաշտօնեաները իշխանութիւն չունին ըստ հաճոյից նոր օրէնքներ հաստատելու, և հատուցեալները բռնադատելու որ զանոնք պահեն իրենց պաշտօնը պարզապէս Վրիստոսի օրէնքները քարոզել է, և որչափ որ հնարաւոր է իրենց անոնց գործադրութեանը հոգ տանիլ:

Եւ իշխանութեան սահմանները ճշդիւ որոշելը խիստ դժուար է, ճիշտ ինտոր որ դժուար է երկան մը իր կնկանը վրայ ունեցած իշխանութեանը սահմանները որոշել:

Եւ երկու բաներուն մէջ ալ իշխանութեան և հնազանդութեան սահմանները Սուրբ Կրօնք մէջ որոշ արուած չեն:

Բայց որովհետեւ առ երկու անշուքիւններն ալ փոխադարձ սիրոյ, վստահութեան և յարգանաց վրայ հիմնուած են, վասն որոյ իրաւամբ կրնանք ակնկալել թէ երկու կողմէն ալ հակառակութեան, և զանգատի առիթներ պիտի չեազին:

Հովիւր Աստուծոյ հասին վրայ ուրեւն չէ :
 Ին Պիւր . Ե . 3 : Եւ երբոր ժողովուրդը կը տես-
 նէ որ Հովիւր ամենայն հաւատարմութեամբ բռ-
 լար իր իշխանութիւնը իրենց սեփական կը գործածէ ,
 անշուշտ միաբէն ալ պիտի չանցընէ թէ արդեօք
 անիկայ իր իշխանութիւնը սահմանէն կ'անցընէ
 թէ չէ :

Ընտր որ կը ջանան երեցը իր արդար և իրաւ-
 ւացի պատիւէն և իշխանութենէն զրկել , ամեն-
 ևին չեն կրնար յուսալ անոր աշխատութենէն
 իրենց անձին հոգևոր շինութիւն քաղել , և իրա-
 ւամբ իրենց վրայ կու գայ եկեղեցւոյ մէջ հակա-
 ոսկութիւն ծագեցընելու յանցանքին նախատին-
 քը :

2 . Արկեղեցւոյ անդամները պարտին իրենց հո-
 վիւններուն հետ համաձայն պարտով , յարգումով և
 սիրով լարուել : « Աղէկ վերակացութիւն ընող
 երեցները կրկին պատուոյ արժանի թող սեղ-
 ուին . մանաւանդ անոնք՝ որ կ'աշխատին խօսքը
 քարոզելով ու սորվեցընելով » : Ին Տիմ . Ե . 17 :
 « Եւ ձեզի կ'աղաչենք եղբայրներ՝ որ ճանչնաք ձեր
 աշխատաւորները ու վերակացունները Տերօջմով ,
 և ձեզի խրատ տուողները : և զանոնք մեծապէս
 պատուեցէք սիրով՝ իրենց գործքին համար » : Ին
 Թիմոթ . Ե . 12 , 13 :

Աս սէրը ինչ կերպով յայտնելու ենք՝ գրեթէ
 հարկ չկայ մասնաւոր կերպով նկարագրել . որով-
 հետեւ ճշմարիտ սէրը անանկ զօրաւոր կիրք մըն
 է , որ կրնայ ամէն յարմար պատեհութիւնով

ինքզինքը յայտնել. խօսակցութեան մէջ, կեն-
ցազաւարութեան մէջ և գործքի մէջ յայտնի կ'է-
րևայ :

Ուր որ պաշտօնեայի մը իրեն վայելուչ եղած
սէրը և յարգութիւնը կը տրուի, փորձով կը տես-
նուի՝ որ հոն ինքը շատ աղէկ համբաւ կ'առնէ, ա-
մէն մարդ իր կարծիքները կը յարգեն, իր խրատ-
ներուն զգուշութեամբ մտիկ կ'ընեն, և ամէնքն
ալ կը պահեն անոր պատիւն ու համբաւը :

Հովիւը տեսնելու է՝ որ ժողովուրդը մեծ հոգ-
ունի իր վրայ, կ'ուզէ որ աւելի երջանիկ՝ աւելի օգ-
տակար ըլլայ, ու կարեկից է անոր իր ամէն գրժ-
աւարութեանցը ու պարագաներուն մէջ. երբօր
հիւանդանայ, տես կ'երթան իրեն. երբօր նեղու-
թեան մէջ է, համակրութիւն կը ցուցնեն իրեն.
Երբօր դուրս երթայ, իր ընտանիքին վրայ յա-
տուկ հոգ կը տանին : Մէկ խօսքով, Հովիւը
տեսնելու է որ ինքը օգտակար կ'ըլլայ իր պաշ-
տօնին մէջ, ժողովուրդը կը յարգէ և հաւանու-
թեան նշաններ կու տայ իր ըրած աղօթքներուն
և տուած քարոզներուն :

Ժողովուրդին այսպիսի հաճութիւններու և
զգացումներու ամենափոքր ցոյցերը՝ իր սրտին խիստ
մեծ մխիթարութիւն և քաջալերութիւն կը պատ-
ճառեն :

Յ. Այնպէս անդամներուն դէպ 'ի իրենց
Հովիւին ունեցած պարտաւորութեանց մէկն ալ՝
անոր կատարած ատուածային պաշտամունքնե-
րուն մէջ միշտ ու անընդհատ ներկայ գտնուիլն է :

Եսկէ մեծ ցաւ չկրնար ըլլալ որ ոմանք կուտան իրենց Հովիւին . քիչ մը օդը աւրած ըլլալը, կամ քիչ մը մարմինի տկարութիւն ունենալնին, և կամ ասոնց պէս թեթեւ ու ոչինչ պատճառ մը բաւական է՝ որ Տէրունի օրերը կամ ուրիշ ատեններ աստուածային պաշտամունքներու գանուելնին զանց առնեն : Եմէն քրիստոնեայ՝ մանաւանդ ընտանիքի տէր եղողը պարտական է յաճախ չոգ տանիլ որ կարելի եղածին չափ վերնածան արգելքները և գժուարութիւնները, որ իրեն և իր ընտանեացը խափան կ'ըլլան Եստուծոյ սրբաբարանին օրհնութիւնները վայելելու : Ինչպէս կը տանջուի պաշտօնեայ մը, երբոր կը տեսնէ թէ իր քարոզելու ժողովուրդը փոխանակ անօթի ու ծարաւ Եստուծոյ յաւիտենական Ռանին՝ Տէրօջ տունը դիմելու, անչոգ և անտարբեր նստած է իր տունը սա անհիմն ու չնչին պատճառանքներով . ժողովարանը հեռու է, օդը տաք է, կամ անձրև կու գայ, մանր տղաքներ ունիմ, գլուխս քիչ մը ծանր է, և այլն, և այլն :

Երգեօք կենաց պատգամին ու Եստուծոյ ներկայութեանը հոգևով կարօտեալ քրիստոնէի մը սա պատճառանքները բաւակա՞ն են, որ Ռանին մատակարարուած ատենը անհոգ իր տունը նստի : Ինչո՞ւ քրիստոնէից ընտանիքները ամէն բան կարգի դրած պիտի չըլլան՝ որ ատենին անխափան Եստուծոյ տունը գտնուին : Երէցը իրաւամբ կ'ազնակայէ՝ որ եկեղեցւոյ անդամները ամէն պաշտօնի

Թէ Տէրունի օրերը թէ լուր օրերը անհրաժեշտ
բանուին :

4 . Եկեղեցւոյ անդամները պարտական են յա-
տուկ աղօթք ընել իրենց Հովիւին համար :

Ո՞րչափ անգամ և ի՞նչպէս թախանձանօք կը
խնդրէր և կը պատուիրէր Առաքեալը՝ Տէրոջը ըն-
տիր աշակերտը հաւատացեալներուն , « Ե՛ղբայր-
ներ՝ աղօ՛թք ըրէք մեզի համար » : Խ (ԹԵՍՍՈՂ . Ե .
24 : ԵՔԻ . ԺԳ . 18 : և այլն :

Իր գտած ազատութիւնն ու մահէն փրկուիլը
քրիստոնէից ըրած աղօթքներուն կ'ընծայէ .
« Սեզի համար ձեր ըրած աղօթքին օգնականու-
թիւնովը » : Խ ԿՐԻՍՒ . ԽՊ . 11 :

Թէ որ Պօղոս այսչափ կարօտ էր իր եղբարցը
աղօթքներուն , ուստի ո՞րչափ աւելի կարօտ են
հասարակ պաշտօնեաները հաւատացելոց աղօթք-
ներուն : Ուստի քրիստոնեաները աղօթք թող
ընեն իրենց հովիւներուն համար : Աղօթք թող
ընեն որ անոնց գիտութիւնը՝ իմաստութիւնը՝ բա-
րեպաշտութիւնը և Տէրոջ գործին մէջ յաջողու-
թիւնը օր քան զօր աճի ու շատնայ : Եկեղեցւոյ
հասարակ անդամները երէցի մը յատուկ եղած
դժուարութիւններուն , փորձութիւններուն և վհա-
տութեանցը վրայ հազիւ թէ գաղափար մը ունին .
բայց այսու ամենայնիւ՝ կրնան մեծ օգնութիւն ընել
իրեն աս բաներուն մէջ՝ իրենց աղօթքներովը .
Ամէն ընտանեկան և առանձին աղօթքներու մէջ
թող յատկապէս յիշեն իրենց հովիւր :

Ասկէ 'ի զատ , քրիստոնեայք բուն իսկ իրենց

Տոգևոր օգուտին նկատմամբ ևս կը պարտաւորին՝ իրենց երեցին համար յատուկ և միշտ աղօթք ընել : Վանդի երեցը ինքնին օգուտ և բարիք մը չկրնար ընել իր ժողովուրդին , եթէ Մտուած անոր աշխատութիւնը յատուկ չօրհնէ և չարդիւնաւորէ : Եւ գիտենք որ Մտուած պատրաստ է անհիկայ և անոր աշխատութիւնը ըստ ամենայնի օրհնելու , եթէ եկեղեցին խոնարհութեամբ և թախանձանօք անոր համար կ'աղօթէ :

Աղօթքը՝ երեցին օգնելու համար անանկ գերազանց միջոց մըն է՝ որ ամէն աստիճանի մարդոց կարողութիւնը կը հասնի անոր : Հիւանդը՝ որ կարող չէ մինչև անգամ եկեղեցի երթալ, կրնայ իր Հովիւին համար աղօթք ընել : Աղքատը՝ որ բաւականութիւն չունի անոր ուրիշ օգնութիւն մը ընել, կրնայ Մտուածոյ աղաչել որ անոր «ամէն պիտոյքը լեցընէ իր ճոխութեանը չափովը՝ փառքով Քրիստոս (Յիսուսի ձեռքովը» : Փիլիպ . Գ . 19 : Տգէտը՝ մինչև անգամ տղաքները կրնան աղօթել , որ Տէրը վերէն իմաստութեան հոգի շնորհէ իրենց Հովիւին :

Սերժապէս , մեր երեցին համար աղօթելը՝ մեր իր վրայ ունեցած սէրը ևս առաւել կը շատցընէ : Ուրիշին համար աղօթելը՝ սիրոյ արծարծում կուտայ . թէ որ կ'ուզես որ քու ամենասիրելի բարեկամներուդ վրայ սէրդ աւելի սաստկանայ , անոնց համար աղօթք ըրէ :

Եթէ ըստ որ երեցին ընթացքը մէկուն քիչ մը անախորժ գայ , փոխանակ անոր դէմ

դանդառ ընելու, թող անոր համար աղօթք ընէ՝ որ Տէրը անիկայ օգտակար ընէ և անոր աշխատութիւնը օրհնէ: Աս բանը մէկ մեծ օգնութիւն մը պիտի ըլլայ՝ որ սրտին մէջ անոր վրայ գէշ համարում ծագելու տեղը, իր սէրը անոր վրայ տւելնայ:

Յ. Ակեղեցւոյ անգամները պարտին ջանալ նոր ունկնդիրներ բերելու իրենց Հովիւին տուած քարոզներուն: Ասիկայ քրիստոնէից ընդհանուր պարտաւորութիւններէն մէկն է, որ պարտին աշխատիլ ուրիշները Վրիստոսի և անոր յաւիտենական փրկութեանը բերելու:

Արեցը իրաւամբ կ'ականկալէ որ իր եկեղեցին աս բանը ընէ. քանզի ինքը չկրնար ուրիշները իր քարոզին հրաւիրել. և երբոր տեսնայ թէ եկեղեցին արթուն և բազմահոգ է իր աշխատութեանցը օգտակարութիւնը՝ ընդարձակելու, անշուշտ շատ մեծ քաջալերութիւն կ'առնէ:

Այսպէս ուրիշները՝ որոնք հազիւ երբէք բնածին Աւետարանին ձայնը, Աստուծոյ Բանին քարոզութեանը հրաւիրելը հրեշտակի արժան աշխատութիւն է: “Ան որ մեղաւորը իր մոլորութեան ճամբայէն կը դարձնէ”, կ'ըսէ Առօքեայը, “հօգի մը մահուանէ կ'ազատէ”, ու մեղաց շատութիւնը կը ծածկէ”: Յով. Ե. 19:

Ե. Ակեղեցւոյ անգամները պարտին գիտցնել երէցին՝ եկեղեցիին յարաբերութիւն ունեցող բոլոր ան կարևոր դէպքերը, որոնք յատկապէս իրենց դիտողութեանը փակ կ'իյնան, և կամ թէ

իրենց անձնական փորձառութեանը տակ ինչպե՛ս այնպիսի բաները, որ կը սեպեն թէ երէցին համար օգտակար կ'ըլլայ :

Խօսելու են իրեն հետ բուն իսկ իրենց հոգևոր շփոթութիւններուն, դժուարութիւններուն և փորձութեանցը վրայ : Կոչնպէս երբոր կը տեսնան թէ մէկը գէշ վիճակի մէջ է, իր ուխտին դէմ գործելով կրկին աշխարհասիրութեան դառնալու վտանգին մէջ է. նախ՝ իրեն, անյամբ անկէպ ուղղելու ջանքն էրբ, երբոր կը տեսնան թէ անիկայ տակաւին կը շարունակէ իր վիճակին մէջ, և կը խորհին թէ երէցը բան մը չգիտեր անոր վրայով, պարտին իմացընել իրեն : Արբոր տեսնան թէ դառնութեան արմատ մը վեր երևնալու վրայ է, և իրենք բաւականութիւն չունին անիկայ արմատաքի խլելու, երբոր վշտակիր կամ նեղեալ անձ մը տեսնան որ գիտցուած չէ, և աղքատ անդամ մը որ իր վիճակը յայտնելու կ'ամաչէ, բոլոր այսպիսի բաները պարտին Հովիւին իմացընել :

Ասանկ ալ երբոր կը ճանչնան անանկ անձինք որոնք իրենց հոգիին վրայ մեծ հոգ ունին և փրկութիւն կը փնտռեն, պարտին առանց միջոց անցընելու զանոնք երէցին բերել :

Բայց աս պարտաւորութիւնը կատարելու մէջ մեծ արթնութիւն և զգուշութիւն բանեցընելու է, որ չըլլայ թէ բանը իր օրինաւոր սահմանէն հանելով թէ ուրիշներուն զգացումներուն դպչուի, թէ երէցին վրայ բուն դժուարութիւններ բերուի :

7. Եկեղեցւոյ անդամները պարտական են երէցին՝ եկեղեցւոյ շինութեանը համար ունեցած ամէն գաղափարներուն և ըրած կարգադրութեանցը մէջ սիրով և նախանձաւորութեամբ գործակից ըլլալ իրեն :

Ընդհանրապէս երէցը ամենէն աղէկ կը տեսնէ թէ եկեղեցիին թէ ժողովուրդին և թէ ընդհանուր մարդոց բուն վիճակը , իր պաշտօնին բնութիւնն է՝ որ դիտէ և նայի անոնց հոգևոր կարօտութիւնները . ասիկայ իր ժամանակին մեծ մասը նուիրած պարտականութիւններուն մէկն է : Ուստի եկեղեցին սիրով համաձայնելու է անոր աս մասին ունեցած գաղափարներուն և ըրած կարգադրութեանցը , զգուշանալու է որ առանց քրննութեան սնոտի ընդդիմութիւններ չհանէ անոնց դէմ :

8. Եկեղեցւոյ անդամները պաշտօնէից համբաւին ու պատիւին վրայ խիստ փափուկ և զգուշաւոր նկատում մը ունենալու են :

Պաշտօնէի մը պատիւը Սամսոնին ուժը պատճառող մազերուն կը նմանի : Դատ . Ժ՛՛ . 17 : Ընգամ մը անիկայ կոտորելէն ետքը , ալ ինքը իր բարեկամներուն ցաւ և իր թշնամիներուն կատակ կ'ըլլայ :

Պաշտօնեաները զգոյշ ըլլալու են , որ պատիւնին իրենք իրենց ձեռքովը չկորսնցընեն , և նոյն ատենը նայելու են՝ որ ուրիշներն ալ անիրաւ տեղը անիկայ չկոտորեն :

Իրաւ է որ շատ պաշտօնեաներ կայ որ պաշտ-

պանելու չէ . սակայն բարիներուն համբաւն աչ յանիրաւի կոտորելը՝ վերջին աստիճան չարութիւն է : Պաշտօնեայ մը քանի որ իր պատիւը անտրաս կը պահէ , իր բարբիւն և ընթացքին մէջ գէշ բան մը չերևիր , իր բարեկամները պարտին զինքը պաշտպանել . և անոր անունը՝ բամբասողին կամ զըպարտիչին լեզուէն՝ զինքը իր կեանքին սպառնացող մարդասպանին ձեռքէն առնելու չափ ճիգով ազատելու են :

Ըստուծոյ և սրբութեան թշնամիները կ'ուզեն որ անոր պաշտօնեաներուն պատիւն ու բարի աւունը կոտորի : Ըս բանը իրենց ուզածին հասնելու խիստ մեծ նպաստ կ'ըլլայ , իսկ Վրիստոսի փառքին վնաս կը բերէ : Ուստի քրիստոնեաները մեծ հոգ և ջանք ունենալու են իրենց պաշտօնեաներուն պատիւը և համբաւը պաշտպանելու մէջ : Ընոնց պակսութիւնները մեծցընելու չեն , և ջանալու են անոնց մարդկային տկարութիւններուն անտես ըլլալ :

Երբոր հովիւ մը պակսութիւն մը ըրած է , զգուշանալու է որ անիկայ խօսակցութեան նիւթ մը չըլլայ . մանաւանդ տղոց և սպասաւորներու առջև անոնց վրայ բնաւ ամենեկին խօսելու չէ :

Բառի մը կամ նայուածքի մը համար հովիւը յանցաւոր ձգելու չէ . վրան անխոհեմ գործք մը երևի նէ , մեծ բանի տեղ գնելու չէ : Մէկ խօսքով , արթուն և զգոյշ ըլլալու է որ ամենեկին առիթ չտրուի անոր անունին և պատուոյն արատ բերելու : Խշնամի և ծաղրածու անձանց երես

տալու չէ՝ որ առիթ գտնեն Պաշտօնէից դէմ ա-
նորգանօք և թշնամարար խօսելու :

9 . Բրիստոնեաները պարտին իրենց հոգևոր
պաշտօնեաներուն օրինաւոր և առատածեան հա-
սոցթ մը տալ :

Սուրբ Գիորջը շատ պարզ կը խօսի սա կտորին
վրայ : «Խօսքին աշակերտութիւն ընողը իր վար-
ժապետը ամէն բարի բաներու մասնակից ընէ» :
Գաղ. 5 . 6 : «Ո՞վ իր ապրուստովը զինւորութիւն
կ'ընէ . . . Ըսանկ ալ Տէրը հրաման տուաւ , որ
աւետարանը քարոզողները աւետարանէն ապրին» :
Թ Կորնթ. Թ . 7 , 14 : Ըս պարտաւորութեան
հարկաւորութիւնը սա իրողութենէն կ'ելլէ , որ
պաշտօնեաները կանչուած են ինքզինքնին բոլորո-
վին սա պաշտօնին նուիրելու : ք Տէ՛ . ք . 4 : Թ
Տէ՛ . ք . 13 , 18 : Ըպօրինաւոր բան մը եղած
չըլլար՝ եթէ պաշտօնեայ մը 'ի հարկէ ստիպեալ
պարտաւորի աշխարհային զբաղմունքներու մտնել ,
որովհետև հարկը սովորական կանոնը կը խափանէ :
Բանցի ինչ կրնայ ընել պաշտօնեայ մը , երբոր
առած հասոցթը ընտանիքը պահելու բաւական չէ :
Լորոր պաշտօնեայ մը իր տանը պիտոյքները չկր-
նար ճարել , իր պարտքերը ժամանակին չկրնար
վճարել իր ժողովուրդին տուած յօժարակամ հա-
ոցթովը , ան տտենը կը պարտաւորի իր ձեռքին
աշխատութեանը դիմել : Ժողովուրդ մը պէտք չէ
որ սոսկ շրթամբ սիրէ իր երէցը՝ արդեամբ գո-
ցելով իր բոլոր գութը անկէ , ու թողելով անի-
կայ խղճութեան մէջ , այլ պարտի գործքով յայա-
նել իր սէրը :

Վարձով տեսնուած է որ Եկեղեցիի մը կարիք բնութեան չեղած չզիտոյ բաներու բրած ծախքերը՝ շատ անգամ բաւական եղած են երէց մը չափաւորապէս հարստացնելու :

Երէց մը չկրնար այնքան աժան կերպով ապրիլ, ինչպէս որ ընդհանրապէս ժողովուրդին մեծ մասը կը կարծէ : Ինքը ժամանակ չունի և վայելուչ ալ չէ՝ որ բան մը առած ասենք շուկայէ շուկայ խանութէ խանութ շրջի, որ առնելու բաները քանի մը փարա վար առնէ : « Եւս և ինքը պարտաւոր է հիւրասէր ըլլալ, և ամենուն առջին պատւաւոր երևոյթ մը ունենալու է . չը կրնար նուաստ և ստրուկ վիճակի մը մէջ ապրիլ : Եւս որդրմութեան կարօտներ անմիջապէս վիճակեմի իրեն կը յայտնեն, և ուստի անոնց գոնէ չափաւոր օգնութիւն մը ընելու է : Բոլոր աս բաները իր հասոյթը որոշելու ասեն՝ հաշիւի առնելու է, բնաւ մոռցուելու չէ :

Եսկէ 'ի գատ՝ երբոր երէցի մը բաւական հասոյթ չտրուի, կամ տրուածն ալ խնայութեամբ և դժուարութիւնով վճարուի, նոյն իսկ եկեղեցիին օգուտին կը դպչի, անոր է վնասը : Երէց մը ինչպէս կրնայ օրինաւոր և օգտակար քարոզներ պատրաստել իր ուսման սենեակին մէջ, ինչպէս որ պարտական է անանկ ընել, երբոր պարտաւորի իր ապրուստը ճարելու համար գուրսէն գործեր ընել, կամ մտատանջութիւնով իր պարտքերուն վրայ խորհիլ :

(Յայանի է որ Երբոր եկեղեցւոյ մը վրայ հովիւ մը կը կարգուի , երկու կողմանէ փոխադարձ խոստմունք կ'ըլլուի . երեցը իր կողմանէ կը խոստանայ կատարել իր գործքը իր բոլոր կարողութիւնը և ժամանակը ղնելով . և եկեղեցին ալ կը խոստանայ ամենայն զօրութեամբ աշխատիլ անոր բաւական և օրինաւոր հասոյթ մը տալու : Աս հանդիսաւոր պայմանադրութիւնը երկու կողմանէ եզած է Աստուծոյ ներկայութեանը : Եթէ ձեր հոգիներուն օգտին և յառաջադիմութեանը կը փափաքիք , եթէ կ'ուզէք որ ժողովուրդոց բազմութիւնը Աւետարանին քարոզութեանը դիմեն , և մանաւանդ եթէ կ'ուզէք “մորենիին մէջը ընակողին բարեհաճութիւնը” ձեր վրայ ունենալ , (ԹՕրէն . ԼԳ . 16 ,) պարտիք ձեր հոգևոր հովիւին ժամանակաւոր պիտղքներուն բոլոր հոգը յօժարակամ և առատ օգնութիւններով վերցընել :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ը

Տասներկու գերազանց կանոններ՝ եկեղեցւոյ
անդամներուն մէջ թաքսանութիւն և համայն-
նութիւն պահելու համար :

1 . Սէկզմէկու պակսութիւններուն և տկարու-
թիւններուն համբերել , և զանոնք ուրիշներուն
չտարածել , յիշելով՝ որ մենք ամէնքս ալ շատ
պակսութիւններու ենթակայ ենք : Վարդ . Գ . 1, 2 :

2 . Սխարանութեամբ աղօթք ընելու , և իրա-
րու հետ կրօնական խօսակցութիւն ընելու պա-
տեհութիւն փնտռել : Սարգ . Ժ . 19 , 20 : Թ
ԹԻ . Ե . 17 : Եւր . Ժ . 28 : Վարդ . Թ . 14 :
Խ . 42 , 46 : Սարգ . Գ . 16 . 17 :

3 . Ընկերական աղօթքներուն մէջ իրարու
համար աղօթք ընել , մանաւանդ առանձին ալ , ու
ձովիւին համար աղօթքն ալ զանց չընել : Յով .
Ե . 16 : Զարգ . Ժ . 30 : Վարդ . Գ . 3 : Թ
ԹԻ . Ե . 28 : Խ ԹԻ . Գ . 1 :

4 . Լուր իմանալու և ուրիշին գործին խառ-
նուելու դիտաւորութիւնով՝ տունէ տուն պտրտե-
լէն զգոյշ կենալ : Վարդ . Ի . 20 : Թ ՏԻ . Ե . 13 :

5 . Օրպարտութեան լուրերէն ականջ դար-
ձընել , ու մէկը մեղադրանքի արժան չգատել
մինչև որ բանը աղէկ չհաստատուի : Վարդ . Ժ . 18 :
Թ . 16 : Վարդ . Ժ . 18 :

6 . Թե՛ որ անգամ մը յանցանքի մէջ գանուի ,
անիկայ ուրիշներուն իմացընելէն առաջ իրեն ը-
սել : Սարգ . Ժ . 15 : Յով . Ե . 19 , 20 :

7. Իրարու վրայ հոգ տանիլ, ու հակառակութեան կամ ատելութեան նշան ունեցող բաները աղէկի դարձընելու աշխատիլ, ու միշտ նախանձութեան հոգիէն զգոյշ կենալ: Լուսն. Ժ. 1, 2: Փիլեո. ք. 3: Թ. 1: Կորնթ. Ժ. 4:

8. Սողոմոնին արդար կանոնը միշտ պահել. այսինքն կռիւին պատճառը չփնտուած վերջացրնել անհկայ: Լուսն. Ժ. 14: Ի. 3:

9. Թէ որ անգամ մը միւսէն ցաւեր է, պէտք է խորհիլ թէ ինտոր փառաւոր ու աստուածային բան է անոր ներքեւ, ու ինտոր անվայել է Վրբիստոնէի մը՝ վրէժ առնելը: Լուսն. Ժ. 11:

Եփե. ք. 2:

10. Պէտք է յիշել թէ սատանային միշտ մեծ հնարքն է եկեղեցւոյ անդամներուն մէջ տարբութիւն ու մեծանձնութիւն ձգել. ուրեմն անոնք ալ պէտք է անոր աս չար դիտաւորութեանը դէմ կենան: Եփե. ք. 13—18:

11. Պէտք է մտմտալ թէ՛ ընդհանուր աշխարհին ու մասնաւորապէս եկեղեցիին որչափ շատ աղէկութիւններ կրնանք ընել, թէ որ սիրով մէկ տեղ միաբանած ըլլանք, քան թէ երբոր զատ զատ պտըտինք, ու իրարու դէմ ալ հակառակ հոգի ունենանք: ք Պե. Թ. 7, 8:

12. Ա՛րքապէս՝ աս հարկաւոր կանոններուն վրայով Սուրբ Գիրքին յայտնի պատուիրանքները ու Վրբիստոսի տուած գեղեցիկ օրինակը աղէկ միտք առնել: Եփե. ք. 32: Թ Պե. ք. 21: Եփե. Ժ. 35:

ԳԼՈՒԽ ԺԹ

Անյնատննութեան պարտականութեանը վրայ :

Տարակոյտ չկայ որ ամէն մէկ քրիստոնեայ պարտական է ստոյգ գաղափար մը և պայծառ տեսութիւն մը ունենալ իր հոգևոր վիճակին որպիսութեանը վրայ : Արդարև ուրիշ բան մը չկայ որ այսչափ ու սակէց առաւել հարկաւոր ըլլայ : Այս է մեզ, եթէ ինքզինքնիս քրիստոնեայ կարծելով՝ խաբուած գտնուինք, և վերջին օրը Տէրը մեզի բռն՝ «Այս բնաւ ձեզ չէի ճանչնար. մէկդի՛ գացէք քովէս դուք որ անօրէնութիւն կը գործէիք» : Մատթ. . Է . 28 :

Իսկ Սուրբ Գրոց ճշմարիտ բարեպաշտութեան և հոգևոր կեանքի վրայ ունեցած իմաստները յստակ հասկնալու, և նոյն իմաստներովը իրենց սիրտը և իրենց վարքը քննելու մէջ, քրիստոնէից վրայ այնպիսի ցաւալի անհոգութիւն մը, դանդաղութիւն մը և անտարբերութիւն մը տիրած է, որ գրեթէ մոլար և անստոյգ վիճակի մը մէջ ինքզինքնին չարաչար խաբելու անդարման չարիք մը եղած է :

Ըս գլխուն մէջ՝ նախ անձնաքննութեան պարտականութիւնը և անոր դժուարութիւնները պիտի ցուցնենք. և ապա մէկ քանի պարզ կանոններ պիտի տանք :

Ա. Անձնաքննութեան պարտականութեանը յարգը և հարկաւորութիւնը ցուցնելու համար՝ հետագայ խորհրդածութիւնները կ'ընենք :

1. Ըստուած ինքը աս պարտականութիւնը յայտնապէս դրած է մեր վրայ : Օրր օրինակ , “Խօսեցէք սրտերնուզ հետ անկողիններնուզ վըրայ” : Սաղ . 4 : “Թէ որ մէկը ինքզինքը բան մը ըլլալ կը սեպէ , ու չէ , անիկայ իր անձը կը խարէ : Բայց ամէն մարդ իր գործը թող կշռէ , և ետքը միայն իր անձին վրայ պարծանք ունենայ , ու չէ թէ ուրիշին վրայ” : Վաղ . 7 . 3 , 4 : “Փորձեցէք ձեր անձերը՝ թէ հաւատքին մէջն էք , քննեցէք ձեր անձերը . չէք գիտեր ինքզինքնիդ , որ Բրիտոս Հիսուս ձեր մէջն է , միայն թէ որ խտտելի չըլլաք” : ք Վորնէ . 1 . 8 : Ըս պատուէրները կը ցուցնեն՝ թէ կրնայ ըլլալ որ վկայեալ հաւատացեալներն ալ իրենք զիրենք խարեն՝ ինքզինքնին ճշմարիտ քրիստոնեաներ սեպելով : Իսկ եթէ մեր անձերը քննենք , խարուած ենք նէ՝ մեր վտանգը կ'իմանանք , և ճշմարիտ հաւատացեալ ենք նէ՝ մեր տարակոյսներէն կ'ազատինք , և խաղաղութիւն ու մեծ քաջալերութիւն կը գըտնենք :

2. Մեր ինչ բնաւորութեան տէր ըլլալը փորձելու պէտք եղած ամէն փորձերը կամ միջոցները մեզի տուած է Ըստուած :

Իր Սուրբ Խօսքը տուած է մեզի , որուն մէջ արդար մարդուն ու մեղաւոր մարդուն բնաւորութեանցը նկարագրութիւնը կայ . հոն կը գտնանք երկնային հեղինակութեամբ տրուած կանոններ , պատուէրներ և սկզբունքներ , և սնոր մէջ պատմուած է Բրիտոսի Սուրբ վարքը : Որովհետեւ

Լ'ստուած կը պատարիքէ մեզի անձերնիս քննել ,
 և անոր համար միջոցներ ալ տուած է . ուստի ե-
 թի աս որպտականութիւնը զանց տուններ , ան-
 պատասխանի կ'ըլլանք :

Յ . Ընձնաքննութիւն ըրած ասուննիս մեզի օգ-
 ներու համար՝ իր Սուրբ Լոգին խոստացած է մե-
 զի :

Ս'եր Տերը կ'ըսէ . « Ինչդրեցէք՝ և պիտի տըր-
 տի ձեզի . փնտուցեք՝ ու պիտի գտնէք . գուռը
 զարկէք՝ և պիտի բացուի ձեզի . վասն զի ամէն ով
 որ կը խնդրէ՝ կ'առնէ , և ով որ կը փնտառէ՝ կը
 գտնէ , և ով որ դուռը կը զարնէ՝ պիտի բաց-
 ուի անոր՝ : Ս'տաբն . Է . 7 : Ուստի անձնա-
 քննութիւնը որչափ որ դժուար ալ ըլլայ , աս օգ-
 նութեամբ կարող կ'ըլլանք անիկաց կատարելու :
 Ուրեմն Լ'ստուածց Խօսքը ձեռքերնիս ասնելով ,
 խմբարհաւթեամբ շնորհաց աթոռին առջևը իր-
 նանք , և Սաղեսերգուին հետ աղօթենք՝ ըս-
 լով . « Բն լոյսը ու ճշմարտութիւնդ խրիէ , օ-
 նոնք առաջնորդեն ինձի , ու իս հաննն քու սուրբ
 լեռը ու քու բնակարաններդ » : Ս'տաբ . Իօ . 3 :

Վ . Վիտցիբ որ ամանկ արտօնութիւններ ձեռ-
 քդ ունենալով՝ եթէ տակաւին քու հօրեւոր վի-
 ճակիդ վայ ազէս ըլլաս . . . Լ'ստուածդ զեմ մեծ
 յանդանք կը գործեն :

Լ'նպատիւ ըրած կ'ըլլաս զինքը՝ եթէ իր պատ-
 ուէքը կատարեալ ան փնտառելու հարկը . . . Վիտցիբ վրայ
 ազեւր ըլլովն կ'ընայ ըլլել ծիւ Ելուստիկեցաց գին
 Ինչզինքդ « Հարուստ՝ բարիքներով թէքով և բանի

մը անկարօս՝ երևակայեմ , բոլոր անոնց պես ալ չչիտնես որ : «Ինչքէ՛» թշուարակեմն , ազգայն , մերկն աւ կոյր՝ ես : Յոյր . ք . 17 : Եւ այսպէս յաւաստի երթալով՝ ըլլաս անոնցմէ մեկը , զորոնք Մատուած խայտառակեցող պիտի մերժէ :

5 . Եւ յոր միւս գիտութիւնները՝ մեր հոգևոր վիճակներնուս վրայ ունենալու գիտութիւններնէս քիչ յարգ ունին : Եւ գիտութիւնը հոգևոյ յախտնական փրկութեանը վերաբերութիւն ունի : Իսկ միւս գիտութիւնները միայն աս անցաւոր կենացս համար են :

6 . Եթէ Մատուոյ ճշմարտ զտակները չենք շատ հարկաւոր է՝ որ անձնաբնութեամբ շուտով իմանանք չըլլանիս :

Մասը ամենուն քոյգ պատրաստ կեցած է : Եւ կեղեցւոյ արտաքին կերպով անդամ ըլլալով , աւնոր խորհուրդներուն մասնակից ըլլանիդ նշան չեն ձեր ճշմարտ Վրիստանեաց ըլլալուն : Եւ պատահականութիւննիդ զանց չառնելով՝ բարե՛ վարք մը վարելովնիդ , և բոլոր հասարակաց պաշտամունքներուն յաճախելովնիդ յերաւունք չունիք «Պիտիմէջը անհոգ կենալու» : Եւնէ . ք . 1 : Ինչքէ ձեր անգորգութիւնը սխալ անտրորութիւն մը ըլլայ : Ազոյ՛ անձնաբնութեամբ ասիկայ հիմն կրնաք իմանալ . եթէ ոչ , ժամանակը քոյցաք վճարայ :

7 . Եթէ ճշմարտ վերաբերեալներ չըլլաք , անձնաբնութեամբ մեծ և փոք հարկոյ միտքերով թիւն կը վայելէք :

Իրան ճշմարիտ Վրիստոնեաներ, որ երկարյու-
թիւններով կրնեցին, սրտովին վհատած են, և
Լեւտարանին տուած քաղաքութիւնները չեն
վայելիր: Ընտք ազատութիւն չեն գտնար, մինչև
որ «իրենց կոչմանը» Ըստուծմէ ըլլալը գիտնան»:
Եփ. ա. 18: Եւ անիկայ չին իմանար՝ առանց
զգաստ անձնաքննութիւն ընելու, որով Սուրբ
Հոգոյն իրենց սրտերուն մէջը կատարած գործին
կը տեղեկանան, և իրենց կեանքը Վրիստոսի յար
և նման ըլլալը կը սորվին:

8. Եթէ ձեր անձերը չքննէք, չէք կրնար շը-
նորհաց միջոցները անվրէպ 'ի բարին յառաջագեմ
ընել:

Վրիստոնէի բնաւորութիւն ունենալնուդ վրայ
ազեւ պիտի մնար: Եթէ ճշմարիտ քրիստոնեայ
չէք, Ըստուծոյ խաբը ծաւելու վտանգին մէջ պի-
տի ըլլաք, և մէկ մարմնաւոր անհոգութիւն վը
պիտի տիրէ ձեր վրայ: Իսկ եթէ ճշմարիտ
Վրիստոնեայ էք, ձեզի համար չեղած սրաւ-
նաքքներէն պիտի խռովեք, և շարունակ «հիմ
ձգելու» (Եփ. ա. 1) ետեւ պիտի ըլլաք, քանի
որ պէտք է չէնքը կանգնեցընել: Ընձնաքննու-
թեանց կարող կ'ըլլաք շնորհաց միջոցները ի-
րենց սեպհական վախճաններուն համար գործ-
ածել, այսինքն մնացած մէդքը օգուննելու, և ձեր
հաւատքը հաստատելու:

9. Գիտցէք էս՝ որ ո՛րչտի որ անձնաքննու-
թիւն ընելը ուշացունէք, այնչափ ալ գծուարու-
թիւն պիտի կրէք, նաև՝ հիմա որ պատեհութիւն

ունիք՝ շուտով պիտի վախճանի. և անժամանակը՝ որ Մատուած մեզ պիտի փորձէ և պիտի գտակե, շատ հեռու չէ :

Որչափ փափաքելու և ջանք ընելու ենք որ անձնաքննութեամբ իմանանք՝ թէ դասաստանին որը ինչ վճիռ պիտի տրուի մեզի :

Ը . Անձնաքննութեան գերազանց գործոյն ժամանակ՝ մեր հոգևոր բարքը դատելնուս մէջ այլ և այլ դժուարութիւններ կան, որոնցմէ զգոյշ ըլլալու ենք : Անոնցմէ մէկ քանին հոս դնենք :

1 . Սէկ շատ հասարակ դժուարութիւն մը՝ քրիստոնէական բարուց ապացոյցներուն վրայ յստակ գաղափար չունենալէն կ'ելլէ : Սիշտ յիշելու է թէ՛ բարեպաշտութեան մի միայն ստոյգ փորձերը Մատուածաշունչին մէջ միայն կը գտնուին. և ան նպատակով պէտք է Մատուածաշունչը ստուգինք, և ձեռքերնէս եկածը ընենք անոր իմաստը ուղիղ հասկընալու :

2 . Ս'եր անձերը դատելու մէջ ուրիշ դժուարութիւն մը՝ ճշմարիտ քրիստոնէական շնորհաց, ու կեղծեալ և խաբեբայ շնորհաց մէջ եղած պատրողական նմանութենէն կ'ելլէ : Ինչպէս՝ կոյ աշխարհի տրամութիւն՝ որ մահ կը պատճառէ : Քէյսըմլ . է . 10 : 'Աոյնպէս ալ կոյ Մատուոյ հաճելի տրամութիւն՝ որ ապաշխարութիւն կը գործէ : Արնայ ըլլալ որ կրօնական պարտականութեանց չիշտ պահանջութեանը հետ մէկտեղ մեղաց անբաւ գտնուի :

3 . Ընձնասիրութեան աշխատութիւնը բնութեամբ բոլոր մարդկանց ինքզինքնուն վրայ կողմնասիրութեամբ դատում ընել կուտայ : «Այլ նային իրենց եղբորը աչքին մէջի շիւղին , ու իրենց աչքին մէջի գերանը չեն տեսներ» : Մատթ. Է . 3 : Մեր խաբէրայ սրտերը քննած ժամանակնիս այն բարի խտուածիւնը 'ի գործ գնելու ենք , որ առնուել մեր յանցանքները դիտենք» , քան թէ ան գործերնուս նայինք , որ գովելի են :

4 . Մէկ դժուարութիւն մըն : ալ առ է , որ երբեմն ճշմարիտ Քրիստոնեաներէն ոմանք Մատուծոյ որդիքը ըլլալուն ապացոյցները իրենց վերայ տեսնել չեն համարձակիր :

Իրենց մեղացը պատճառաւ ինքզինքնին անտակ խնարհեցուցած են , որ չեն համարձակիր Մատուծոյ որդեգիր՝ անուանելու : Չգոյշ ըլլալու ենք որ , չըլլայ թէ սնտի կարծեաց տեղի տալով Մատուծոյ ողորմութեանը վրայ պահարսկելի անհաւատութեան մէջ իյնանք :

5 . Մեր ընդարոյս բնաւորութիւնը , դատարարակութիւնը , և ունակութիւնները կ'ըլլայ Երբեմն՝ որ մեր հոգևոր վիճակը դատելու ժամանակ դժուարութիւն կուտան :

Հոգւոյն Արքայ Յնորոգող ազգեկիւթիւնը ամեն Քրիստոնեաները իրարու նման չըմեր : և անոնք որ առաջուց չար բնաւորութեան տէր էին , 'ի մանկութենէ՝ բարեբարոյ և քսիզոր եղողներուն չափ երևելի չեն ըլլար՝ բարի բնաւորութեան կողմանէ :

6 . Ս եր հոգևոր փիճակին վրայ դատուած ըրած ատեննիս՝ շատ անգամ կը պատահի որ գրծար կ'ըլլայ մեր վարուցը շարժառիթներուն ինչ ըլլալը որոշելը : Հարկաւոր կանոն մը ասոր համար աս է , որ մեր շարժառիթներուն անախտ հակամարտութեանը նայելու ենք : Սասնաւոր և յատուկ օրինակներէ առաւել՝ ասկէց կրնանք տեղեկանալ մեր հոգևոր գործոցը ճշմարիտ յատկութիւնը :

7 . Վրիստոնէից թերի բարեպաշտութիւնը գժուարութիւն և ուտայ իրենց՝ Լստուծոց առջև ինչպէս անձինք սեպուած ըլլալին գիտնալու :

Լմեն օր կը գտնեն որ մէկ կերպով մը մեղանշած են , և իրենց սրտերը աշխարհքին յարեր են : Կրթոր իրենց լուսոյն հետ խաւար , և սրբութեանը հետ մեղք կը խառնուի , անատեն շատ գժուար կ'ըլլայ իրենց բարեպաշտութեանը համոզել ապացոյցներ գտնելը : Լսոր դեղը մի միայն Վրիստոսի կերպարանակից ըլլալու անգագար ջանք ընելն է :

8 . Լսո գժուարութիւններէն զատ , Լստուած իր զաւկըներուն մասնաւոր օգտին համար թող կուտայ զանոնք՝ որ խաւարի մէջ քայլեն : (Յօ . Իմ . 2 , 3 : Սոքլ . հէ . 7 , 9 : Լս ապա Սասնային բուն յարձակմանը ենթակայ կ'ըլլան : Լսիւ . 7 . 10—12 : Թ . Պեպ . 5 . 8 , 9 : Սասնան երկիւղներով կը լինցրի զանոնք , և առբարիչա խորհուրդներ անոնց միտքը կը ձգէ : Լսանկ ատեններ պէտք է թախանձանք և համա

գրազ Լսաուծոյ աղաչներ , որ մեզ պահպանեւ և ազատե : Ա՛ երջապէս՝ աս դժուարութեանց շատը հաւատացեալներուն իրենց Լսաուծմէ ընդունուած ըլլալուն պարզ ապացոյցները տեսնելու արգելք կ'ըլլան . և միանգամայն շնորագեալներուն ալ իրենց վիճակին վրայօք իրենց ուզածիւ պէս դաւաւան ընել կուտան :

Գ . Վերիստանեից՝ իրենց հոգևոր վիճակին վերայ ընելու քննութիւններուն օգնութիւն ըլլալու համար , հոս անյնասնո-լի-ն ընելու- իտպէն ձեզ ասի պարզ խնայմել պիտի տանք :

11 . Լսնաքննութիւն ընելուս նպատակները որոշ միտքերնիս պահելու ենք : Վիլիամորապէս մեր մեղքերը իմանալու համար է , որպէս զի Վիլլիամորա գիմներ՝ իրան թողութիւն խնդրելու , և զանոնք յաղթելու համար շնորհք հայցենք : «Փորձէ՛ զիս՝ մ'վ Լսաուած , ու գիտցի՛ր իմ պիտարս . իս քննէ՛ ու գիտցի՛ր իմ մտածմունքներս» : Սաղ . 27 . 23 : Ա՛ռգինք նաև իմանալ թէ՛ Վերիստանեայ ենք , և ինչո՞ւ մեր աղօթքները չըլտուեցան . և վերին խնամակալութիւնը մեր վրայ խրկած հոգևոր կամ մարմնաւոր վիշտերովք ի՞նչ բաւ կ'ուզէ մեզի : «Այլ խնդրէք ու չէք աններ , ինչու որ չարաչար կը խնդրէք , որ ձեր ցանկութիւններուն բանեցընէք» : Գով . 4 . 3 : «Լսանց հաւատքի անկետարե՛ն» ստուծոյ հաճոյ ըլլալ . վրան զի ան որ Լսաուծոյ կը մտածեայ , պետք է որ հաւատայ՝ թէ Լսաուած կոյ , և թէ վարձու հաւոյց կ'ըլլայ . անոնց՝ որ զինքը կը վնասեն» : Եբ . 23 . 6 :

2 . Վրիստոնէական բնաւորութեան նշաններէն
 ոմանք միտքդ առ , և օգնութեան համար միշտ
 պատրաստ պահէ զանինք : Ըստ ասանկ նշաններ
 ունեցող մէկ քանի համարներ նշանակենք : Մատթ .
 Ե . 8—12 : Պ . 14 , 15 : Յովն . Գ . 5—8 , 36 :
 Մ . 31 , 32 : ԺԳ . 38 : ԺԴ . 21 : Լուսին . Պ .
 1—22 : Մ . 1—17 : Խ Կորնթ . ԺԴ . 1—7 : Խ
 Կորնթ . Ե . 17 : Գաղ . Գ . 6 : Ե . 22—24 :
 Եբ . 1—8 : Դ . 22 , 24 : Խ Պղոս . Բ .
 2 : Խ Յովն . Խ . 8—7 : Խ . 5—6 : Դ . 10 : Դ .
 7—11 : Ը , Ը :

3 . Յարմար ժամանակ և տեղ սահմանէ : յիս-
 մանակդ ան ատեն ըլլայ՝ երբոր աշխարհիս զբաղ-
 մունքէն բոլորովին ազատ ես . և թէ որ կրնաս ,
 առանձնացիր : Կիրակի օրուան՝ որ և իցէ մաքր
 յատուկ աս նպատակին յարմար է :

4 . Լնձնարքնութեան ահաւոր գործը սկսելն
 առաջ՝ Մատուոյ Սուրբ Հոգին օգնութեան կան-
 չէ : “Վրո բոլոր սրտովդ , Տէրնն ապաւինն , և
 քու իմաստութեանդ մի՛ վստահիր” : Մատթ . Գ .
 8 : “Թորձէ զիս՝ ս՛գ Վստուած , ու գիտցիր ի՞մ
 սիրտս : իս քննէ ու գիտցիր ի՞մ մտածմունքներս ,
 և նայէ թէ արդեօք չար ձեռքու մէջ եմ , և զիս
 գէտ ի՛ յախտնական ճամբան առաջնորդէ” :
 Մատթ . Գ թ . 23 , 24 :

5 . Հոգոցութեամբ և արթնութեամբ կատա-
 բէ պարտականութիւնդ : Կրչափ որ բարի վար-
 մունքդ կ'ուզես գիտնալ , այնչափ ալ ուզէ որ
 չար վարմունքդ զիմնաս : Կորոր ուրե՛ջ կարեօր

բարձրագույն պէս անձնաքննութիւնն ալ արթուն
խորհրդածութիւն կը պահանջէ, և պէտք է որ ա-
նոր համար բաւական սահմանեալ ժամանակ ու-
նենաս :

6 . Անաչառ ըլլալու ես : Այլ քու կողմանէդ
և ուր քեզի դէմ մի դատեր : Քու ճշմարիտ վի-
ճակդ ինչ որ է նէ՛ ասի փնտռէ, իբր թէ առաջին
անգամն է՛ որ քու անձիդ վրայ քննութիւն կ'ը-
նես : Ինքզինքդ ուրիշներուն հետ մի՛ քաղդատեր,
(տես ք Մարտի . 7 . 12 ,) այլ միայն Աստուծոյ
խօսքին հետ : Անաչառ ըլլալու համար, վարքիդ
մինակ մէկ կողմին նայելու չես, այլ ժամանակէ
մը առաջ ունեցած ընդհանուր վարմունքիդ միտ
գնելու ես : Բնաւորութեանդ երկու կողմն ալ
չարն ալ բարին ալ աչքիդ առջևը ունենալու՛ ես :
Մի՛ վախնար՝ որ չարին տեղեակ ըլլալով յուսա-
հատութեան մէջ կ'իյնաս . վասն զի ան որ Քրի-
ստոսի կը դիմէ՛ թէպէտ և չար ըլլայ, դուրս
պիտի չձգուի ամենեին . և մի՛ խորհիր որ անաչա-
ռութիւնը կամ խոնարհութիւնը քու շնորհքներդ
և հաւատքդ բանի տեղ չընել, ու միայն յան-
ցանքներուդ վրայ նայիլ կը պահանջէ :

7 . Անձնաքննութիւնը կրկին և կրկին անգամ
ընելու ես : Արթն շարժ, կամ ամէն ամիս
նոյն հարցումները կրնաս կրկնել ինքզինքիդ, կամ
կրնաս ալ նոյն հարցումներ ընել :

8 . Աստուծոյ խօսքը բնաւորութեանդ կանոնը
և փորձաքարը ընելու ես : Մտադկային ճարտար-
մտութիւնը չկրնար գիրք մը շտապել, որ իբրև

առաջնորդ անոր տեղը բռնէ : “(Պրէքին և զգայութեանը լուր հարցնեն” : Երայ . շ . 20 : Ղշմարիտ է որ միայն Սուրբ Գրոց համարները ժողվելու չեն՝ առանց անոնց կապակցութիւնները նկատելու , այլ խոնոնց գլխաւոր իմաստը , և հիմնական վարդապետութիւնները աննելու են :

9 . (3)իչէ որ սրտերը քննող Լ՛մնագէտ Լ՛ստուծոյ աչքը քու զգագ է :

10 . Վրիստոնէական շնորհքներուդ վրայ գատուան ըրէ , առաւել անոնց բնութեանը՝ քան թէ աստիճանին նայելով : Լ՛մնատակաւ . աստիճանի շնորհքը անգամ ուրախութիւն կը դառնաւ . Լուրրովին անմեղ չըլլալէդ մի՛ մտկաբերեր՝ թէ բընաւ Լ՛ստուծոյ շնորհքը չունիս :

11 . Գիտնալու . ես որ ինքզինքիդ ընելու հարցումդ աս չէ՝ թէ “եթէ Վրիստոսի հաւատամ , պիտի փրկուի՞մ” . ստղագ է որ Լ՛ստուած . քեզ պիտի փրկէ , թէ որ հաւատաս . այլ ընելու հարցումդ աս ըլլալու է թէ՝ “աս վայրկենիս Լ՛ստուծոյ ընդունելի վիճակին մէջն եմ . ճշմարտապէս կը հաւատամ՝ Վրիստոսի” :

12 . Լ՛նձնաքննութեան ժամանակ ընելու հարցումներդ մի՛ ըսեր միայն ու անձնիր , այլ քիչ մը կանկ առ և խորհէ անոնց վրայ . և խղճմտանքիդ միայնքին պէս անոնց ամէն մէկուն պատասխան տուր :

Հետեւեալ գլխոյն մէջի հարցումները՝ Վրիստոնէի մը անձնաքննութեան ժամանակ ընելու հարցումներու օրինակներ են . Լ՛մէն անձ իր պարագաներուն համեմատ կրնայ ընդլայնել զանոնք :

Գ Լ ՈՒ Խ Ի

ԵՆՉՆԵՔՆԵՈՒԹԵՆ ԺԵՄԵՆՍԵ

ԸՆՆԵՆՈՒ ՀԵՐԾՈՒԾՆԵՐ :

Ա

Քրիստոսն է՛ ի մէջ օրո-ան ընկը- հարցումներ :

Ինքարիտի օրինակ :

Ե . Մ ր ա ծ ի ն ու ն ի լ զ ա յ : Բ ան ի անգամ մտած-
մունքներս խղճմտանքով ըրի :

Ս տ ա ծ մ ու ն յ ն երս առաւել Ը ս տ ու ը յ վ ը յ Ե շ ա ճ ան :

Ը ս տ ու ը ա ծ Բ ր ի ս ա ս ո ս յ ի մ մ ի օ ղ ք ս է ք :

Ը յ յ ս օ Ր Ք ի ս ա ը ը յ խ օ ղ ք ն օ ղ օ լ ա ք ա ղ ն յ ի օ :

Յ ի մ ա Ր ա կ ան , ս մ օ ս ի և յ ի ղ ծ խ օ Ր Տ օ ղ ք ն եր
մ ա ղ ք ի ս մ է ղ տ ե ղ ի ու ն ե ղ ա ճ ան :

Ը յ յ ս օ Ր ա ի խ օ Ր Տ օ ղ ք ն եր ք ա տ ե լ յ յ մ ե ղ ն յ ի :

Խ օ Ր Տ օ ղ ք ն երս կ ն ն ի ն ի տ ա լ զ ն ե լ ա և ս ա ն ձ ն
լ ու ջ ա ն ք ը ի ի :

Ս ա Տ օ լ ա ն , գ ա տ ա ս ա տ ա ն ի ն և յ ա Ր ի ա ն ն ա կ ան ու
Թ ե ա ն վ ը յ մ ու ը յ յ ի օ :

Բ . Ը ս տ ու ը լ զ ա յ : Չ ա ն ք ը ի ի ն յ յ ս օ Ր օ Ր վ ա ղ ք ս
զ ր կ չ ի ս վ ա ղ ք ի ն ն մ ա ն յ ը ն ն մ :

Հ ե ղ և հ ա մ բ եր օ ղ ե ղ ա յ :

Օ ղ օ ղ ջ ա ղ յ յ ի օ ղ ջ ա ղ յ ն ա մ : և ի մ յ Ք Տ Ե Ր ի ն եր
ք ա ղ յ ա ղ ա յ ա լ , պ մ ա Ր ն ա ն է ի յ ա ն յ ա ն ք խ օ ս ա ս
վ ա ն ն լ ու :

Հարստութեան գէժ դժբ, իմ անձիս վրայ
պէտք եղածէն վեր չխորհելով. և Լստուծոյ առ-
ջևը խնարհութեամբ քարեցի՞ :

Միշտ մտքիս մէջն էր անարժանութեանս ,
կարութեանս և տգիտութեանս զգացումը :

Գոհ և ուրախ էի՞ . և փափաքներուս մէջ չա-
փաւորութիւն ու բերեցութիւններուս մէջ պար-
կեշտութիւն պաշեցի՞ :

Ոսակալութենէն և նախանշութենէն զգուշու-
թիւն ըրի՞ , և ներելու պատրաստ էի :

Գ. Սիրոյ լոյս : Սրտիս վրայ տիրող սկզբունքը
Լստուծոյ սէքն էր՝ այտօր :

Վրիստոսի ինծի համար յայտնած սերը ազգեց
սրտիս այտօր :

Ընդունեմ որդրմութեանցս Լստուծմէ ըլլալը
երանտապարտ սրտով խոստովանեցայ :

Նեղութեան և փորձութեան տունն խնարհու-
թեամբ Լստուծոյ կապին ճաղակեցայ , և տո
Լստուած ունեցած սերս իմ մէջս փափաք դրո՞ւ
իրեն հաճելի ըլլալու :

Նիկայ բարեկամներուս և ուրիշ ամէն բանի
վրայ ունեցած սերէս վեր բռնեցի՞ :

Փայտ ունեցայ ընկերս իմ անձիս պէս սիրե-
լու , և ամէն մարդոց գոտի և քաղցրարարողու-
թիւն ցուցրնելու :

Իրենց որդրմութեանը զաւակից ըլլալու և ու-
րակութեանը հետ ուրախանալու պատրաստ էի :

Լոյս կեանքիս վերաբերեալ պիտոյքներդ և հա-

մար ունեցած փափաքներս չափաւոր էին . երկնային բաներուն , զօրաւոր և կենդանի յոյս ու տենչ ունեցայ :

Սեղքիս համար յատուկ տրտմեցայ . և գլխաւոր ուրախութիւնս (Յիսուս Վրիստոսով էր :

Դ . Խօսելիքս լլայ : Օգուշուծիւն ըրի՞ չըրթունքներուս , որ լեզուովս չմեղանչեմ :

Լեզուս՝ պարզ ճշմարտութիւնը ինչ որ էր՝ աւանց զարգարելու զրուցեց արդեօք :

Օգուշուծիւն ըրի՞ խոստանալու ժամանակ , և խօսք տուածս կատարելու ջանք ըրի՞ :

Սէրը զսպեց լեզուս՝ որ ուրիշներուն դառնութեամբ , տմարդութեամբ և նախատանօք չխօսիմ :

Լրթուն կեցայ՝ որ բամբասանք չընեմ :

Սնտի և անսլիտան ու լիրբ խօսքերէն լեզուս ետ պահեցի՞ :

Խճ եղբարցս կամ անզիղջ մեղաւորներուն հետ Վրիստոսի վրայօք խօսեցայ :

Լքորր լռել պէտք էր՝ խօսեցայ , կամ խօսիլ պէտք էր , լռեցի՞ :

Ե . Վարձոյ լլայ : Ի՞նչ բան ըրի այսօր՝ որ ընելու չէի , կամ ի՞նչ բան չըրի՞ որ պէտք էր ընէի :

Լոյս օրուան գործս վաղուան ձգեցի՞ :

Վարձիս մէջ ծիւր էի . և կանոնով , ճշդութեամբ ու աշարջութեամբ կատարեցի՞ :

Եամանակիս ամենափոքր մասը անգամ պարապը չանցունելու զգուշութիւն ըրի՞ :

Ի՞նչ որ կ'ուզէի թէ ուրիշները ինծի ընեն , նոյնը ես անոնց ըրի՞ :

Աստուծոյ փառքին համար , և իմ ընկերիս փրկութեանը համար ի՞նչ գործ գործեցի այսօր :

Արթնութեամբ հսկեցի՞ բոլոր ան պատեհութիւնները , որոնց մէջ կրնայի ուրիշին օգուտ կամ բարիք ընել :

Ատածութեան , աղօթքի և Աուրբ Գիւրբ՝ քրննելու համար սահմանեալ ժամանակներս ճշգրտութեամբ պահեցի՞ :

Օ . Գիտութեան զբոս : Աս անցեալ օրուանս մէջ ի՞նչ մասնաւոր ողորմութիւններ շնորհեց Աստուած ինծի :

Ի՞նչ հայրական պատիժներ իմ վրաս գրաւ զիս խրատելու համար :

Կախախնամութեանը տակ ի՞նչ բաներ պատահեցան այսօր ինծի , որ իմ վարքս ուղղելու կը ծառայէին :

Անանկ ընկերներու պատահեցա՞յ , որոնց հետ կենցաղավարիլը ինծի որոգայթ կրնար ըլլալ :

Անանկ անձ մը դէմս ելա՞ւ , որուն բարեկամութիւնը յարգելի էր , կամ անանկ մէկը , որուն ընկերութենէն հեռու կենալու էի :

Ատքիս վրայ՝ մեծ և սրբարար տպաւորութիւն ընող զիպուածներ լսեցի՞ կամ տեսայի :

Վրիստոնէի Տը ամէն օրուան ընէլու հարցոս մէր :
Համասօս օրինակ :

Ի՞նչ հաղորդութիւն ունեցայ այսօր Աստուծոյ
հետ :

Բնաւորութիւնս ու վարմունքս ի՞նչպէս էր :

Աշխարհիս բաներովը պարապ տեղը զուարճա-
ցայ :

Վէշ խօսք մը խօսեցայ :

Ներողամիտ եղայ :

Սեղքը ատեցի :

Վրիստոնէական ասպարէզին վրայ յառաջա-
դիմութիւն ըրի :

Ա Աստուած և առ Վրիստոս ունեցած սերս
աճեցաւ :

Հաւատքով անցուցի՞ օրս :

Բարիք գործելու համար պատեհութիւն փնտ-
ռեցի՞, և ՚ի բարին գործածեցի՞ :

Վաղտուկ աղօթելու և Աստուածաշունչ կար-
գալու պարտականութիւնս կատարեցի՞, և անկէց
օգուտ քաղեցի՞ :

Այսօր եթէ երբէք չար գործքեր ըրի, և գէշ
խօսքեր խօսեցայ, անոնց վրայ սրտի մտօք զըջացի՞ :

Աստուծմէ հաւատացելոց եղած խոստմունքնե-
րը իբր թէ ինծի ալ եղած կը զգամ՝ սրտիս մէջ :

Հաստատ դիտաւորութիւն կը զգամ՝ սքտէս՝ որ
այսուհետև նոր Կազանդութիւն մը պիտի ունե-
նամ, ճանչնալով որ Սուրբ Հոգոյն օգնութեանը
կարօտ եմ :

Հաղորդութեան օրէն առաջ քրիստոնէի մը
ինչպէնքէն ընելու հարցոյնէր :

Անցեալ հաղորդութեան ժամանակ ըրած ուխտերս պահեցի՞ :

Անկէջ վերջը Աստուծոյ ներկայութիւնը վայելցի՞ :

Ճամանակներս հաւատքով ու աղօթքով անցուցի՞ :

Ամէն օր Վրիստոսի խաչին զիմեցի՞ , թողութիւն և քաջալերութիւն խնդրելու :

Այնն ուրանալու պարտականութիւնս կատարեցի՞ :

Իմ մէջս բնակող մեղքը յաղթեցի՞ :

Կամքս Աստուծոյ կամացը օր քան զօր աւելի կը հնազանդի՞ :

Աստուծոյ Խօսքը կարգալու , աղօթք ընելու , հասարակաց պաշտամանցը և ընկերական աղօթից գտնուելու հաճութիւնս կ'աւելնայ՞ :

Կը փափաքի՞մ կերպորանակից ըլլալ Վրիստոսի :

Մեղքին չարութիւնը օր քան զօր աւելի խորին կը զգամ՞ , և իմ սնծիս վրայ ունեցած համարումս կ'իջնէ՞ :

Մեղքով ապականեալ ըլլալուս զգացումը Աստուծոյ առջևը զիս կը խոնարհեցնէ՞ , և Վրիստոսի օգնութեանը մեծապէս կարօտ ըլլալս ինծի կ'իմացնէ՞ :

Եկեղեցիիս մէջը եղած եղբարցս վրայ և առ հասարակ հաւատացելոց վրայ ունեցած սերս ետզեատէ կը շատնայ՞ :

Մեղաւորներուն համար ցաւ կը զգամ, և անոնց առ Վրիստոս դառնալուն սրտանց կը փափաքիմ:

Հիմա բարի գործքերու մէջ ևս առաւել յառաջ դացամք եմ:

Հոգւոյն Սրբոյ արդիւնքները սրտիս և վարքիս մէջ զարգացնի բն:

Կ'իմանամ որ քանի կ'երթամ աշխարհին մեռած կ'ըլլամ:

Խղճմտանքս քանի կ'երթայ՝ կը կակուղնայ, և մեղքին դէմ զգուշութիւն կ'ընեմ:

Եկեղեցիին յաջողութեանը և աշխարհին դարձին համար սրտիս անձկութիւնը աւելի կը շատնայ:

Ո՛վ որ ուզէ՝ աս հաղորդութենէն առաջ ընելու հարցումներուն հետ կրնայ յետագայ յօդուածին հարցումներն ալ ընել:

Դ

Ելի-ղէց-ոյ անդամ ճը՝ իր Բարեպաշտոն-ութեանը և հասարակին Յղարարութեանը փորձելու համար ընելու հարցումներ:

1. Մեղքին վրայ ի՞նչ գաղափար ունիմ: Ը՞մէն տեսակ մեղք կ'տտեմ:

Մեղքէն՝ պատժոյ պատճառ ըլլալուն համար, թէ ամենասուրբ Աստուծոյ դէմ ըլլալուն համար կը զգուհիմ:

Մեղանշակսն ըլլալս յայտնի համարձակ կը տեսնեմ:

Կը զգամ որ մեղքերս անտանելի բեռներ են :
Ինքզինքէս ինծի ճար մը ըլլալէն յոյսս կտրամ
եմ :

Ս'եղացս համար խորին տրտմեցայ :

Տրտմութիւնս ան Մատուծոյ հաճելի տրտմու-
թիւնն էր , որուն արդիւնքը ապաշխարութիւն է :
Մատուծմէ որ և իցէ շնորհք և ողորմութիւն
ընդունելու անարժան ըլլալս զգացեր եմ :

2 . Մտուծոյ կառավարութեանը վրայ է՞նչ կա-
զմութիւն ունի : Մատուծոյ կառավարութիւնը՝ իբր
ամենիմաստ , ամենէն իրաւացի և ամենէն արդար
կառավարութիւնը կը յարգեմ :

Ղանչնալով զՄատուծ իբրև տիեզերաց Մը-
դար կառավարիչ , իմ անձս իր իշխանութեանը
յանձնամ էմ :

Մատուծոյ՝ յաւիտեանս յաւիտենից չարը պատ-
ժելու մէջ ունեցած արդարութեանը հաւանու-
թիւն կը զգամ սրտիս մէջ :

Թէ որ Մատուծ զիս դժոխք խրկելու ըլլար ,
կը խոստովանիմ որ արդարութիւն ըրած կ'ըլլար :
Մատուծոյ օրէնքը կը սիրեմ :

Իւր կառավարութեանը վրայ սէր ունենալս՝
Նազանդութեամբս կը ցուցնեմ :

Երբոր Մատուծոյ օրինացը կը Նազանդիմ ,
զինքը և իր օրէնքը սիրելունս է , եթէ պատիժէն
վախնալուս :

3 . Վերխորոյ վրայ է՞նչ կատար ունի : Փրո-
կութեանս համար մի միայն իր արդարութեանը

ապաւինեմք եմ , առանց իմ անձիս արժանաւորութեանը ապաւինելու :

Երբոր մեղքերս աչքիս առջևը յայտ յանդիման կ'երևնան , Վրիստոսի ըրած պատարագովը կը միեմարուիմ , եթէ գալիք Կազանդուլութեանս ապաւինելով :

Ղշմարտութեամբ կը հաւատամ որ Մստուած էր Որդւոյն մահուամբը ինծի հետ հաշտուած է . և անոր համար ազատութեամբ ու խնդութեամբ . քչքերս իրեն կը վերցընեմ :

Օքրիստոս անհունապէս պատուական կը համարիմ :

Իրեն համար աշխարհս սրտանց ուրացեր եմ :

Իւր օգնութեամբը մեղքին մեռած և Մստուծոյ կենդանի եղայ :

Վիտեմ՝ որ բաց 'ի Վրիստոսի միջնորդութենէն ուրիշ ճար մը չկայ Մստուծմէ ընդունուելու :

Միտքս դրած եմ որ ամէն խորհուրդ և ամէն գործ Վրիստոսի Կազանդելով ընեմ :

Վրիստոսի հաւատալով՝ խղճի խաղաղութիւն , և հոգևոր ուրախութիւն գտած եմ :

Վրիստոսի հետ ունեցած միութիւնս՝ իրրև ձիւղ մը որթին միացած , իրական կը զգամ :

Վրիստոսի հետ ունեցած միութիւնս՝ բոլոր իր աշակերտաց հետ հոգևոր միութիւն զգալ կու տայ :

Հոգիս փրկելու համար քաշած չարչարանքներուն վրայ խորհած ատենս՝ իմ սէքս կ'աւելնայ :

4 . Մստուած է՞նչ սէր ունի : Օհնքը ամէն բանէ առաւել կը սիրեմ :

Գ Լ ՈՒ Խ Ի Ա

ՇՆՈՐՀՐՈՂ ԵՂՈՂ ԻՐԻՍՏՈՆԵԻՆ ՅԻ
ՅՐՏԵՅԵՆՎ ԻՐԻՍՏՈՆԵԻՆ ՆՇՆՆԵՐԸ :

Քրիստոնէական կեանքը անանկ վիճակ մըն է, որ մի և նոյն կէտին մէջ միշտ միօրինակ չկրնար կենալ . կամ կ'աճի յառաջ կ'երթայ իր առջևը բացուած սրբութեան ասպարէզին մէջ, կամ կը թուլնայ ու ետ կը զարնէ . անանկ որ իրաւամբ ըսած է երևելի աստուածաբանին մէկը, «թէ որ քրիստոնէայ մը ամէն օր վեր դէպ'ի երկինք չելլեր՝ հրեշտակ մը ըլլալու, վար դէպ'ի դժողք կ'իջնէ՝ սատանայ մը ըլլալու» :

Ըրդ՝ աս գլուխը երկու մասերու բաժնելով, առջինին մէջ պիտի ցուցնենք Լստուծոյ շնորհքովը աճող քրիստոնէին նշանները, ու երկրորդին մէջ ետ գացող կամ ցրտանալու վրայ եղողինը : Լնշուշտ անանկ պիտի չհասկցուի թէ աս նշանները ամբողջ մէկուն վրայ գտնուելու են՝ որ իր բուն վիճակը ստուգուի, այլ անոնց մէկը կամ մէկբանիները շատ անգամ բաւական են մէկու մը իսկական վիճակը որոշելու :

Ե . կենդանի և Լստուծոյ շնորհքովը աճող Քրիստոնէին նշանները :

1 . Ընոր բոլոր հաճութիւնը սուրբերուն, մանաւանդ բարեպաշտութեան մէջ շատ յառաջ դացած բարի անձանց վրայ է : Սուրբ . ԺԳ . Ծ :

2 . Երգարին յանդիմանութիւնը իրեն ծանր չգար, ու իր յանցանքները շատ սիրով պատրաստ է մտիկ ընելու : Սող . ճիւն . 8 :

3 . Վրիստոսի համար քաշած անարգանքները իրեն ամօթ չսեպեր : Սող . ը . 38 :

4 . Լստուծոյ երկրպագութիւն մատուցած ժամանակը, իր խորհուրդները օտար և աշխարհային բաներու վրայ՝ առաջուան պէս այնչափ շատ չերթար . և թէ որ պատահի ալ, խիստ մեծ ցաւ կը զգայ սրտին մէջ :

5 . Վրիստոնէական կեանքին մէջ որչափ յառաջ կ'երթայ, մեղքին դէմ ունեցած ատելութիւնը այնքան կը շատնայ : Սող . ճժթ . 104 :

6 . Իր սիրտը ամէն արթնութիւնով միշտ կը հսկէ, որ չըլլայ թէ Լստուծմէ և աղէկութիւն ընելէ ետ կենայ :

7 . Լմէն նոր 'ի նորոյ ընդունած ու ճանչցած շնորհքները և օրինութիւնները՝ իր սրտին մէջ նոր ու երջանիկ գոհութիւն մը յառաջ կը բերեն :

8 . Լստուծոյ Լկեղեցիին վրայ եկած թշուառութեանը համար իր սրտին մէջ խորին տրտմութիւն կը զգայ : Վէ՛՛՛ . ան . 4 : Սող . ճլէ . 1 :

9 . Իր ծանր նեղութեանը և տկարութիւններուն մէջ Լստուծոյ խօսքը իրեն մխիթարութիւն կու տայ : Սող . ճժթ . 92 :

10 . Իր վիճակը ու պարագաները որչափ գէշ օւ որչափ նուաստ ալ ըլլայ, ինքը ուրախութեամբ օւ շնորհակալութիւնով կը տանի իբրև Լստուծոյ ձեռքէն եկած : Յօբ . ան . 21 :

11. Մեծ հոգ ունի մեղքէն ետ կենալու. ոչ միայն գալու բարկութենէն և դժողքի տանջանքներէն վախնալուն համար, հապա մանաւանդ անիկայ Մատուծոյ անհաճոյ և իր յաւիտենական պատուոյն դէմ եղած ըլլալուն համար: Նոյնք. ԼԹ. 9:

12. Մեարիշտ մարդոց ընկերակցութիւնները՝ որոնք ամենեին օգուտ մը չունին Մատուծոյ և Քրիստոսի թագաւորութեանը, շատ ձանձրալի կու գան իրեն: Սող. Ճի. 8: ք ՊԷ. ք. 7, 8:

13. Ուրիշներուն մեղք գործելուն վրայ անանկ դառն ցաւ կը դգայ սրտին մէջ որ, Մատուծոյ օրէնքը կոտորող մարգիկ քանի տեսնէ՝ սիրտը տակն ու վրայ կ'ըլլայ: Սող. ՃԺԹ. 136:

14. Եւելի կը սիրէ աղքատ բարեպաշտներու հետ ընկեր ըլլալ, քան թէ ամբարիշտ հարուստներու հետ պտըտիլ:

15. Եթէ հարկաւորի՝ պատրաստ է բոլոր իր ունեցածը թողուլ Քրիստոսի համար:

16. Քրիստոսի պատուիրած անձնուրացութեան լուծը՝ ոչ թէ ծանր, այլ քույր է իրեն:

17. Քրիստոսի վրայ իր ունեցած այն անուշ ու սիրուն զգացմունքը՝ որոնք ծագած են իր սրտին մէջ զանիկայ իր Փրկիչը ճանչցած և ընդունած բոպէին, քանի կ'երթայ՝ օր քան զօր կ'աճին իր սրտին մէջ:

18. Իր սիրտը կառավարող և ուղղող սկզբունքը՝ Մատուծոյ բնաւորութիւնն ու անոր ամենուրեք ներկայութեանը ճանաչումն է:

19 . Լաօները իրեն սիրելի եղած մեղքերը՝ հիմա խիստ անելի են իրեն , և սաստիկ կը մարտնչի անոնց դէմ :

20 . Լննարին անձկութիւնով և փափաքանօք կ'աշխատի՝ որ աստուածագաշտութեան զօրութիւնը բուն իսկ իր սրտին մէջը ունենայ , ու չէ թէ սոսկ անօր կերպարանքը կամ արտաքին դաւանութիւնը :

21 . Լստուծոյ երկրպագութիւն մատուցանելու և Տէրունի Օրը պահելը շատ կը սիրէ ; ու կը ջանայ հաւատարմութեամբ կատարել : Սոփլ . 4 . 14 , 16 :

22 . Լւելի անօթի է յաւիտենական կենաց հացին , քան թէ ժամանակաւոր կերակուրի :

23 . Ինքզինքը օր քան զօր աշխարհին մեռած կը գտնէ :

24 . Լեազճեաէ աւելի կ'արթննայ՝ փրկութեան ամենահարկաւոր գործ մը ըլլալուն վրայ , ու անոր դժուարութիւնները աւելի կը զգայ :

25 . Վրանի յառաջ կ'երթայ , իր բոլորովին անկար մեղաւոր մը ըլլալը և տիրապէս Վրիստոսէ և իր Սուրբ Լոգիէն կախում ունեցած ըլլալը շատ աւելի և խորին կը զգայ : Սոփլ . Է . 6 , 7 :

26 . Իր ամէն օրուան ջանքը այն է , որ Վրբիդաստի համար իր անձը ուրանայ :

27 . Խղճմտանքը շատ փափակ է մեղքէ զգուշանալու , ու սիրտն ալ օր քան զօր աւելի կարթննայ :

28 . Լկեղեցիին յաջողութիւնը ու մեղաւորներուն գարձի գալը իրեն մեծ սւրախութիւն կու տայ :

ՅԹ ՅՐՏԵՑՈՂ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒԻՆ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

29. Երբոր մէկն մը փասս տեսնէ, հեղու-
թեամբ կը համբերէ, ու ներողամիտ կ'ըլլայ :

30. Ըստնձին աղօթք ընելը շատ կը սիրէ, և
մեծ եռանդով կ'ընէ :

Ք. Յրբանալու լըայ ելող խոյրբոցած սրխա-
նէին նշանները :

1. Ըստուծոյ ժողովուրդին հետ մէկ տեղ գա-
լու վրայով անհոգ է. անանկ որ՝ կ'ուզէ կու գայ,
կ'ուզէ չգար :

2. Ըղօթքի ատեն կամ Ըստուծոյ երկրպա-
գութիւն մատուցուած ժամանակը, առանց բանա-
ւոր պատճառի շուտ մը կը ձանձրանայ, ու անոնք
տաղտկալի ժամեր են իրեն :

3. Ըմենափոքր բանի մը համար Տերօջը սե-
ղանէն, կամ սուրբերուն ժողովէն ետ կը կենայ :

4. Վրիստոսի վրայով ունեցած գիտութեանը
և իր ունեցած բարեպաշտութեանը աստիճանը
հերիք կը սեպէ :

5. Սովորաբար աղօթքի համար մեծ փափաք
մը չզգար :

6. Հոգևոր հրահանգութեան համար Սուրբ
Պֆրք կարդալը աւելի բեռ կու գայ իրեն՝ քան թէ
զուարճութիւն :

7. Արօնքի վրայով կ'ուզէ միայն նաք ու նուրբ
քննութիւններ լսել, ու ոչ թէ փրկութեան հար-
կաւոր վարդապետութիւնները :

8. Ըղօթքի ժողովներու վրայով շատ հոգ չը-
նել, անանկ որ ժողովները կ'ըլլան կ'անցնին, ու
ինք ոչ կը փափաքի՝ ոչ ալ միտքէն կ'անցընէ :

9. Եթէ երբէք գտնուի ազօթքի ժողովներու՝ ուրիշներէն ամենալէն է, ու ոչ թէ Մատուժ վախնալէն և Քրիստոս սիրելէն :

10. Քրիստոսի վրայով խօսակցիլ չուզէր, միայն սա վախուն համար որ՝ չըլլայ թէ փոքր ինչ նեղութիւն կամ վնաս մը գայ իրեն :

11. Մէկուն իրեն դէմ ամենափոքր յանցանք մը ընելով՝ իր համբերութիւնը ան աստիճան կը հասնի, որ ինքը աւելի մեծ չարիք մը կը հասցընէ անոր :

12. Լեւի Մատուճոյ ժողովուրդին խօսքերը ունի իր լեզուին՝ վրայ՝ քան թէ անոնց հոգին իր սրտին մէջ. որ ըսել է կերպարանքը ունի՝ ու ոչ թէ զօրութիւնը :

13. Իր յանցանքները և պակսութիւնները շիտակելու համար նեղութիւն քաշել չուզեր, հաւաքա կը նայի որ զանոնք ուրիշներէն ծածկէ :

14. Իր ըրած յանցանքներուն և պակսութիւններուն համար զինքը հաւատարմութեամբ խրատող և յանդիմանող քրիստոնեայ եղբայրները չսիրեր :

15. Լեւի ազօթք կ'ընէ որ իր վիշտերը վերնան վրայէն՝ քան թէ օգտակար ըլլան իրեն :

16. Մատուժ իբրև խրատ իր վրայ խրկուած պատիժներուն ատենը՝ խոնարհութեամբ ազօթք ընելուն հարկաւորութիւնը ու գերազանցութիւնը ամենևին չզգար :

17. Լեւի իր սիրած ցանկութիւններուն և մեղքերուն վրայ կը մտմտայ, քան թէ Մատուճոյ հաճելի ըլլալու :

18. Մեղքի դէմ դնելու համար Սուրբ Հոգիին օգնութեանը կարօտ ըլլալը չզգար :

19. Իր հոգեւոր վիճակին վրայ այնչափ տգէտ է, որ չգիտեր թէ շնորհքի մէջ կ'անձի ինք՝ թէ ետ կը զարնէ :

20. Մեծ մեղքերը իրեն տղտիկ կ'երենան, ու պզտիկ մեղքերը բնաւ բանի տեղ չդնէր :

21. Իր ցուցուցած բարեպաշտական կեանքն ու քրիստոնէական վարմունքը՝ աւելի դիպուածով ու երբեմնակի է, քան թէ սովորած ու իրեն հաստատա ունակութիւն ըրած ըլլալուն համար :

22. Լէելի կը սիրէ իր անձնական ու ժամանաձեւաւոր օգուտին հոգը քաշել, քան թէ հոգիին :

23. Հոգեւոր օգուտի ու գործնական պարտաւորութիւններուն համար Եթաուծոյ Խոսքին և նախախտնամութեանը վրայով մտածութիւն ընելը՝ անհոգութիւնով զանց կ'ընէ :

24. Իր մեղքերուն համար մեռնող ժրկչին խորհուրդը՝ զինքը անվայել և գէշ վարմունքներէ ետ չպահեր :

25. Մեղք գործած ատենը ցաւ չզգար, ու ետքն ալ անհոգութեամբ կը յիշէ զանիկայ :

26. Լէելի կը սիրէ աշխարհային մարդոց ընկերութիւնը, քան թէ բարեպաշտ մարդոց :

Գ Լ ՈՒ Խ Ի Յ

Վրիստոնէական յասուկ որոշումներու
օրինակն էր :

Ըմէն դարու բարեպաշտ մարդիկները Վրիստոսի Լկեղեցիին հետ ուխտ ընել կատարելէն զատ՝ յատուկ իրենց համար առանձին որոշումներ ալ ըրած են, ու աս բանէն շատ մեծ օգուտներ տեսած են: Ըմէն մէկ քրիստոնեայ յատուկ պարտականութիւններ ու պահսութիւններ ունի. և ուստի իր կեանքին զանազան ատենները ու այլ և այլ պարագաներուն մէջ ինչպէս վարուելու համար յատուկ առանձին կանոններու և որոշմունքներու կարօտ է: Ըթթուն քրիստոնեայ մը աս որոշեալ կանոնները գրի կ'անցընէ, ու ատեն ատեն՝ դիցուք թէ շարաթը հեղ մը աղօթք ընելով զանոնք կը կարդայ, որ տեսնայ թէ ինչ առիճան ժութիւնով ու հաւատարմութեամբ աշտնք կատարած է: Կ'ըլլայ որ՝ տարի անցնելով ուրիշ նոր որոշմունքներ ալ պէտք ըլլայ անոնց կարգը անցընելու, կամ եղածներուն մէջ փոփոխութիւններ ընելու: Ըս որոշմունքներուն ինտոր բան ըլլալը ցուցնելու համար, հոս երկու կերպ օրինակ կը դնենք: Ս'էյ մը ընդհանուր որոշմունքներ, որ ամէն քրիստոնեաներուն վիճակին յարմար գայ ու ամէնն ալ ընդունին զանոնք: Ս'էյ մ'ալ դնենք քանի մը յատուկ որոշմունքներ՝ որ Լգուարդս անուն հռչակաւոր աստուա-

ծարանը ու Ամբիգայի մէջ Անտարանի հաւատարիմ պաշտօնեան իր կեանքին մէջ զոնազան ատեններ իրեն համար գրեր, ընդունելը և պահելը է: Ես որոշմունքները քաջի անգամ երբոր ձեռք զարկաւ գրելու՝ հազիւ թէ քսան տարեկան կար:

Ե. Բարեպաշտական որոշումները:

Որովհետև կը զգամ՝ որ առանց Եստուծոյ օգնութեանը պիտի չկրնամ բարի բան մը ընել: Եւստի խոնարհութիւնով կ'աղաչեմ Եստուծոյ, որ իր շնորհքովը ինձի կարողութիւն տայ սա հետեւալ որոշմունքները պահելու՝ որչափ որ անոնք իր սուրբ կամքին համեմատ են:

1. Կ'որոշեմ՝ որ Վրիստոսի բրած հնազանդութիւնը՝ չարչարանքներն ու մահը, և հետեւապէս իր բարեխօսութիւնը բնաւ չմտնամ: որովհետև ասոնք են իմ ընդունած օրհնութիւններու բուն պատճառը, այսինքն մեղքիս թողութեանը, Եստուծոյ հետ խաղաղութիւն ունենալուս ու սրբտիս սրբանալուն:

2. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն օր գոնէ մէկ անգամ առանձնանամ մինակ տեղ մը առանձին աղօթք ընելու և մտածելու համար:

3. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն օր Եստուծոյ Խօսքէն մաս մը կարդամ:

4. Կ'որոշեմ՝ որ աստուածային պաշտամունքի մէջ արտաքին ցոյցերէ և մնապարծական ձևերէ զուշանամ, մանաւանդ ընտանեկան աղօթքի մէջ:

6. Կ'որոշեմ՝ որ յատուկ զգուշութիւն ընեմ և արթուն կենամ՝ որ ամբարիշտ խորհուրդներ տեղի չունենան մտքիս մէջ: Արբոր անանկ բան մը տեսնամ որ միտքս անոնց կ'առաջնորդէ, իսկոյն աշուրներս մէկդի դարձընեմ. ու պիղծ խօսակցութիւններ լսած ատենս՝ ականջներս պինտ գոցեմ: Եմէն կերպով փախչիմ բոլոր ան բաներէն՝ որ փորձով գիտեմ թէ ուրիշ անգամ անվայել զգացմունքներ յարուցած են մտքիս մէջ, ու թող չտամ՝ որ խորհուրդներս մինչև անգամ վայրկեան մը մարմնաւոր հաճութիւն գրգռող բաներու վրայ կենան:

8. Կ'որոշեմ՝ որ ազահութեան վերաբերեալ ամէն փափաքներուն գէմ կենամ, հարկաւոր չեղած ամէն ծախքերէն կամ Լստուծոյ պարգևները հոգ չընելով շոյլութեամբ մխտելէն զգուշանամ: Եւ յատուկ փնտռեմ բարեսիրութեան և կարեկցութեան առարկաները, ու Լստուծոյ ինծի պարգևած ու վրան տնտես դրած օրհնութիւնները անոնց հաղորդեմ:

7. Կ'որոշեմ՝ որ ալ ևս այս օրուան կամ այս ժամուն գործը վաղուան չձգեմ, այլ ծոյլ և անհոգ բնաւորութեան դէմ սաստիկ պատերազմելով՝ ջանամ բոլոր զօրութիւնովս ինծի վերաբերեալ գործքերը ժամանակին կատարել:

8. Կ'որոշեմ՝ որ ճշմարտութիւնը ինչպէս որ ամենամեծ բաներու մէջ՝ անանկ ալ ամենատիպք բաներու մէջ անարատ պահեմ:

9. Կ'որոշեմ՝ որ միտքս չարութեան գրգռող կամ սրտիս մէջ անվայել կիրքեր և զգացումներ շարժող գիրքեր չկարդամ :

10. Կ'որոշեմ՝ որ ինծի տրուած խրատն ու յանդիմանութիւնը քաղաքավարութիւնով ու հեղութիւնով ընդունիմ : Կոխ հանելու կերպով չխօսիմ, ու զիս յանդիմանողին դէմ կշտամբանօք չխօսիմ՝ թէ և անիկայ չարակամութիւնով ալ ընէ :

11. Կ'որոշեմ՝ որ զգոյշ կենամ որ վարմունքիս կամ նայուածքիս մէջ իշխանական ձևեր չբանեցրնեմ, վիճաբանութիւն ըրած ատենս նենգամտութիւն չընեմ. և անհամբեր ոգով չվարուիմ : Ուրիշներուն բերած փաստերը որչափ տկար և անտեղի ալ երևնան ինծի, տակաւին հանդարտութեամբ մտիկ ընեմ :

12. Կ'որոշեմ՝ որ անձնասիրութեամբ յատուկ իմ հանգիստս նայելէն զգոյշ ըլլամ, ու միշտ ջանք ընեմ՝ որ ուրիշներուն հանգստութեանը համար ալ նոյնպէս հոգ տանիմ :

13. Կ'որոշեմ՝ որ ամենուն հետ հեղութիւնով ու քաղցրութիւնով վարուիմ, ու միշտ վարքովս քաղաքավար ու գործքովս բարեսիրտ երևնամ :

14. Կ'որոշեմ՝ որ դաժան ու բարկացող չըլլամ ինծմէ վար եղողներուն կամ իմ հաւասարներուն հետ, ու միշտ զգոյշ ըլլամ՝ որ չըլլայ թէ մեկուն սիրտը ցաւցընեմ :

15. Կ'որոշեմ՝ որ ուրիշներուն ինծի դէմ ցուցուցած գէշ վարմունքը առիթ չսեպեմ իմ քաղաքավարութիւնս ու անուշութիւնս անոնց վրայէն պակսեցընելու :

16. Կ'որոշեմ՝ որ բարկացած ատենս բնաւ մէկը չչեխեմ, ու բնաւ ծանր խօսք չգործածեմ :

17. Կ'որոշեմ՝ որ երբօր վրաս բարկութիւն գայ, շուտով աղօթք ընեմ ու Տէրոջմէն օգնութիւն ու թողութիւն խնդրեմ :

18. Կ'որոշեմ՝ որ մէկու մը հետ խօսած կամ մէկը յանդիմանած ատենս պիտի ջանամ՝ որ ձայնս սուտրականէն բարձր չհանեմ, ու կծու և վախ առաջու խօսքեր բնաւ չգործածեմ :

19. Կ'որոշեմ՝ որ հակառակութեան կամ վերէժ առնելու ոգիով բնաւ բան մը չընեմ :

20. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն ըրած գործքերս ու խօսքերս անանկ ընեմ՝ իբր թէ Աստուծոյ և Քրիստոսի առջևը կ'ընեմ :

21. Կ'որոշեմ՝ որ միշտ փնտռեմ անանկ անձինք, որ ողորմութեան և կարեկցութեան արժանի են :

22. Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ մէկու մը վրայով գէշ չխօսիմ :

23. Կ'որոշեմ՝ որ շարունակ սիրտս քննեմ՝ որպէս զի գիտնամ թէ իրացունէ բաժին ունիմ Քրիստոսի հետ, որ մահուան ատենս խիղճս զին չտանջէ անհոգութեանս համար :

24. Կ'որոշեմ՝ որ ամէն օրուան, ամէն շաբթուան և ամէն տարուան գործքերս որոշեալ ատեն մը յատուկ նայիմ քննեմ, թէ արդեօք հոգիիս վերաբերեալ պարտքերս հաւատարմութեամբ կատարեմ եմ, և որ չորս կողմն եղողներուն փրկութեանը հոգ տանիմ :

28. Կ'որոշեմ՝ որ բնաւորութեանս մէջ գրաւնուած ամէն պակասութիւններս շիտկելու յատուկ ջանք ընեմ, Սուրբ Հոգիին օգնութեանը ապաւինելով :

Եւ Լստուած մեր Տէր Աստուծոյ Վարկապահին Հայրը, գթութիւններուն և ամէն միտմարութեան ու խաղաղութեան Լստուածը սրբէ իս. ու յաւիտենական դաշինքին արիւնսովը իս բարի գործքերու մէջ հաստատէ իր կամքը ընելու, որ կարող ըլլամ մատուցանել Հօրը, Արդիին ու Սուրբ Հոգիին մի միայն Լստուծոյ փառք ու գովութիւն բարունեցածովս ու ունենալու յուսացածովս. Լսէն :

Բ. Երկրորդ Պարտաւելի Երդարարին ըսած որոշանքները :

1. Կ'որոշեմ՝ որ միայն Լստուծոյ փառքին ու իմ ներկայ և հանդերձեալ կեանքիս վերաբերեալ օգտակար բաները ընեմ :

2. Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ ըրողէ մը չկորսնցընեմ, հապա ջանամ ժամանակս՝ որչափ որ կրնամ պինտ օգտակար բաներու գործածել :

3. Կ'որոշեմ՝ որ թուլամորթ ու ծոյլ չըլլամ, այլ ամէն բանի մէջ ժիր և գործունեայ ըլլամ :

4. Կ'որոշեմ՝ որ թէ խօսակցութեան թէ գործելու մէջ անանկ վարուիմ՝ իբրև թէ ինձմէ անարգ մարդ չկայ, ու իբրև թէ ուրիշներուն ըրած մեղքերը ճիշդ ես ալ ըրեր եմ, կամ թէ անոնց պէս ես ալ գործելու պատրաստ եմ : Եւ թէ ուրիշներուն ի յնալը լսելովս ինձի սա օգուտը

ըլլայ . վախնամ ու ամենամ ինքզինքէս , ու մեզ-
քերս և թշուառութիւններս խոստովանիմ Վս-
տուծոյ առջևը :

8 . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն ատեն ու ամէն բանի
մէջ մահս մտքիս առջևը պահեմ , ու անոր հետ
կապակցած ամէն պարագաներուն վրայ խորունկ
մտնտամ :

8 . Կ'որոշեմ՝ որ աշխատիմ միշտ սիրոյ և ա-
ռատաձեռնութեան արժան առարկաներ գտնելու :

7 . Կ'որոշեմ՝ որ վրէժ առնելու միտքով բան
մը ամենեկին չընեմ :

8 . Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ մէկու մը դէմ իր պա-
տիւր կոտորելու բան չխօսիմ կամ չընեմ , միայն
թէ երբոր 'ի պարտուց ստիպեալ պարտաւորիմ
այնպէս ընել :

9 . Կ'որոշեմ՝ որ անանկ ապրիմ կեանքիս մէջը ,
ինտոր որ մեռած ժամուս պիտի փափաքիմ որ
ապրած ըլլայի :

10 . Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ անանկ բան մը չընեմ ,
որ եթէ գիտնայի թէ վերջին փողը հնչուելուն
ճիշտ ժամ մը մնացած է , անշուշտ պիտի օտակայի
ան բանը ընելու :

11 . Կ'որոշեմ՝ որ ջանք ընեմ ուտելու և խմե-
լու մէջ միշտ չափաւոր և բարեխառն ըլլալու :

12 . Կ'որոշեմ՝ որ բնաւ անանկ բան մը չընեմ ,
որ եթէ ուրիշին նոյն բանը ընելը տեսնայի , ան
մտրդը գէշ կամ անտրդ բան ըրած պիտի սեպեի :

13 . Կ'որոշեմ՝ որ երբոր ինքզինքս գէշ բան
մը ըրած գտնեմ , անմիջապէս պատճառը փնտռեմ :

ու երբոր գտնամ, աղօթքով պատերազմիմ անոր
 քէմ :

14 . Կ'որոշեմ՝ որ Աստուծոյ Խօսքը անանկ
 զգոյշ և յարատև ընթացքով մը կարդամ . ու
 գովիմ, որ սրտիս մէջ համոզիչ վկայութիւն մը
 ղանենամ՝ թէ անոր սրբազան գիտութիւնովք օր
 քան զօր յառաջ կ'երթամ և կ'աճիմ :

15 . Կ'որոշեմ՝ որ ինքզինքս աղօթք ըրած չը-
 ճանչնամ, երբոր զրուցած խօսքերս անանկ ցուրտ
 ու անկենդան բառեր են ; որ իմ սիրտս ալ չհա-
 մոզուիր թէ Աստուած անոնց պատասխան պիտի
 տայ . նոյնպէս ալ Աստուծոյ առջևը խոստովա-
 նութիւն ըրած չսեպեմ, երբոր կը զգամ թէ ը-
 րածս աստուածահաճոյ կերպով չէր :

16 . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն շաբթու ցանք ընեմ
 առջի շաբթուրնէ աւելի յառաջ երթալ աստ-
 ուածպաշտութեան և շնորհքով աճելու մէջ :

17 . Կ'որոշեմ՝ որ բոլոր ինծի յանձնուած
 բաներուն շատ զգոյշ և պինտ հաւատարիմ ըլլամ,
 որ չըլլայ թէ Առակաց գրքին Ի գլուխ 8 տունին
 խօսքը իմ վրաս կատարուի՝ թէ «Մարդոցմէ շա-
 տերը իրենց բարերարութիւնը կը հրատարակեն .
 բայց հաւատարիմ մարդ մը ո՞վ կրնայ գտնել» :

18 . Կ'որոշեմ՝ որ բան մը պատմած աստեսս բը-
 նաւ քովէս բան չաւելցընեմ, հապա բուն ճշմա-
 րիտը ու իսկը պատմեմ :

19 . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն իրիկուն անկողին մը-
 տած աստեսս ինքզինքս քննեմ՝ թէ ինչ պարտա-
 տրութիւն զանց ըրեր եմ, թէ ինչ մեղք գործեր

Եւմ, թէ արդեօք անձս ուրացեր եմ: Ըս քննու-
թիւնը նաև ամէն շարթուան ու տարուան վեր-
ջերը ընեմ:

20. Կ'որոշեմ՝ որ մկրտուած ատենս զիս Ըստու-
ծայ նուիրելու համար ծնողացս ըրած ուխտը, որ ես
ալ եկեղեցւոյ հաղորդութեանը ընդունուելու ա-
տենս ջերմեռանդ և ահարկու զգացումներով նո-
քօգեցի, անիկայ հիմա ալ զատ միտքս բերեմ ու
նորոգեմ:

21. Կ'որոշեմ՝ որ ասկէ ետքը մինչև մահուանս
որը ոչ թէ անանկ ապրիմ իբրև թէ ես իմն եմ,
հապա իբրև թէ բոլորովին Ըստուծոյ:

22. Կ'որոշեմ՝ որ հօրս ու մօրս դէմ երբէք
գանգատ մը կամ տրտունջ մը չընեմ, ոչ խօսքով
ոչ ալ նայուածքով:

23. Կ'որոշեմ՝ որ ամենայն զօրութեամբ ջա-
նամ ինքզինքս անանկ բնաւորութեան մը չմատ-
նել, որ քաղցրութեան, բարեսիրութեան, հան-
դարտութեան, խաղաղասիրութեան, գոհունա-
կութեան, կարեկցութեան, առատաձեռնութեան,
խոնարհութեան, հեզութեան, քաղաքավարու-
թեան, ժրութեան, յաջողակութեան, ողոր-
մածութեան, համբերութեան, չափաւորութեան
ներողամտութեան ու հաւատարմութեան դէմ
կու գայ:

24. Կ'որոշեմ՝ որ շատ զգուշութիւնով ու բազ-
մահոգ ջանքով հոգիիս վիճակը նայիմ ու գիտ-
եամ, թէ արդեօք ճշմարտապէս բաժին ունիմ
Վրդիստօսի հետ՝ թէ չէ:

25. Կ'որոշեմ՝ որ պատեհութիւն չկորսնցուցած՝ քանի որ միտքս հանդարտ վիճակի մէջ է, հոգիս Վրիստոսի յանձնեմ, ու բոլորովին ինքզինքս անոր նուիրեմ :

26. Կ'որոշեմ՝ որ երբ ուրիշի մը վրայով գովեստի արժանի բան մը լսեմ, բարի նախանձով նայիմ՝ թէ ան բանը իմ վրաս ալ գտնուի՝ աղէկ է, և ես ալ գովեստի արժանի կ'ըլլամ. և թէ որ անանկ է, ընեմ անիկայ :

27. Կ'որոշեմ՝ որ ջանք ընեմ անանկ բաներ ընելու որ, եթէ երկինքին երջանկութիւնը ու դժոխքին տանջանքը արդէն տեսած ըլլայի, անշուշտ ան բաները պիտի ընէի :

28. Կ'որոշեմ՝ որ մեղքերուս դէմ շարունակ պատերազմիլ բնաւ ձեռքէ չձգեմ, թէ և շատ անգամ ջանքերս անյաջող ըլլալով յաղթուած ալ ըլլամ :

29. Կ'որոշեմ՝ որ բարկութեանս վերջին աստիճան գրգռուած ատենը անգամ, յատուկ ջանք ընեմ որ ինքզինքս հանդարտեցունեմ ու անուշութիւնով վարուիմ :

30. Կ'որոշեմ՝ որ երբ տեսնամ թէ զգացումներս աւրուած են, թող ըլլայ թէ պինտ քիչ ալ ըլլայ, և երբոր թէ ներսուանց թէ դրսուանց անհանգստութիւն մը կամ անկարգ բան մը ունիմ, ան ատենը սաստիկ ու չափազանց հոգածութիւնով ինքզինքս քննեմ :

31. Կ'որոշեմ՝ որ ուրիշ բան չընեմ, բայց միայն պարտաւորութիւնս. ու ան ալ լքիեսացուց

Թուղթին ի գլուխ Թ—Ց համարներուն համեմատ, կամաւ ու ուրախութեամբ՝ որպէս թէ Տէրօջը՝ ու չէ թէ մարդոց :

ՅԶ . Կ'որոշեմ՝ որ աշխարհիս վրայ բազմութեան ընթացքին չհետեւիմ, այլ սեպեմ թէ ամէն ատեն միայն մէկ ճշմարիտ ու կատարեալ քրիստոնեայ մը պիտի գտնուի . ու ջանամ՝ որ անիկայ ես ըլլամ, և ճիշդ անոր վայելուչ գործեր գործեմ :

ՅՅ . Կ'որոշեմ՝ որ բոլոր կեանքիս մէջը ջանքս աս ըլլայ՝ որ ամէն ճամբաներս ու ընթացքս պարզ ու անկեղծ ոգով Մտուածոյ յայտնեմ, բան մը չծածկելով Մեկէ՝ թէ բոլոր մեղքերս, փորձութիւններս, դժուարութիւններս, տրտմութիւններս, վախերս, թէ յոյսերս, փափաքներս, և՛ ամէն բաներս ու պարագաներս :

ՅԶ . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն տեղ ու ամէն ընկերութիւններու մէջ աշխատիմ որ միշտ խնտու՞մ երես, անուշ վարք ու քաղցր խօսակցութիւն ունենամ, միայն՝ թէ որ անանկ բան մը պատահի, որ հարկը ուրիշ կերպ ընել պահանջէ :

ՅԷ . Կ'որոշեմ՝ որ վիշտ և նեղութիւն քաշելէ՛ս ետև՝ ինքզինքս քննեմ թէ ինչ օգուտ քաղեցի անոնցմէ, և ինչ աղէկութիւններ կրնայի ունենալ :

ՅԸ . Կ'որոշեմ՝ որ ինչ տկարութիւն և ինչ մեղք որ գտնեմ վրաս, բացարձակ ինքզինքիս խոստովանիմ . ու անիկայ Մտուածոյ յայտնեմ, ու անկէ պէտք եղած օգնութիւնը խնդրեմ :

ՅԹ . Կ'որոշեմ՝ որ ամէն խօսքերուս մէջ մարդասիրական ու բարեսիրական նկատում մը ըլլայ :

Յ Ա Ի Ե Լ ՈՒ Ա Ճ

Այնպիսի գործի ժողովներու համար
ժամի մը ընդհանուր կանոններ :

Այն գործքի ժողովք հարկաւ ունենալու է
անանկ կանոններ և կարգադրութիւններ , որ իբր
գործքերը բարեկարգ ու օրինաւոր կերպով կա-
տարելու համար անհրաժեշտ հարկաւոր են : Այս
մէջ հոս պիտի դնենք քանի մը այնպիսի ընդհա-
նուր կանոններ , որոնք առ հասարակ ամէն եկե-
ղեցական գործքի վերաբերեալ ժողովներու վի-
ճակին ու պարագայիցը յատկապէս կը յարմարին
ու հարկաւոր են :

Ե . Ժողովքի կազմութիւն :

1 . Գործքի վերաբերեալ ժողովքի մը օրինաւոր
անդամ անոնք սեպուելու են , որոնք իրաւունք
կամ արտօնութիւն ունին նոյն ժողովքին մէջ քուէ
կամ վիճակ տալու :

2 . Այնպիսի ժողովներու սովորական պաշ-
տօնեաներն են՝ Ատիսագահ և Վարդիտ :

Ծ . Սասնաւոր կամ տեղական եկեղեցի մը ամէն ժողովներու մէջ միշտ կը լսուի եւ նախագահը . իսկ երբոր ընդհանուր կամ քանի մը ընկերակից եկեղեցիներու ժողովներ ըլլան , ինչպէս երօցական կամ նուիրակներու ժողովք ԵՄ , ան առեւտրային իւրաքանչիւր ժողովք ինքը ընտրելու է իրեն նախագահը : Ըսանկ ընդհանուր կամ պատահական ժողովներու նախագահն ու գրագիրը կրնայ միայն մէկ նիստ ժողովքի մը համար ընտրուիլ , եւ կամ թէ կանոնաւորապէս ամէն ըլլալու նիստերուն համար , ինչպէս որ ժողովքը յարմար դատէ :

Կ . Ժողովք մը ընդհանրապէս օրինաւոր կը սեպուի՝ երբոր անդամներուն մեծագոյն մասը ներկայ են :

Ծ . Երբոր ամէն բան պատրաստ է , նախագահը ճիշդ սահմանեալ ժամուն ժողովքը հրաւիրելու է՝ որ ժողովքի մը վայելուչ դիրք առնէ . եւ երբոր մը աղօթք ըսել տալով ժողովքը սկսելու է :

Երբոր որոշեալ կանոններուն մէկը զանց կ'ըլլուի կամ անոր գէմ կը գործուի , իւրաքանչիւր անգամ իրաւունք ունի պահանջելու՝ որ առանց խօսք կամ վէճ ընելու՝ ճիշդ այն կանոնին համեմատ գործուի :

Բ . Պաշտօն 'Նախագահի :

Է . Նախագահը ընդհանրապէս խօսքի կամ վիճաբանութեան մէջ չմտնէր , այլ իբրև շեղք՝ ինչորի մը վրայ երկու կողմէն եղած խօսքերուն մտադրութիւն կ'ընէ , որպէս զի բանը որոշման

կէտին հասած ատենը՝ խնդիրի տակ եղած նիւթը որոշ առաջարկութեան մը փոխէ . բայց եթէ ըլլայ որ՝ ինքը խնդիրի տակ եղած նիւթին վերաբերեալ տեղեկութիւններ ունենայ, այն բաները ժողովքին կը ծանուցանէ . և երբոր պահանջուի կամ ինք հարկաւոր տեսնէ, ժողովքին կարգադրութեանը վերաբերեալ կանոնները ժողովականաց յիշեցունելու է :

Ձ . Նախագահին պարտաւորութիւնն է՝ սահմանեալ ատենը եկածին պէս վերոգրեալ կերպով ժողովքը սկսել . ժողովքին նպատակը և տեսնուելու գործերը կարգաւ ծանուցանել . ժողովականաց կողմէն եղած ամէն խնդիր կամ առաջարկութիւն՝ ժողովքին պարզել և անոր քննութեանը յանձնել . երբոր խնդիրի մը վրայ երկու կողմանէ բաւական ժամանակ կը խօսուի, անիկայ օրինաւոր առաջարկութեան մը փոխելով ժողովէն վիճակ պահանջել, և եղած վճիռը ծանուցանել . ժողովքի կանոններուն պահպանութեանը յատուկ հոգ տանիլ, խնդիրի մը վրայ խօսք կամ վիճաբանութիւն եղած ատենը՝ փնդամներուն մէջ կարգ՝ կանոն և վայելչութիւն պահել տալ :

Թէ որ մէկը կանոնի դէմ ընէ, և նախագահին ալ չնազանդի, ինքը կրնայ անիկայ բոլորովին լռեցընել, բայց ոչ իշխանաբար : Իսկ եթէ այն անձը խորհի թէ նախագահին ըրածը սխալ է, կրնայ ժողովքին բողոքել : Իր պարտաւորութիւնն է նաև՝ ժողովքին հաղորդուելու ամէն գրութիւնները և նամակները ընդունիլ և ծանուցանել . պէտք

Եղած ատենը ժողովքին գործերը իր ստորագրութիւնովը կնքել 'ի վկայութիւն անոնց վաւերաւ կանուածանը :

Ճ . Սովորաբար նախագահը վիճակ կամ քուէ չտար . բայց երբոր առաջարկութեան մը լինէ և Ոչ մասերը ճիշդ հաւասար են, նախագահը եթէ ուզէ՝ կրնայ երկու կողմին մէկուն վիճակ տալով բանը որոշել , եթէ ոչ՝ առաջարկութիւնը մերժուած կը սեպուի :

4 . Սախագահը երբոր ուզէ խօսքի խառնուիլ պարտի քիչ մը ատեն գահը ձգել և տեղը փոխանորդը հրաւիրել . թէ որ փոխանորդ չունի , ժամանակաւոր նախագահ մը կրնայ գնել : Սոյնպէս ընելու է՝ երբոր ինքը պատճառով մը արգելուի ժողովքին ներկայ գտնուելէն :

Յ . Սախագահը՝ ժողովքին խնդիր մը առաջարկած ատենը կամ բանի մը համար անոր հաճութիւնը հարցուցած ատենը ոտքի վրայ կենալու է :

Թ . Սախագահը առաջարկութեան մը համար վճիռ պահանջելէն առաջ, անոր ինչ ըլլալը ժողովին աղէկ մը հասկցընելու է , և ապա վճիռ պահանջելու է :

Գ . Պաշտօն Վրագրի :

1 . Վրագրիին պարտքն է ժողովներուն օրակարգութիւնը օրինաւոր կերպով ընել . ամէն եղած շնչացած բաները գրութեամբ պահել , դուրս ձգել լիկ խօսուած կամ միայն առաջարկուած խնդիրները : Ընդամենը անուանցը ցանկը և կար-

դացուելու թուղթերը պահանջուած ատենը կարգաւ . պաշտօնեայ ընտրուած ատենը՝ անոնց իմացընել իրենց ընտրութիւնը . ժողովին ամէն տեսած գործքերը իր ստորագրութիւնովը վաւերացընել . ժողովին ամէն թուղթերը և տօմարները իր քովը պահել :

2 . Կրագիրը ժողովին խօսելու կամ բան մը կարդալու ատենը՝ ոտքի վրայ կենալու է :

Վ . Ժողովականաց պարտքն ու արտօնութիւնները :

1 . Ըմէն ժողովական հաւատար իրաւունք ունի խնդիր առաջարկելու , անիկայ բացատրելու , և անոր վրայ փաստացանելու :

2 . Ընդհանրապէս իւրաքանչիւր ժողովական պարտի՝ կամ մէկ որոշ խնդիր մը յառաջ բերել ու անոր վրայ խօսիլ , կամ արդէն առաջարկուած և քննութեան տակ եղած որոշ խնդիրի մը վրայ խօսիլ . անկէ դուրս կամ անոր վերաբերութիւն չունեցող խօսք պէտք չէ որ ըլլայ :

3 . Ըմէն ժողովական երբոր խօսելու ըլլայ , պարտի ոտքի վրայ կենալ , և խօսքը դէպ 'ի նախագահին ուղղել . և բնաւ արտօնութիւն չունի մասնաւոր անձի դէմ բան խօսիլ , այլ խօսքը կամ ընդդիմութիւնը պէտք է որ միայն խնդիրին վրայ ըլլայ :

4 . Սէկը իր խօսքը չլսեցուցած՝ երկրորդ մը իրաւունք չունի անիկայ ընդմիջելու , միայն թէ խօսելիքը համառօտ կերպով սխալ մը ուղղելու կամ

կարգ կանոն պահել պահանջելու համար ըլլայ և երբոր երկու կամ աւելի խօսողներ կան, նախագահը որոշելու է անոնց կարգը :

5 . Ընտրակութիւն մը վճռուելու ատենը՝ առէն ժողովական պարտական է վիճակ կամ քուէ տալու, միայն թէ մասնաւոր պատճառ մը ունենալով ժողովին հաւանութեամբը ետ կենայ տալէն . բայց առանց այսպէս հրաժարելու՝ չտուողները տուողներուն մեծագոյն մասին հետ կը համըուին :

6 . Սէկ խնդիրի մը կամ առաջարկութեան մը վրայ եղած Ընտրողները և Ոչերը՝ ներկայ գտնուողներուն մէկ երրորդին պահանջով մտադրութեան մէջ կրնայ յիշատակուիլ :

7 . Եթէ ժողովականներէն մէկը խորհի թէ նախագահին ծանուցած վճիռը սխալ է, կրնայ խնդրել որ քուէները կրկին համըուին :

8 . Ժողովքի ատեն չեն կրնար երկու ժողովական իրարու հետ առանձին խօսիլ կամ գործընել . ոչ ալ վիճարանութեան ատեն իրարու դէմ կրնան խօսիլ, միայն թէ նախագահէն արտօնութիւն առնեն :

9 . Ընտն ժողովական պարտական է քանի որ ժողովքը կը շարունակէ՝ հոն ներկայ գտնուիլ . խի երբոր մէկը կարևոր պատճառով մը պարտաւորած է վերջանալէն առաջ ելլիլ ժողովէն, պարտախախտութիւն իմաց տալ, և ներում խնդրել :

10 . Ընտրող ժողովականը պարտական են յարգանք մտադրութիւն ընել խօսողին . և մէկը ի-

բաւունք չունի ուրիշին խորհուրդը անարգել, և անոր դէմ նախատանօք խօսիլ կամ ծաղրել:

11. Երբոր առաջարկութիւն մը կը պարունակէ քանի մը որոշ մասեր, ժողովական մը կրնայ պահանջել որ այն խնդիրը բաժնուի և իւրաքանչիւր մասին վրայ զատ զատ վիճակ տրուի:

12. Առաջարկութիւն մը օրինաւոր կերպով անգամ մը վճռուելէն ետքը, որ և իցէ մէկը իրաւունք չունի ալ ևս անոր դէմ խօսք ընելու:

Խ • Խնդիր և Առաջարկութիւնք:

1. Ժողովքին քննութեանը տակ ձգուած նիւթը խնդիր կը կոչուի, իսկ երբոր անոր համար ժողովքէն վճիռ կ'ուզուի՝ առաջարկութիւն կը կոչուի. և առաջարկութեան մը վրայ ժողովքին մեծագոյն մասին տուած վճիռը՝ ժողովքին հրամանը կամ որոշումը եղած կ'ըլլայ:

2. Երբոր մէկը խնդիր մը կ'առաջարկէ, պէտք է որ ուրիշ մըն ալ անոր տէր ելլէ “Ես կ'երկրորդեմ” ըսելով. և երկրորդուելէն ետքը, նախագահը որոշ կերպով կրկնելու է խնդիրը՝ որպէս զի ժողովքը աղէկ մը հասկնայ անիկայ. խնդիր մը մինչև որ չերկրորդուի, ընդունուած չսեպուիք և քննութեան տակ չառնուիր:

3. Խնդիր մը քանի որ քննութեան տակ է և անոր վրայ վիճաբանութիւն կ'ըլլայ, ուրիշ խնդիր մը ամենեկին յառաջ չկրնար բերուիլ և քննութեան տակ առնուիլ, միայն թէ սա առաջարկութիւններէն 'ի զատ. ներկայ խնդիրին վրայ փոշ

միտութիւն մը ընել կամ անիկայ ուրիշ ձևի մը ղնել . այն խնդիրը յանձնարարական ժողովակի մը յանձնել . ուրիշ ատենի թողուլ . “Ա՛յլ վճիռ հարցուի” առաջարկութիւնը ընել . և կամ ժողովքը վերջացընել :

4 . Խնդիրի մը վրայ եղած զրոյցքը կամ վէճը կրնայ դադարիլ “Այսինթաց առաջարկութիւն” ըստած հարցումովը , որ է այսպէս . “Ա՛յլ վճիռ հարցուի” . և քանի որ այս որոշուած չէ՛ խնդիրին վրայ ո՛չ ուղղութեան առաջարկութիւն և ո՛չ զրոյցք կրնայ ըլլալ :

5 . Խնդիր մը երբոր օրինաւոր կերպով առաջարկութիւն կ'ըլլայ և կը վճռուի , ալ կրկին խնդիրի տակ չկրնար առնուիլ ան նոյն ժողովքին մէջ՝ միայն թէ կրկին քննելու առաջարկութիւն ընող անձը մեծագոյն մասին հետ քուէ տուած ըլլայ : Այժմէ ասանկ առաջարկութիւն մը ընդունուի , ան ժամանակը խնդիրը ճիշդ նախնական վիճակը կ'ունենայ ժողովքին առջևը՝ իբր թէ ամենևին որոշում մը չէ եղած անոր վրայ :

6 . Երբոր քանի մը խնդիրներ կան ժողովքին առջևը քննուելու , պինտ վերջի եղած խնդիրը առաջինը ըլլալու է քննութեան կամ խորհրդածելու կարգին մէջ . և այսպէս խնդիր առաջարկելու կարգին հակառակ կարգովը՝ վերջինէն սկսեալ մէկիկ մէկիկ կը քննուի մինչև առաջինը :

7 . Երբոր յանձնարարական ժողովակի մը ըրած զեկուցումը կը կարգացուի ժողովքին առջև , կրնայ առաջարկուիլ որ անիկայ ընդունուի՝ սոսկ

անհիշող ժողովքին ձեռքը գանուելու համար, և կամ ընդունել և վաւերացրնելու համար: Վրանի որ աս առաջարկութիւնները որոշուած վճռուած չեն, կրնայ ուրիշ առաջարկութիւններ ըլլալ՝ անհիշող ուրիշ ատենի թողելու համար, կամ անոր մէջ փոփոխութիւններ ընելու համար, և կամ նորէն յանձնարարական ժողովակի մը յանձնելու համար:

Յ. Նանձնարարական ժողովակին ըրած որոշումը կամ գործքերը երբոր ընդհանուր ժողովքը կ'ընդունի և հաւանութիւն կու տայ, այն ժամանակը բուն իր քննած ու վճռածին պէս կը սեպուի:

Օրինակ էլիւզեցոյ անդամի մը արուելու վայրտան կամ յանձնարարական լիւզեցոյ:

Եյս վկայականաւ կը ծանուցանենք մեր Տէր Աստու Վրիստոսի եկեղեցիներուն, որ Ա եան Պարոն Ե ը՛ Վ եկեղեցւոյն օրինաւոր, բարի վճարուած և հաստատուն անդամն է, և ուստի անոնց հոգևոր ընկերակցութեանը և հաղորդակցութեանը ընդունուելու արժան:

Նորին Նախ. Արեց

Յամի. —

Օրինակ յանձնարարական նամակի՝ Եկեղեցւոյ
անդամի իւր արշախանք համար :

Պատուական եղբարք 'ի Տէր

Ի եան Պարոն Ը ը՝ որ Վ եկեղեցւոյն օրինաւոր , բարի վկայուած և հաստատուն անդամն է , հիմա իր բնակութիւնը այդ կողմը փոխած ըլլալով կը խնդրէ մեզմէ , որ իր անբաւանք արձանագրութիւնը մեր եկեղեցւոյն սօմարէն վերցընելով՝ զինքը ձեր եկեղեցւոյն ընկերակցութեանը և հաղորդակցութեանը յանձնենք . և մենք սիրով հաճելով իր այս օրինաւոր խորհուրդին՝ կը փութանք այս յանձնարարական նամակաւ յանձնել զինքը ձեր քրիստոնէական սուրբ միաբանութեանը , խնդրելով որ՝ բարեհաճիք մեզի ծանուցանել , երբոր ինքը ըստ օրինի ընդունուած է ձեր եկեղեցւոյն արձանագրութեանը մէջ . որպէս զի ան ժամանակը մենք ալ զինքը ըստ օրինի մեր եկեղեցիէն արձակեալ համարինք :

Ո՛ղջ լերուք

'Նորին 'Նախ . Նրեց

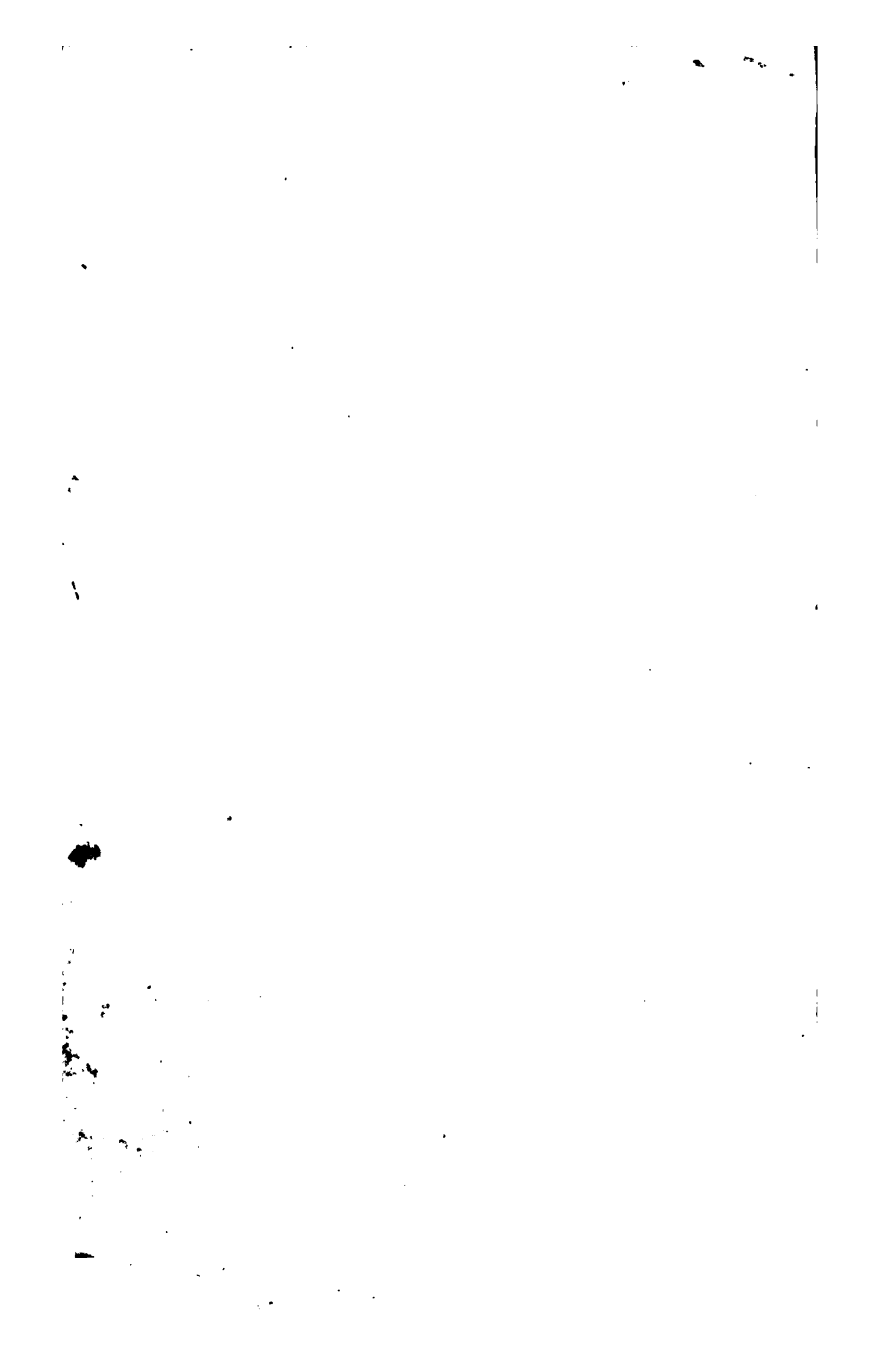
Յամի

Հայաստանեայց տառարանական եկեղեցեաց
 արեղական անդաները և կազմութիւն
 ժամանակները :

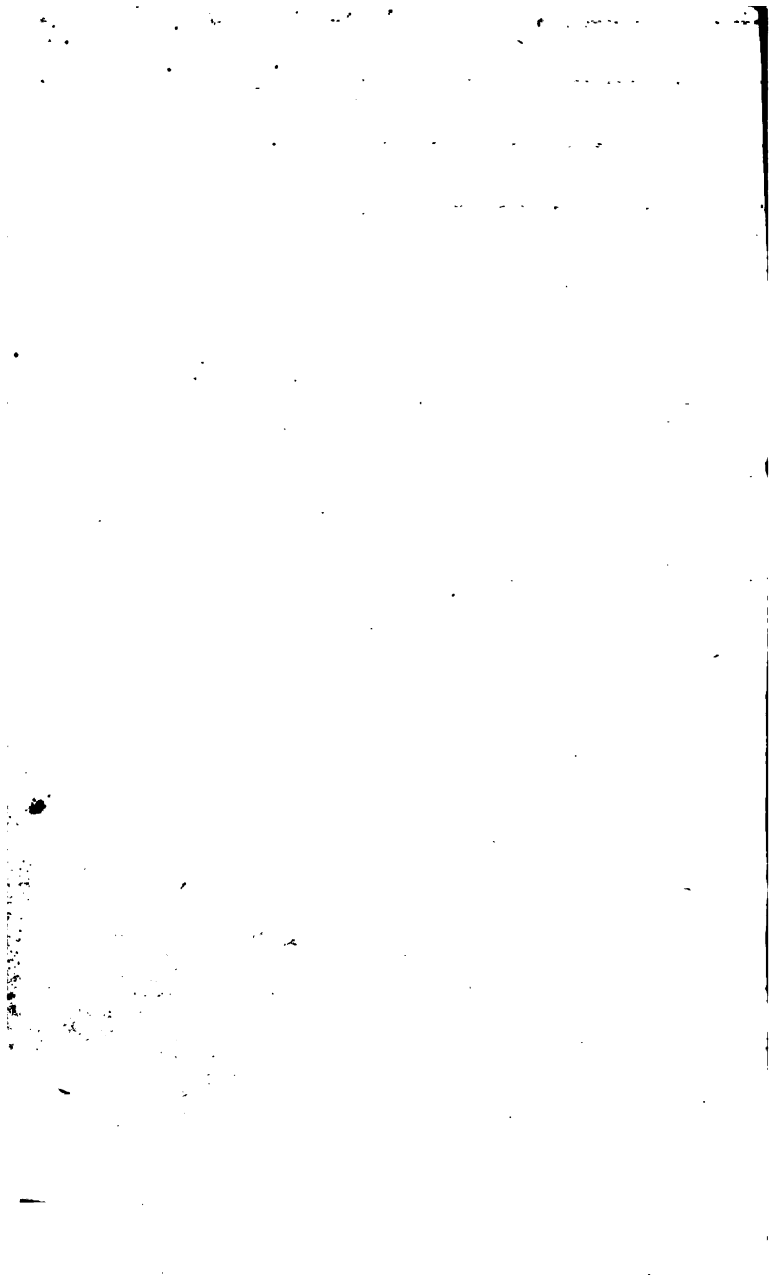
1 . Պօլսոյ ան եկեղեցին՝	1846 .	Յուլիս	1 :
2 . Կիկոմիզիոյ	„ 1846 .	Յուլիս	20 :
3 . Ըտափազարու	„ 1846 .	Յուլիս	26 :
4 . Տրապիզոնի	„ 1846 .	Օգոստոս	1 :
5 . Կարինի	„ 1847 .	Եպրիլ	22 :
6 . Ընթացի	„ 1848 .	Յունվար	1 :
7 . Պրուսայի*	„ 1848 .	Յուլիս	25 :
8 . Պօլսոյ ք	„ 1850 .	Նոյեմ	1 :
9 . Տիգրանակերտի*	„ 1851 .	Մարտ	2 :
10 . Սեբաստիոյ	„ 1851 .	Մարտ	9 :
11 . Պօլսոյ ք	„ 1852 .	Փետր	15 :
12 . Բերիոյ*	„ 1852 .	Յունիս	6 :
13 . Քիլիսի	„ 1852 .	Յունիս	20 :
14 . Ռոստոմի	„ 1852 .	Սեպտեմ	17 :
15 . Օմիւռնիոյ	„ 1853 .	Յունվար	1 :
16 . Քէսասի	„ 1853 .	Եպրիլ	15 :
17 . Մարսըվանի	„ 1853 .	Մայիս	1 :
18 . Կեսարիոյ	„ 1854 .	Յուլիս	15 :
19 . Ըրապիկրի	„ 1854 .	Օգոստոս	1 :
20 . Ըգհիսարի*	„ 1854 .	Հոկտեմ	14 :
21 . Եւզոկիոյ	„ 1854 .	Նոյեմ	26 :
22 . Մարաշու	„ 1854 .	Դեկտեմ	3 :
23 . Մաշկերի	„ 1855 .	Մարտ	4 :
24 . Տիվրիկի	„ 1855 .	Եպրիլ	15 :

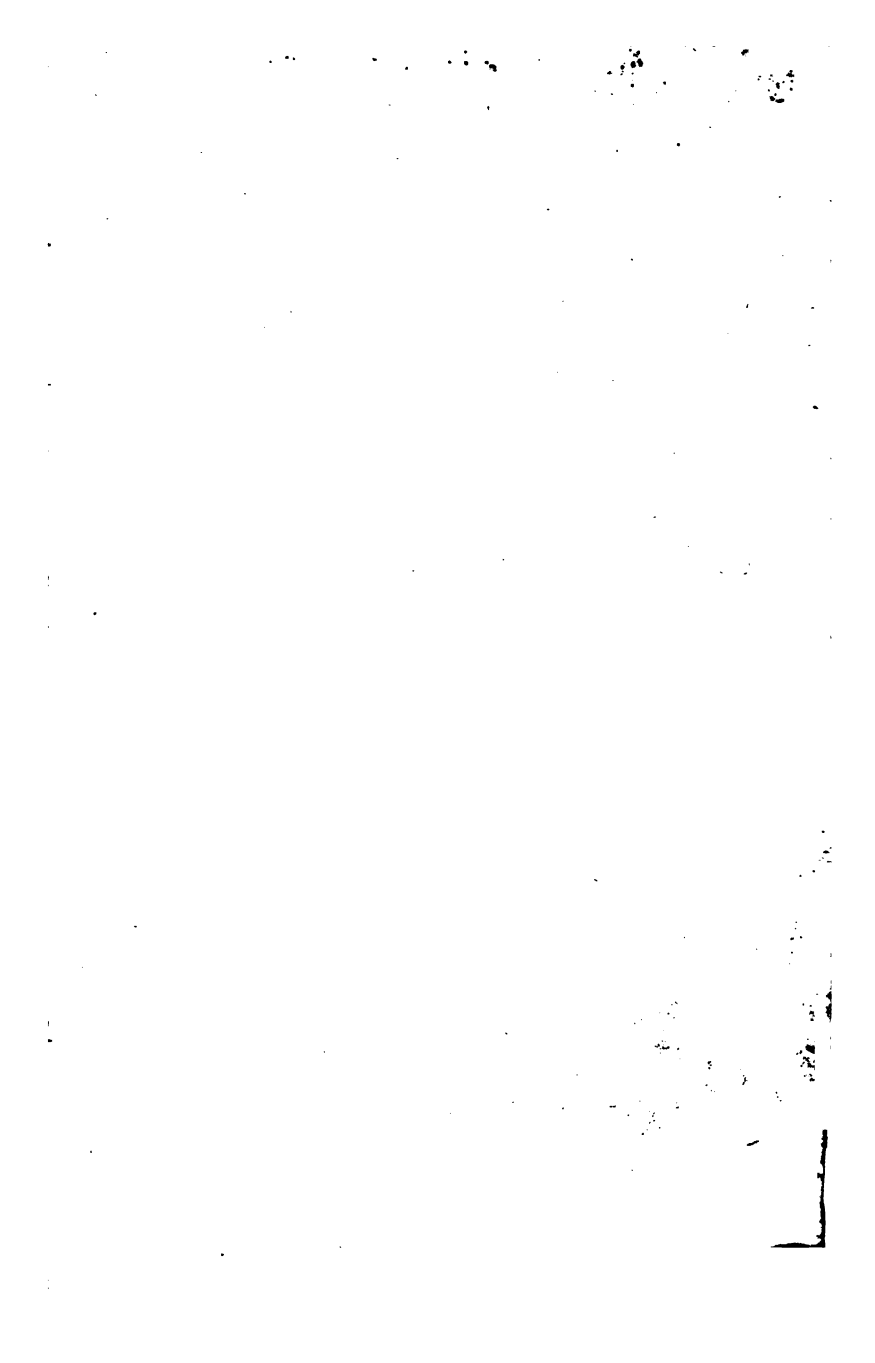
*Ընթացի եկեղեցիները , որոնք մասամբ Հայ և մասամբ ուրիշ ազգերէ կը բաղկանան՝ ինչպէս Ըտաքի , Յոյն , Էջ , ասողանիւղ մը նշանակեցինք , որպէս զի հասկցուի թէ անոնք բացարձակ Հայաստանեայց եկեղեցեաց կարգէն չեն :

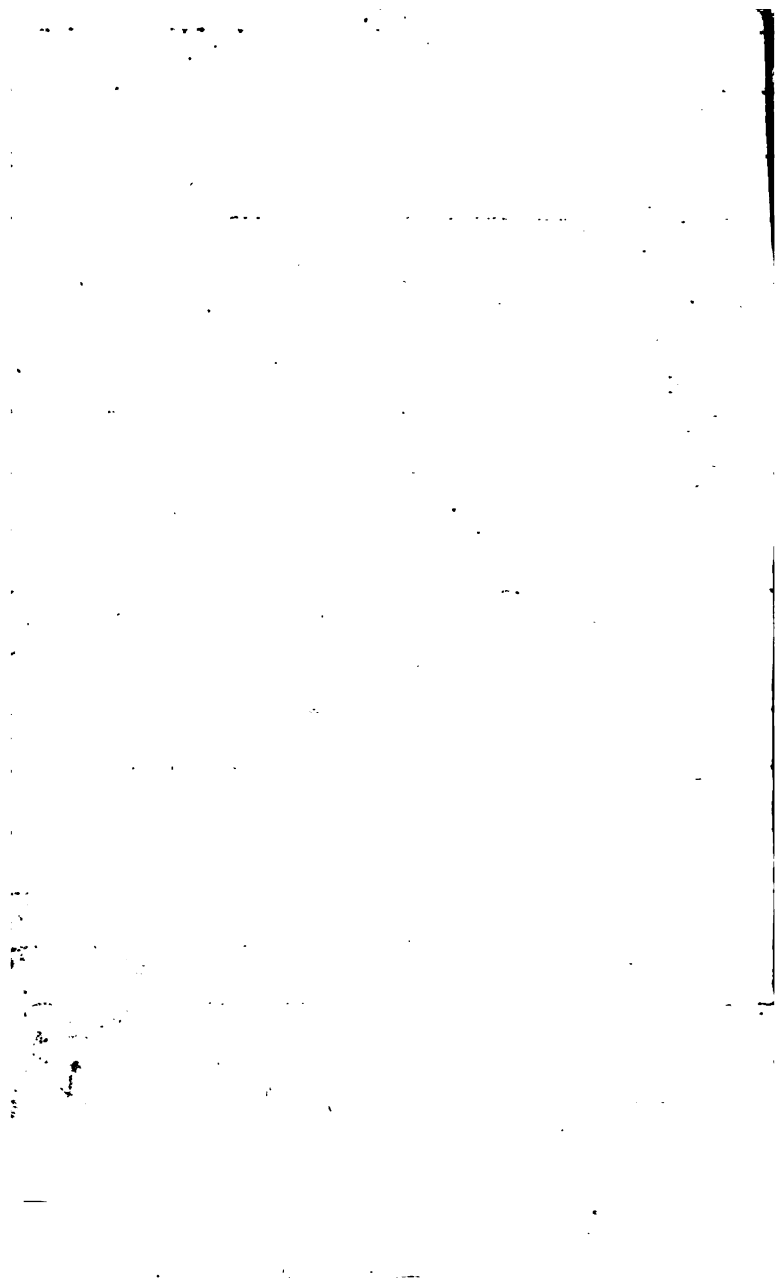
Այս գրքոյկին վերջը դրուած գծով 'Թուղ-
թերը այն նպատակաւ է՝ որ իւրաքանչիւր եկեղե-
ցւոյ անդամ իր եկեղեցւոյն մէջ գտնուած բոլոր
անդամներուն կամ հաղորդականներուն անունները
արձանագրէ, որպէս զի դիւրութիւն մը ըլլայ ի-
րեն՝ զանոնք յականէ յանուանէ ճաշնալու, և
միշտ յիշելու:

~~1000~~

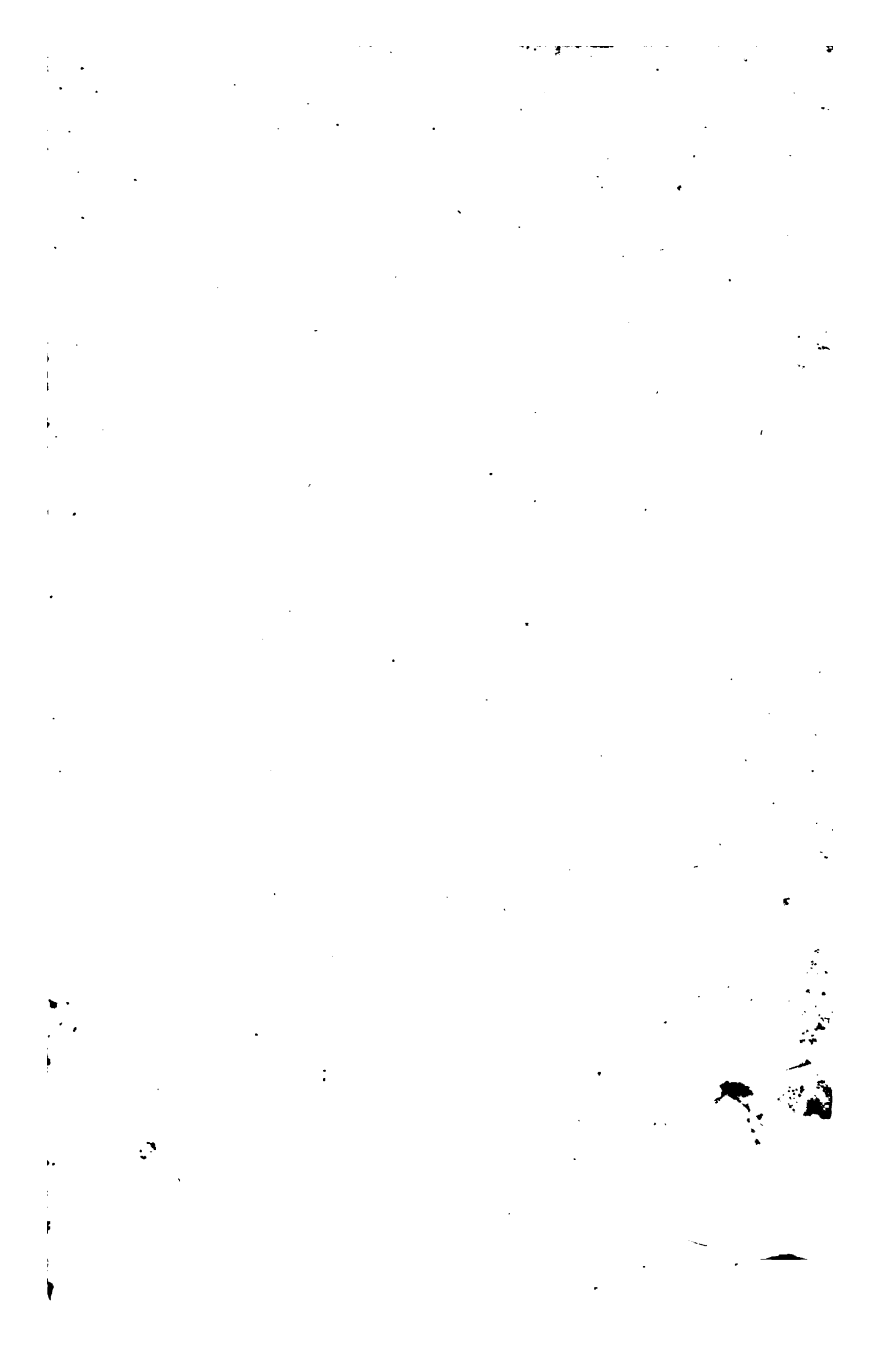

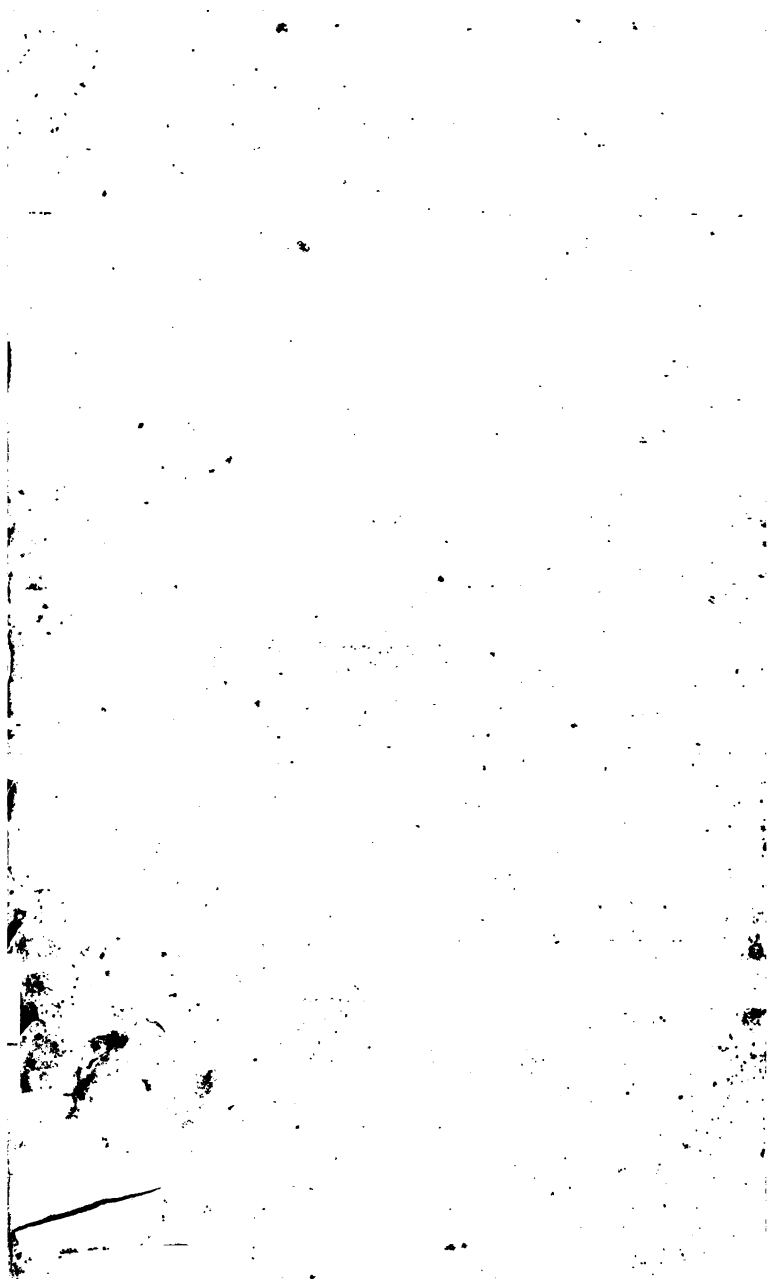

Handwritten text, possibly a signature or name, located at the top center of the page.

